

Journal of Thai language and Thai Culture

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย

ISSN 2821-9570 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม ถึง มิถุนายน 2566)

เฉลิมฉลองครบรอบปีที่ 80
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถาวรสถิตยสถานเมืองหลวง
พ.ศ. 2486-2566

- o "การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า "เที่ยว" ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2564" โดย กิตติพร หลิมวงษ์, ธัญจิรา สุระวิทย์, กชกร ธงชัย, พิชญ์นิษฐา เอี่ยมศรี, เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา, และพัชราพรรณ กะตากุล
- o "การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย" โดย ยุทธิชัย อุปการดี
- o "การศึกษาทวิวิธีทางภาษาของ "ชัชชาติ สิทธิพันธุ์" ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์" โดย ชฎาพร สิทธิศาสตร์, นริกันต์ ศรีสินธ์, พัชริดา วรรณะ และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ
- o "การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทย วัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอยะรัง จังหวัดพิษณุโลก" โดย กานต์พิชชา แข่งขัน, นิตยา วงศ์รักษ์, อัญชลีพร เพ็ชรน้อย และภัทรพล แสงเงิน
- o "ยา : การประกอบสร้างคำในภาษาไทย" โดย วิริยวิศค์ มงคลยศ และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อกองบรรณาธิการ

และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความในวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พิณพวง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ธัญญธร แสงเนตร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.ตือนา คาชา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.นริศรา หาสนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์นพวรรณ สังข์ห่อ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความประจำปี 1 ปีที่ 9 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคคิตำ	สำนักงานราชบัณฑิตยสภา
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ รุณรา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ วิวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี โชติดีลิก	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาญวิทย์ เยาวฤทธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์ ดร.สุรียรัตน์ บำรุงสุข	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.กฤษทิภา ขาพิมล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.สุจิตรา ศิริพานิชย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.พรรณธร ครุฑเนตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2566)

อาจารย์ ดร.อภิษฎา แก้วอุทัย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ ดร.อุเทน วงศ์สถิตย์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

พิสูจน์อักษรและเรียบเรียงเนื้อหา

นายศุภวิชญ์ ยอดแก้ว

บทบรรณาธิการ

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ของปีที่ 9 เป็นฉบับแรกที่ได้เริ่มดำเนินการบริหารจัดการโดยกองบรรณาธิการวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยชุดใหม่ต่อจากกองบรรณาธิการชุดเดิม การเปลี่ยนแปลงกองบรรณาธิการเป็นเพียงกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานวารสารให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สำคัญคือเนื้อหาภายในวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยนั้นยังคงหนักแน่นและเชื่อถือได้ เพื่อเป็นที่พึ่งทางวิชาการด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่ผู้อ่านในแวดวงภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยเช่นเดิม

ปกวารสารฉบับนี้เป็นภาพพระพุทธรูปทรงนาอยู่ท่ามกลางสระน้ำ ซึ่งอยู่ข้างหน้าหอประชุมมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และมีสัญลักษณ์เฉลิมฉลองครบรอบปีที่ 80 แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองและความยั่งยืนของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งแผ่นดิน เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อเชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ได้สถาปนามาเป็นเวลายาวนาน ฉะนั้น บทความแรกในวารสารฉบับนี้จึงเป็นบทความแนวการศึกษาภาษาไทยเชิงประวัติของคำภาษาไทยในสมัยต่าง ๆ วารสารฉบับนี้มีบทความจำนวนทั้งหมด 5 บทความ แบ่งเป็นบทความวิจัย 4 บทความ และบทความวิชาการ 1 บทความ ซึ่งบทความทั้งหมดนี้ล้วนได้สะท้อนความรู้และความคิดเกี่ยวกับภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยของผู้เขียนเป็นอย่างดี

บทความวิจัยลำดับแรก เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2564” ของ กิตติพร หลิมวงษ์และคณะ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาษาไทยในเชิงประวัติ ทำให้ได้ทราบว่า คำว่า “เที่ยว” ปรากฏใช้เป็นคำต่าง ๆ มีคำกริยาแสดงอาการ เป็นต้น ตลอดจนผลการวิจัยยังพบอรรถลักษณะทั้งหมด 9 อรรถลักษณะ มี [+การเคลื่อนที่] และ [+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยของคณะผู้วิจัยนี้ได้เปิดเผยถึงเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” จากสมัยสุโขทัยที่หมายถึงแสดงการเคลื่อนที่ และมักปรากฏใช้ในบริบททาง

ศาสนา สู่ความหมายที่แสดงการเคลื่อนที่เพื่อความเพลิตเพลินในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่มี
การศึกษาประเด็นนี้ในวงวิชาการไทย

บทความวิจัยลำดับที่สอง เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษา บาลีและภาษาสันสกฤต

ในจารึกสุโขทัย” ของ ยุทธิชัย อุปการดี ที่ผู้เขียนได้นำเสนอผลการวิจัยอันเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย โดยเฉพาะการค้นพบการใช้
ภาษาบาลีสันสกฤตในจารึกโบราณ ผลของการศึกษามีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้
ผู้อ่านได้รู้และเข้าใจว่า อักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในภาษาไทยนั้นได้มี
การเปลี่ยนแปลง 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ อักขรวิธีด้านการใช้
สระ อักขรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ และอักขรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย ซึ่งผลของการ
ศึกษานี้ก็นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อวงวิชาการ

บทความวิจัยลำดับที่สาม เรื่อง “การศึกษากลวิธีทางภาษาของ “ซุซซาดิ สิทธิ พันธุ์” ในการหาเสียงรับ

เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์” ของ ชฎาพร สิทธิสาตร์และคณะ ก็
เป็นอีกหนึ่งบทความที่มีความน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาของบุคคลที่มี
ชื่อเสียงและกำลังอยู่ในกระแสสังคมในช่วงระยะเวลานั้น ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ซุซซาดิ
สิทธิพันธุ์ ได้ใช้กลวิธีทางภาษาที่สำคัญจำนวน 12 กลวิธีในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์ กลวิธีที่ได้ใช้ถี่มากที่สุด ได้แก่ กลวิธีด้านการใช้ทัศนภาวะ
ตามด้วยกลวิธีด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ ส่วนกลวิธีที่ใช้น้อยที่สุด ได้แก่ การกล่าวอ้าง

บทความวิจัยลำดับที่สี่ เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์
แผนไทย วัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก” ของ
กานต์พิชชา แข่งขันและคณะเป็นผลงานวิจัยที่น่าสนใจอีกหนึ่งบทความและเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจด้านเอกสารตำรายาแพทย์แผนไทย ทั้งนี้ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า มี
ตำรายาที่ใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ จำนวนมากและสามารถจำแนกสารัตถะของตำรายา

ตามกลุ่มอาการของโรค 5 อันดับแรกตามลำดับ ได้แก่ ยาแก้ไข้ ยาปรับธาตุ ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร ยารักษากลุ่มกาฬสัณสี และยารักษาโรคสันนิบาต (โรครวม) นอกจากนี้ ยังพบพืชวัตถุจำนวนมากอีกเช่นกัน ตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม ถือเป็นเอกสารทางการแพทย์แผนไทยสมัยอดีตสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการใช้เภสัชวัตถุที่หลากหลายชนิดในการรักษาโรคของชาวชุมชนวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกในอดีตได้อย่างดี ซึ่งประเด็นนี้นับว่าเป็นเรื่องใหม่ที่น่าสนใจ

ส่วนบทความลำดับสุดท้ายของวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยฉบับนี้เป็นบทความวิชาการ เรื่อง “ยา : การประกอบสร้างคำในภาษาไทย” ของ วิริยวิเศษ มงคลยศ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ ที่ผู้เขียนได้นำเสนอการประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” ในภาษาไทยโดยสังเกตการใช้คำว่า “ยา” จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 และผลของการศึกษาค้นคว้ามีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะทำให้ทราบว่า ภาษาไทยมีวิธีประกอบสร้างคำว่า “ยา” เพื่อสร้างคำใหม่ และมีโครงสร้างและรูปแบบการประกอบสร้างคำที่ใช้หน่วยคำมาประกอบกันจนกลายเป็นคำใหม่ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายของคำที่ได้นั้นมีทั้งไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมและต่างออกไปจากความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบ ผลการศึกษายังทำให้รู้อีกว่า โครงสร้างรูปแบบ ลักษณะ และความหมายของคำที่ได้ประกอบสร้างจนกลายเป็นลูกคำของคำว่า “ยา” นั้นได้ช่วยทำให้มีคำใช้ในภาษาเพียงพอแก่การสื่อสารเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

กองบรรณาธิการวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิตนักศึกษาที่ได้ส่งบทความมาร่วมเผยแพร่ พร้อมกันนี้ ขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยของภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างต่อเนื่องและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จักเป็นประโยชน์ด้านวิชาการแก่ผู้อ่านตามสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พิมพวง
บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ....	ค
บทบรรณาธิการ.....	จ
สารบัญ.....	ซ

บทความวิจัย

- การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2564..... 1-20
- การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ในจารึกสุโขทัย..... 21-42
- การศึกษากลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับ เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์..... 43-71
- การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทย วัดพรหมพิราม ตำบลดพรหมพิราม อำเภอดพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก..... 72-104

บทความวิชาการ

- ยา : การประกอบสร้างคำในภาษาไทย..... 105-122

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว”

ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2564*

กิตติพร หลิมวงษ์¹ ธัญจิรา สุระวิทย์²

กชกร ธงชัย³ พิชญ์นิษฐา เอี่ยมศรี⁴

เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา⁵ พัชรพรพรรณ กะตากล⁶

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึง พ.ศ. 2564 เมื่อประยุกต์ใช้กับการจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมายของนวรรณ พันธุเมธา และกำหนดอรรถลักษณะเพื่อแยกความหมายย่อย พบว่า “เที่ยว” ปรากฏใช้เป็น 1. คำกริยาแสดงอาการจำนวน 523 คำ จำแนกเป็น (1) คำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่จำนวน 218 คำ (2) คำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่จำนวน 305 คำ 2. คำแยกประเภทจำนวน 19 คำ 3. คำนามสามัญ (คำบอกเวลา) จำนวน 26 คำ และ 4. คำนามสามัญจำนวน 37 คำ โดยพบอรรถลักษณะทั้งหมด 9 อรรถลักษณะ ได้แก่ [+การเคลื่อนที่] [+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] [+จุดหมายที่เป็นนามธรรม] [+จุดหมายที่เป็นรูปธรรม] [+เพื่อความเพลิดเพลิน] [+แสดงความถี่] [+บริบททางศาสนา] [+แสดงช่วงเวลาที่กระทำสิ่งหนึ่ง] และ [+คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่] ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” จากสมัยสุโขทัยที่หมายถึงแสดงการเคลื่อนที่ และมักปรากฏใช้ในบริบททางศาสนา สู่ความหมายที่แสดงการเคลื่อนที่เพื่อความเพลิดเพลินในปัจจุบัน

คำสำคัญ: เที่ยว, การเปลี่ยนแปลงความหมาย, การศึกษาเชิงประวัติ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 01361498 ปัญหาพิเศษ (Special Problems) หมู่ 11 ภาคปลาย
ปีการศึกษา 2565

¹⁻⁴ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล kittipohn.li@ku.th, thanjira.sur@ku.th, kotchakorn.thongc@ku.th และ phitchanittha.e@ku.th

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล methawee.y@ku.th

⁶ อาจารย์ สังกัดภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล patcharapan.k@ku.th

A Study of Semantic Change of /thîːaw/ from the Sukhothai Period to A.D. 2021*

Kittipohn Limwong¹ Thanjira Surawit²

Kotchakorn Thongchai³ Phitchanittha Eaimsre⁴

Methawee Yuttapongtada⁵ Patcharapan Katakool⁶

Abstract

This article aims to study the semantic change of /thîːaw/ from the Sukhothai period to A.D. 2021. By applying the classification of words according to the meaning criteria of Navavan Bandhumedha and defining semantic features to separate the sub-meanings of the words, the result shows that “/thîːaw/” appears to be used as follows: 1) 523 words of action verb, classified as 218 action verbs of movement and 305 action verbs of frequency, 2) 19 words for classification, 3) 26 common nouns (time words), and 4) 37 common nouns. A total of 9 semantic features were found, namely [+movement] [+movement in spatial surroundings] [+an abstract destination] [+a concrete destination] [+enjoyment] [+frequency] [+religious contexts] [+the moment of doing something] and [+words that classify the movement]. This research shows the evolution of the meaning of the word “/thîːaw/” from the Sukhothai period, from signifying movement in religious contexts in the Sukhothai period to the movement that brings enjoyment at present.

Keywords: /thîːaw/, Semantic Change, Diachronic Study

* This article is part of course 01361498 Special Problems, group 11, final semester, academic year 2022

¹⁻⁴ The student of Arts Program, Department of Thai Language, Kasetsart University Email kittipohn.li@ku.th, thanjira.sur@ku.th, kotchakorn.thongc@ku.th and phitchanittha.e@ku.th

⁵ Assistant Professor, Department of Thai Language, Kasetsart University Email methawee.y@ku.th

⁶ Professor, Department of Thai Language, Kasetsart University Email patcharapan.k@ku.th

บทนำ

ภาษาประกอบขึ้นด้วยเสียงและความหมาย มีระบบและกฎเกณฑ์ในการใช้ค่อนข้างชัดเจน แต่เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ภาษาก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วยการเปลี่ยนแปลงของภาษาเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย หรือด้านหน้าที่ของคำ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาษาเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นในภาษาไทย สังเกตจากงานวิจัยต่าง ๆ เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาความหลากหลายทางความหมายของคำไทย ศึกษาพัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์ปริชาน (ภคภต เทียมทัน 2561) และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำไทย การศึกษาเชิงประวัติคำว่า “ถึง” (กรรองกานต์ รอดพันธ์ 2555) ศึกษาการขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ตัว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ถึง พ.ศ. 2551 (เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา 2555)

ผู้วิจัยพบว่า คำว่า “เที่ยว” เป็นอีกคำหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงความหมายที่น่าสนใจเมื่อพิจารณาการใช้ในสมัยต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ (1) ครั้นถึงเมื่อสิ้นแก่อายุแล้วก็เที่ยวร่อมท่องเที่ยวเวียนไปมาในไตรภพนี้
บมิรู้แล้วเลยสักคาบ
(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 257)

จากตัวอย่างที่ (1) ในสมัยสุโขทัยพบว่า “เที่ยว” แสดงอาการเคลื่อนที่ ปรากฏใช้ร่วมกับคำว่า “ท่องเที่ยว” หมายถึง เดินก้าวไปในน้ำ หรือเดินทาง เมื่อนำมาใช้ร่วมกับคำว่า “เที่ยว” จึงหมายถึง การเดินทางเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง

ตัวอย่างที่ (2) เหตุว่าบุคคลผู้ปฏิบัติดีดั้นนั้น ก็จะเที่ยวตายเที่ยวเกิดเวียนว่ายอยู่ใน
วัฏสงสาร หากาลที่จะถึงที่สุดมิได้ ดูจุบคคลผู้เที่ยวจรไปในทางอันใหญ่ยาว
(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 36)

เมื่อผู้วิจัยศึกษาคำว่า “ท่องเที่ยว” พบว่าเป็นคำไทย โดยคำว่า “เที่ยว” เดิมมีความหมายว่า เดิน หรือ ไป ซึ่งปัจจุบันในภาษาไทยบางถิ่นยังใช้คำนี้ในความหมายเดินหรือไป (นววรรณ พันธุเมธา 2549) และเมื่อพิจารณาความหมายจากตัวอย่างที่ (1) และ (2) พบว่า “เที่ยว” หมายถึง การเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งซึ่งอยู่

ต่างภพกันในทางพุทธศาสนา โดยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ สังเกตจากคำว่า “เทียวตายเทียวเกิด” และมีลักษณะการเคลื่อนที่คล้ายกับการเคลื่อนเป็นวงกลม สังเกตจากคำว่า วัฏ- มีความหมายว่า วงกลม การปรากฏใช้คำว่า “เทียว” ในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาจากตัวอย่างที่ (1) และ (2) พบว่าทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ตามหลักการจำแนกคำของของนworรณ พันธ์มธธา (2525)

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “เทียว” จากตัวอย่างในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยา “เทียว” หมายถึง การเคลื่อนที่จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มักปรากฏร่วมกับคำว่า “ไปมา” และอยู่ในบริบทของพุทธศาสนา สังเกตได้จากวลีที่ว่า ในไตรภพ ในสังสารภพ ในสังสาร ในวัฏสงสาร คำว่า “เทียว” ไปมาในไตรภพ คือ การเคลื่อนที่จากภพหนึ่งไปยังอีกภพหนึ่งในภพทั้งสาม คือ กามภพ รูปภพ และอรุภพ และ “เทียว” ไปมาในสังสารหรือวัฏสงสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิดหรือสังสารวัฏ ในทางพุทธศาสนาสิ่งมีชีวิตทั้งมวลจะต้องดำรงอยู่ในวัฏสงสาร ดังนั้นการเทียวไปในสังสารจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องเผชิญและไม่มีใครกำหนดได้ นอกจากการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ดังนั้นคำว่า “เทียว” ในพุทธศาสนาทำให้เห็นการเคลื่อนที่วนไปวนกลับเป็นวงกลม เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ

เมื่อสืบค้นคำว่า “เทียว” ในเอกสารทางประวัติศาสตร์และพจนานุกรมฉบับต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่าลักษณะความหมายของคำว่า “เทียว” ไม่ได้หมายถึงการเคลื่อนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยาอย่างเดียวนั้น แต่ปรากฏใช้ในความหมายว่า หน ครึ่ง ที่ และการเดินทางไปยังที่ใดที่หนึ่งเพื่อความเพลิดเพลินตามสบาย

ตัวอย่างที่ (3) ครั้นเมื่อได้ทราบว่ามีเรือกำปั่นของพระราชาฝรั่งเศสลำแรกจะไปสู่กรุงสยามมาถึง ก็ยั่วใจใหม่ออยากไปกรุงสยามด้วย ออกจากความปรารถนาจะใคร่เทียวในเมืองต่างประเทศ

(จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 1 พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระนารายณ์ประพันธ์พงศ์ หน้า 61)

จากตัวอย่างที่ (3) เมื่อพิจารณาความหมายและบริบทการใช้คำว่า “เที่ยว” พบว่าความหมายต่างไปจากสมัยสุโขทัยและอยุธยา กล่าวคือ “เที่ยว” เป็นการกระทำที่ผู้กระทำพึงปรารถนา สืบเนื่องจากคำว่า ใคร่ และการเที่ยวในที่ใด ๆ มนุษย์ล้วนกำหนดเองได้ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติ หรือกฎแห่งกรรมในทางพุทธศาสนา

ด้วยปรากฏการณ์การใช้คำว่า “เที่ยว” ในเอกสารต่าง ๆ ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า “เที่ยว” มีลักษณะหน้าที่ทางความหมายต่างจากสมัยสุโขทัย กล่าวคือ ปัจจุบันไม่ปรากฏในบริบทของความเชื่อทางพุทธศาสนา แต่พบในบริบทการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ถ้ามาเที่ยวเชียงใหม่หน้าร้อนเดือนเมษา เพื่อน ๆ ก็สามารถมาเล่นน้ำสงกรานต์ที่คูเมืองหรือประตูท่าแพ (Wongnai 2565: ออนไลน์) จะเห็นได้ว่า “เที่ยว” มีความหมายว่า ไปที่ใดที่หนึ่งเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. 2564 เพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางความหมายในช่วงเวลาที่ต่างสมัยกัน และทราบเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ. 2564

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมาย

นworรณ พันธ์ธมธธา (2525) กล่าวถึงเกณฑ์ที่ควรใช้จำแนกคำได้ถูกต้องที่สุดคือ ความหมาย โดยการจำแนกคำตามหน้าที่ในการสื่อสารสามารถแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ดังนี้ คำเรียก-ร้อง ได้แก่ คำร้อง และคำอุทาน คำหลัก ได้แก่ คำนาม และคำกริยา คำแทน ได้แก่ คำบอกบุรุษ คำบ่งชี้ คำไม่ชี้เฉพาะ คำบอกจำนวน คำบอก

ความต่าง คำบอกผู้ทำร่วม คำขยาย ได้แก่ คำที่ขยายได้ทั้งคำนามและคำกริยา คำที่ขยายคำนาม คำที่ขยายคำกริยา และคำที่ขยายคำบอกจำนวน คำเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมเดี่ยว และคำเชื่อมผสม และคำเสริม ได้แก่ คำบอกมาลา คำบอกการถาม คำบอกสถานภาพ

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความหมาย

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2526) กล่าวว่า นักภาษาศาสตร์แยกประเภทการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายออกเป็น 3 ประเภท คือ ความหมายกว้างออก ความหมายแคบเข้า และความหมายย้ายที่

การเปลี่ยนแปลงทางความหมายสามารถจำแนกความหมายได้จากการกำหนดอรรถลักษณะ ดังที่ เพียรศิริ วงศ์วิธานนท์ (2539: 287-368 อ้างใน สุนันท์ อัญชลินกุล 2546) แยกความหมายของคำออกเป็นอรรถลักษณะ (Semantic feature) หรือเป็นหน่วยความหมายย่อยเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำในภาษา

การวิเคราะห์อรรถลักษณะเป็นวิธีการหนึ่งในการวิเคราะห์ความหมายของคำ เนื่องจากความหมายของคำอาจนำมาแยกเป็นส่วนความหมายย่อย ๆ ลงไป เรียกว่าอรรถลักษณะ ซึ่งความหมายย่อย ๆ เหล่านี้เป็นส่วนที่ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ของความหมายของคำต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาการจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมายของนพวรรณ พันธุมธา (2525) ร่วมกับการวิเคราะห์อรรถลักษณะ จะทำให้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ในแต่ละสมัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รวบรวมข้อมูล

1. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาเชิงประวัติ พร้อมทั้งค้นคว้าข้อมูล และทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ทดลองศึกษาข้อมูลเบื้องต้น (Pilot study) เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที้ยว” จากนั้นกำหนดขอบเขตงานวิจัย โดยศึกษาจากข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2564

3. สืบค้นเอกสารและหนังสือต่าง ๆ ประเภทร้อยแก้วที่ปรากฏใช้คำว่า “เที้ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2564 โดยเบื้องต้นแบ่งการสืบค้นเอกสารต่าง ๆ ตามสมัยทางประวัติศาสตร์ พบเอกสารในสมัยต่าง ๆ จำนวน 48 เล่ม จากนั้นนำเอกสารมาแบ่งตามช่วงสมัยของข้อมูล โดยแบ่งสมัยตามประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันทางสภาพสังคม พร้อมทั้งพิจารณาการแบ่งช่วงสมัยข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยที่ได้สำรวจมา สามารถจำแนกเอกสารโดยแบ่งสมัยได้ 6 สมัย ได้แก่ สมัยที่ 1 คือ สมัยสุโขทัย (ราว พ.ศ. 1792 - พ.ศ. 2006) สมัยที่ 2 คือ สมัยอยุธยา ถึงสมัยธนบุรี (พ.ศ. 1893 - พ.ศ. 2325) สมัยที่ 3 คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2325 - พ.ศ. 2394) สมัยที่ 4 คือ สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2394 - พ.ศ. 2468) สมัยที่ 5 คือ สมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2468 - พ.ศ. 2489) และสมัยที่ 6 คือ สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2489 - พ.ศ. 2564)

4. เก็บรวบรวมข้อมูลของคำว่า “เที้ยว” โดยสืบค้นเอกสารตามที่กำหนดไว้ข้างต้น แล้วนำข้อมูลที่ปรากฏเก็บรวบรวมไว้ในโปรแกรม Microsoft Excel

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดกลุ่มหมวดคำของคำว่า “เที้ยว” โดยประยุกต์ใช้การจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมายของนworรณ พันธ์เมธา (2525)

2. วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำว่า “เที้ยว” ในแต่ละสมัย โดยพิจารณาจากความหมายของคำว่า “เที้ยว” ที่พบในแต่ละบริบท

3. เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารแต่ละสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2564 ที่ปรากฏคำว่า “เที้ยว” รวมถึงคำว่า “ท่อง” ที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “เที้ยว” ว่า “ท่องเที้ยว, เที้ยวท่อง” และคำว่า “เที้ยว” ที่ปรากฏใช้ในภาษาไทยถิ่น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายในการวิเคราะห์

4. สรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พ.ศ. 2564

ผลการวิจัย

จากเอกสารและหนังสือต่าง ๆ ที่พบการปรากฏใช้คำว่า “เที่ยว” “เที่ยว” และ “ท่องเที่ยว” ตั้งแต่สมัยที่ 1 - สมัยที่ 6 จำนวน 605 คำ โดยพบอรรถลักษณะทั้งหมด 9 อรรถลักษณะ ได้แก่

[การเคลื่อนที่] = การแสดงลักษณะการไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ หรือการเปลี่ยนตำแหน่งจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งโดยมีระยะทาง

[แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] = แสดงลักษณะการเคลื่อนที่กระจายออกไปทั่วพื้นที่ ทั้งนี้ขอบเขตของพื้นที่สามารถกำหนดโดยตำแหน่งการกระจายของบุคคลได้

[จุดหมายที่เป็นนามธรรม] = มีสถานที่ปลายทางที่เป็นนามธรรม

[จุดหมายที่เป็นรูปธรรม] = มีสถานที่ปลายทางที่เป็นรูปธรรม

[เพื่อความเพลิดเพลิน] = เคลื่อนที่ไปเพื่อความเพลิดเพลิน

[แสดงความถี่] = บ่งบอกถึงความบ่อยครั้งของการกระทำหนึ่ง

[บริบททางศาสนา] = แสดงถึงความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในบริบททางศาสนา

[แสดงช่วงเวลาที่ทำสิ่งหนึ่ง] = คำที่บอกเวลาในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง

[คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่] = คำที่จำแนกตามลักษณะครั้งที่เคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง

จากการศึกษาพบว่า “เที่ยว” ทำหน้าที่เป็น 1. คำกริยาแสดงอาการ จำแนกเป็น (1) คำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่จำนวน 218 คำ (2) คำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่จำนวน 305 คำ 2. คำแยกประเภทจำนวน 19 คำ 3. คำนามสามัญ (คำบอก

เวลา) จำนวน 26 คำ และ 4. คำนามสามัญจำนวน 37 คำ ทั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่อธิบาย
อรรถลักษณะในหมวดคำนามสามัญ เนื่องจากคำนามสามัญที่พบเกิดจากการสร้างคำ
ในภาษาไทย เช่น นามวลีแปลง และอรรถลักษณะที่พบยังคงเหมือนกับคำกริยาแสดง
อาการเคลื่อนที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หมวดคำกริยาแสดงอาการ หมายถึง คำที่แสดงอาการเคลื่อนที่หรืออาการ
ที่อยู่กับที่ โดยคำกริยาแสดงอาการจะปรากฏร่วมกับคำนาม (นววรรณ พันธุเมธา
2525)

1.1 หมวดคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ หมายถึง คำกริยาที่แสดงอาการ
เคลื่อนที่ พบคำว่า “เที่ยว” ปรากฏใช้เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ตั้งแต่สมัย
สุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดย “เที่ยว” ในสมัยสุโขทัยทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดง
อาการเคลื่อนที่ทั้งหมด ตัวอย่างประโยคที่พบดังนี้

สมัยสุโขทัย

(1) แลมีดอกไม้หอมต่าง ๆ กัน เอามาตัดมาทรงเล่นแล้วก็เที่ยวไปเล่นตามสบาย

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 87)

จากตัวอย่างประโยคที่ (1) ข้างต้นสามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้

+การเคลื่อนที่
+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่
+เพื่อความเพลิดเพลิน

สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงปัจจุบัน

(2) อันนิมิตที่เลคดิสทริกส์ เที่ยวดูร้อนที่สกอตแลนด์

(ความสุขของกะทิ หน้า 97)

จากตัวอย่างประโยคที่ (2) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้

+การเคลื่อนที่
+จุดหมายที่เป็นรูปธรรม
+เพื่อความเพลิดเพลิน

คำว่า “เที่ยว” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ เนื่องจาก “เที่ยว” ในตัวอย่างที่ (1) แสดงการเคลื่อนที่ที่มีลักษณะการเคลื่อนที่แบบกระจายออกไปทั่วพื้นที่ และแสดงจุดประสงค์ของการเคลื่อนที่เพื่อความเพลิดเพลิน ในตัวอย่างที่ (2) เป็นการเคลื่อนที่ที่มีจุดหมายปลายทางเป็นรูปธรรม โดยมีจุดประสงค์ของการเคลื่อนที่เพื่อความเพลิดเพลิน

ตารางแสดงอรรถลักษณะของคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่

ตัวอย่างที่	(1)	(2)
อรรถลักษณะ	[+การเคลื่อนที่] [+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] [+เพื่อความเพลิดเพลิน]	[+การเคลื่อนที่] [+จุดหมายที่เป็นรูปธรรม] [+เพื่อความเพลิดเพลิน]

1.2 หมวดคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ หมายถึง คำกริยาที่แสดงอาการเคลื่อนที่ แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงความถี่ของการกระทำด้วย คำว่า “เที่ยว” ที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่พบมากที่สุดในจำนวนหมวดคำทั้งหมด โดยพบตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างดังต่อไปนี้

สมัยอยุธยา - ธนบุรี

(3) พระกุมารทั้งสองรับคำพระดาบศแล้ว ก็เที่ยวเกลี้ยกล่อมได้คนร้อยเจ็ดสิบคน

(ประชุมพงษาวดารภาคที่ 1 หน้า 276)

จากตัวอย่างประโยคที่ (3) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้

(+การเคลื่อนที่
+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่
+แสดงความถี่)

สมัยรัชกาลที่ 1-3

(4) พระยาละแวกเข้ามาเที่ยวกวาดต้อนผู้คน

(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 หน้า 588)

จากตัวอย่างประโยคที่ (4) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้

+การเคลื่อนที่
 +แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่
 +แสดงความถี่

คำว่า “เที่ยว” ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ เนื่องจาก “เที่ยว” ในตัวอย่างที่ (3) และ (4) ให้ความหมายว่าเป็นการเคลื่อนที่ที่มีลักษณะการเคลื่อนที่แบบกระจายออกไปทั่วพื้นที่ ซึ่งขอบเขตของพื้นที่ดังกล่าวกำหนดโดยตำแหน่งการกระจายของบุคคล พร้อมแสดงความถี่หรือความบ่อยครั้งของการกระทำ

ตารางแสดงอรรถลักษณะของคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่

ตัวอย่างที่	(3)	(4)
อรรถลักษณะ	[+การเคลื่อนที่] [+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] [+แสดงความถี่]	[+การเคลื่อนที่] [+แสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่] [+แสดงความถี่]

2. หมวดคำแยกประเภท คือ คำที่ทำหน้าที่จำแนกลักษณะการเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง คำว่า “เที่ยว” ในหมวดนี้จะปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังคำนามหรืออยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังคำที่แสดงจำนวน พบตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างดังต่อไปนี้

สมัยอยุธยา - ธนบุรี

(5) นายกำปั่นให้เอาฟุ้งน้ำลงสำปั้นไปตักน้ำสองเที่ยว

(ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 60)

จากตัวอย่างประโยคที่ (5) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้
〔+คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่〕

สมัยรัชกาลที่ 1-3

(6) จึงตอบนายไชยขรรค์ว่าผลัดกันชี้ข้างไถ่มาพ่อคนละเที่ยวหรือ
(ประชุมพงศาวดาร เล่ม 8 (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 7 และ 8) หน้า 218)

จากตัวอย่างประโยคที่ (6) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้
〔+คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่〕

คำว่า “เที่ยว” ทำหน้าที่เป็นคำแยกประเภท เนื่องจาก “เที่ยว” ในตัวอย่างที่ (5) และ (6) เป็นคำที่จำแนกตามลักษณะครั้งที่เคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง

ตารางแสดงอรรถลักษณะของคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำแยกประเภท

ตัวอย่างที่	(5)	(6)
อรรถลักษณะ	〔+คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่〕	〔+คำที่จำแนกครั้งที่เคลื่อนที่〕

3. หมวดคำนามสามัญ (คำบอกเวลา) คือ คำนามสามัญที่มีความหมายเกี่ยวกับเวลา คำว่า “เที่ยว” ในหมวดนี้มักจะปรากฏร่วมกับคำบอกเวลาอื่น ๆ เช่น ครั้น หรือคำลำดับที่ เช่น แรก หรือขยายด้วยคำว่า นี่ นั้น พบตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างดังต่อไปนี้

สมัยรัชกาลที่ 1-3

(7) ส่วนผลประโยชน์ที่พึงจะได้ในการค้าขายกับอินเดียนั้น แต่เพียงในเที่ยวแรก
ที่วัดโคตาคามา มาด้วยเรือสองลำ
(พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1 หน้า 514)

จากตัวอย่างประโยคที่ (7) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้
〔+แสดงช่วงเวลาที่กระทำการสิ่งหนึ่ง〕

สมัยรัชกาลที่ 4-5

(8) ความตั้งใจที่ราบถึงพระภรรณ จึงตกลงว่าควรจะทดลองดูให้เห็นจริงใน**เที่ยวนี้**
(เสด็จประพาสต้น หน้า 8)

จากตัวอย่างประโยคที่ (8) สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ ดังนี้
[+แสดงช่วงเวลาที่กระทำสิ่งหนึ่ง]

คำว่า “เที่ยว” ทำหน้าที่เป็นคำนามสามัญ (คำบอกเวลา) เนื่องจาก “เที่ยว”
ในตัวอย่างที่ (7) และ (8) แสดงถึงช่วงเวลาที่กระทำบางสิ่งบางอย่าง

ตารางแสดงอรรถลักษณะของคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำนามสามัญ (คำบอกเวลา)

ตัวอย่างที่	(7)	(8)
อรรถลักษณะ	[+แสดงช่วงเวลาที่กระทำสิ่งหนึ่ง]	[+แสดงช่วงเวลาที่กระทำสิ่งหนึ่ง]

ตารางแสดงจำนวนหมวดคำและอรรถลักษณะของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยที่ 1 – 6

หมวดคำ ของคำ ว่า “เที่ยว”	อรรถลักษณะ ของคำว่า “เที่ยว”	สุโขทัย	อยุธยา - ธนบุรี	รัชกาลที่ 1 – 3	รัชกาลที่ 4 - 5	รัชกาลที่ 6 - 8	รัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน
คำกริยา แสดง อาการ เคลื่อนที่	[+การ เคลื่อนที่]	7 (100%)	35 (100%)	25 (100%)	34 (100%)	65 (100%)	52 (100%)
	[+แสดง ลักษณะการ เคลื่อนที่ไป โดยรอบพื้นที่]	7 (100%)	35 (100%)	24 (96.00%)	13 (38.24%)	27 (41.54%)	13 (25.00%)
	[+จุดหมายที่ เป็นนามธรรม]	3 (42.86%)	17 (48.57%)	9 (36.00%)	2 (5.88%)	3 (0.02%)	-
	[+จุดหมายที่ เป็นรูปธรรม]	-	13 (37.14%)	7 (28.00%)	11 (32.35%)	32 (49.23%)	32 (61.54%)

หมวดคำ ของคำ ว่า “เที่ยว”	อรรถลักษณะ ของคำว่า “เที่ยว”	สุโขทัย	อยุธยา - ธนบุรี	รัชกาลที่ 1 – 3	รัชกาลที่ 4 - 5	รัชกาลที่ 6 - 8	รัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน
	[+เพื่อความ เพลิดเพลิน]	1 (14.29%)	9 (25.71%)	8 (32.00%)	24 (70.59%)	63 (96.92%)	49 (94.23%)
	[+แสดง ความถี่]	4 (57.14%)	3 (8.57%)	4 (16.00%)	-	-	-
	[+บริบททาง ศาสนา]	3 (42.86%)	8 (22.86%)	9 (36.00%)	2 (5.88%)	-	-
คำกริยา แสดง อาการ ที่บอก ความถี่	[+การ เคลื่อนที่]	-	84 (100%)	85 (100%)	79 (100%)	41 (100%)	16 (100%)
	[+แสดง ลักษณะการ เคลื่อนที่ไป โดยรอบพื้นที่]	-	65 (77.38%)	79 (94.05%)	69 (87.34%)	37 (90.24%)	8 (50.00%)
	[+จุดหมายที่ เป็นนามธรรม]	-	8 (9.52)	2 (23.80%)	-	1 (2.44%)	-
	[+จุดหมายที่ เป็นรูปธรรม]	-	21 (25.00%)	25 (29.76%)	29 (36.71%)	9 (21.95%)	3 (18.75%)
	[+เพื่อความ เพลิดเพลิน]	-	-	-	6 (7.59%)	5 (12.20%)	-
	[+แสดง ความถี่]	-	50 (59.52%)	56 (66.67%)	16 (20.25%)	31 (75.61%)	4 (25.00%)
	[+บริบททาง ศาสนา]	-	7 (8.33%)	-	4 (5.06%)	-	-
คำแยก ประเภท	[+คำที่จำแนก ครั้งที่เคลื่อนที่]	-	4 (100%)	1 (100%)	3 (100%)	1 (100%)	10 (100%)

หมวดคำ ของคำ ว่า “เที่ยว”	อรรถลักษณะ ของคำว่า “เที่ยว”	สุโขทัย	อยุธยา - ธนบุรี	รัชกาลที่ 1 – 3	รัชกาลที่ 4 - 5	รัชกาลที่ 6 - 8	รัชกาลที่ 9 - ปัจจุบัน
คำนาม สามัญ (คำบอก เวลา)	[+แสดง ช่วงเวลาที่ กระทำสิ่งหนึ่ง]	-	1 (100%)	2 (100%)	6 (100%)	3 (100%)	14 (100%)
คำนาม สามัญ	[+การ เคลื่อนที่]	-	-	-	3 (100%)	11 (100%)	23 (100%)
	[+จุดหมายที่ เป็นรูปธรรม]	-	-	-	-	2 (18.18%)	3 (13.04%)
	[+เพื่อความ เพลิดเพลิน]	-	-	-	1 (33.33%)	11 (100%)	23 (100%)
	[+บริบททาง ศาสนา]	-	-	-	1 (33.33%)	-	-

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สมัยสุโขทัยพบคำว่า “เที่ยว” ในหมวดกริยา แสดงอาการเคลื่อนที่เท่านั้น ถัดมาในสมัยอยุธยา - ธนบุรี เป็นต้นมาเริ่มพบ “เที่ยว” ในหมวดกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ คำแยกประเภท และคำนามสามัญ (คำบอกเวลา) และในสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 จึงเริ่มพบคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำนามสามัญ โดยคำว่า “เที่ยว” ที่พบในหมวดคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ คำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ และคำนามสามัญ จะปรากฏอรรถลักษณะ [+การเคลื่อนที่] ทั้งหมด นอกจากนี้ อรรถลักษณะ [+บริบททางศาสนา] จะปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 เท่านั้น และคำว่า “เที่ยว” ที่แสดงอรรถลักษณะ [+เพื่อความเพลิดเพลิน] จะพบตั้งแต่สมัยสุโขทัย และพบเพิ่มมากขึ้นในสมัยต่อ ๆ มาจนถึงสมัยปัจจุบัน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2564 ในเอกสารต่าง ๆ ทั้งหมด พบคำว่า “เที่ยว” จำนวน 605 คำ เมื่อประยุกต์ใช้กับการจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมายของนวรรณ พันธุเมธา และกำหนดอรรถลักษณะเพื่อแยกความหมายย่อย พบว่า “เที่ยว” ปรากฏใช้เป็น 1. คำกริยาแสดงอาการทั้งสิ้น 523 คำ จำแนกเป็น (1) คำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่จำนวน 218 คำ (2) คำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่จำนวน 305 คำ 2. คำแยกประเภทจำนวน 19 คำ 3. คำนามสามัญ (คำบอกเวลา) จำนวน 26 คำ และ 4. คำนามสามัญจำนวน 37 คำ โดยในความหมายแรก “เที่ยว” แสดงถึงการเคลื่อนที่ มักจะปรากฏในบริบททางพุทธศาสนา จากนั้นดูดซับความหมายจากบริบทและขยายความหมายจากแสดงการเคลื่อนที่ เป็นแสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่ แสดงความถี่ และแสดงการเคลื่อนที่ไปเพื่อความเพลิดเพลิน อีกทั้งจากจุดหมายปลายทางที่เป็นนามธรรมสู่จุดหมายปลายทางที่เป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงเส้นทางการเปลี่ยนแปลงความหมายสู่ความหมายที่แสดงการเคลื่อนที่ไปเพื่อความเพลิดเพลิน โดยคำว่า “เที่ยว” แต่เดิมนั้นหมายถึงเดิน หรือ ไป ซึ่งสอดคล้องกับที่นวรรณ พันธุเมธา (2549: 240) ได้กล่าวไว้ว่า “ท่องเที่ยว เป็นคำไทย เที่ยว เดิมมีความหมายว่า เดิน หรือ ไป ในภาษาไทยบางถิ่นยังใช้คำนี้ในความหมายเดินหรือไป”

คำว่า “เที่ยว” ในสมัยสุโขทัย ทุกคำแสดงการเคลื่อนที่ และมักจะปรากฏในบริบททางพุทธศาสนา จากนั้นได้ดูดซับความหมายจากคำในบริบทที่มักจะปรากฏร่วมกัน เช่นคำว่า วนเวียน วัฏสงสาร สงสารภพ ความหมายของคำเหล่านี้หมายถึงวนไปวนมา รอบแห่งการเวียนเกิดเวียนตาย แสดงให้เห็นลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นวงอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้ “เที่ยว” ยังปรากฏร่วมกับคำว่า “เล่น” ในบริบทการใช้ “เที่ยวเล่น” แสดงความหมายการเคลื่อนที่เพื่อความเพลิดเพลิน ซึ่งความเพลิดเพลินนั้นเกิดจากคำว่า “เล่น” อาจสรุปได้ว่า “เที่ยว” ในสมัยสุโขทัยหมายถึง “เคลื่อนที่”

ในลักษณะต่าง ๆ ตามคำที่ปรากฏใช้ร่วมกันในประโยค จากนั้นได้ดูดซับความหมายของคำโดยรอบและขยายความหมายออกไป ดังที่เอฟเวนส์และกรีน (Evans and Green 2006: 352 – 355) กล่าวว่า “บริบทของการใช้คำทำให้ความหมายขยายออกไป ความหมายต่าง ๆ จึงมีลักษณะเหลื่อมซ้อนกัน โดยที่ความหมายจะแตกต่างกันมากน้อยลดหลั่นไปตามลำดับ”

ในสมัยอยุธยา - ธนบุรี “เที่ยว” ขยายความหมายจากสมัยสุโขทัย ทำให้เกิดการนำบางความหมายมาใช้ในหน้าที่ทางไวยากรณ์อื่น ๆ กล่าวคือ “เที่ยว” ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ คำแยกประเภท และคำนามสามัญ (คำบอกเวลา) โดยคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่เป็นหมวดคำที่เพิ่มเติมจากแนวคิดการจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์ความหมาย เนื่องจากเมื่อพิจารณาความหมายของ “เที่ยว” ในหมวดนี้ แสดงถึงการเคลื่อนที่ พร้อมทั้งแสดงความถี่ของการกระทำด้วย และ “เที่ยว” ในหมวดคำแยกประเภท สอดคล้องกับแนวคิดของนworรณ พันธ์เมธา (2525: 41) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “คำแยกประเภทบางคำได้มาจากคำกริยาแสดงอาการซึ่งเป็นผลของอาการนั้น ๆ” ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 – 3 พบความหมายเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา - ธนบุรี แต่ความต่างที่พบ คือ หมวดคำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่ไม่ปรากฏใช้ในบริบทศาสนา

ในสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 ความหมายของคำว่า “เที่ยว” ใช้เหมือนกับสมัยก่อนหน้า แต่ในสมัยนี้ “เที่ยว” ที่เป็นคำกริยาแสดงอาการเคลื่อนที่ไม่พบในความหมายที่ใช้แสดงความถี่ อีกทั้งความหมายที่แสดงจุดหมายที่เป็นนามธรรมพบลดน้อยลง และความหมายแสดงจุดหมายที่เป็นรูปธรรมพบเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งพบการใช้คำว่า “เที่ยว” ในลักษณะคำนามสามัญ เช่น การท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นอิทธิพลจากการแปล เนื่องจากหนังสือที่พบคำว่า “เที่ยว” ในหมวดคำนามสามัญ คือ จดหมายเหตุลาลูแบร์ พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์

ในสมัยรัชกาลที่ 6 – 8 คำว่า “เที่ยว” ที่มีอรรถลักษณะแสดงจุดหมายเป็นนามธรรมพบน้อยลงกว่าสมัยอื่น ๆ และไม่พบอรรถลักษณะบริบททางศาสนา ในหมวด

คำกริยาแสดงอาการที่บอกความถี่พบว่าอรรถลักษณะแสดงความเพลิตเพลินมีจำนวนมากกว่าสมัยอื่น การใช้คำนามสามัญที่แสดงความเพลิตเพลินมากกว่าสมัยรัชกาลที่ 4 – 5 แสดงให้เห็นว่าความหมายของ “เที่ยว” เปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนหน้าที่เคยใช้ในบริบททางศาสนา มาใช้ในความหมายเพื่อความเพลิตเพลิน เมื่อการใช้ “เที่ยว” ในบริบทที่แสดงถึงความเพลิตเพลินมากขึ้น ในบริบททางศาสนาจึงลดลง อาจเนื่องมาจากทางพุทธศาสนาการไปในที่ใด ๆ เพื่อความเพลิตเพลินถือเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ

ในสมัยรัชกาลที่ 9 – ปัจจุบัน การใช้คำว่า “เที่ยว” ไม่พบความหมายที่แสดงจุดหมายที่เป็นนามธรรม แต่พบจุดหมายที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น อีกทั้งพบอรรถลักษณะแสดงความถี่และแสดงลักษณะการเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่ในสมัยนี้น้อยกว่าสมัยก่อนหน้าทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบการใช้คำว่า “เที่ยว” ที่เป็นคำแยกประเภท คำนามสามัญ (คำบอกเวลา) มากกว่าสมัยอื่น ๆ และพบคำนามสามัญที่แสดงอรรถลักษณะเพื่อความเพลิตเพลินมากที่สุด

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “เที่ยว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ถึง พ.ศ. 2564 พบว่า “เที่ยว” เปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะความหมายกว้างออก ดังที่วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์ (2526) กล่าวว่า ความหมายกว้างออก คือ การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์ที่ความหมายของคำมีหลายความหมาย หรือความหมายเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้บริบทเป็นปัจจัยที่ทำให้ “เที่ยว” เกิดการขยายความหมาย ดังที่ อุงเกอร์และชมิท (Ungerer and Schmid 2006: 45) กล่าวว่า “บริบทช่วยเพิ่มคุณสมบัติทางความหมายบางประการให้กับคำ” เมื่อได้รับความหมายจากบริบทแล้ว จึงทำให้เกิดการขยายความหมายที่แสดงถึงความถี่ การเคลื่อนที่ไปโดยรอบพื้นที่ รวมถึงแสดงความเพลิตเพลินซึ่งเป็นความหมายที่ใช้มากที่สุดในปัจจุบัน เมื่อใช้ความหมายที่เกิดคู่กับความหมายประจำรูปเดิมเป็นประจำ จะทำให้เกิดความแข็งแกร่งขึ้นของความหมายจนกลายเป็นความหมายประจำรูปความหมายใหม่ คือคำว่า “เที่ยว” ที่ให้ความหมายว่า “ไปไหน ๆ เพื่อความเพลิตเพลินตามสบาย” (ราชบัณฑิตยสถาน 2554: ออนไลน์)

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรองกานต์ รอดพันธ์. 2555. “ถึง” : การศึกษาเชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี. 2510.

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
งามพรรณ เวชชาชีวะ. 2549. **ความสุขของกะทิ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: แพรว.
ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. 2511. **เสด็จประพาสต้น**
ในรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพขุนจิตรการโกศล 8 สิงหาคม 2511.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. 2505. **จดหมายเหตุลาลูแบร์.**
กรุงเทพฯ: ศุภสภา.

นworรณ พันธุเมธา. 2525. **ไวยากรณ์ไทย.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
_____. 2549. **รักภาษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 1 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1 ตอนต้น). 2506.
กรุงเทพฯ: ศุภสภา.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 8 (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 7 และ 8). 2507. กรุงเทพฯ:
ศุภสภา.

พระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา. 2516. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

เพียรศิริ วงศ์วิธานนท์. 2539. “หน่วยที่ 13 ความหมาย” ใน **ภาษาไทย 3.** หน้า
287-368. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
อ้างใน สุนันท์ อัญชลีกุล. 2546. **ระบบคำภาษาไทย.** กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภคภต เทียมทัน. 2561. พัฒนาการของคำว่า “บน” ในภาษาไทย: การศึกษาตาม
แนววรรณศาสตร์ปริชาน. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. 2555. การขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ตัว”
ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง พ.ศ. 2551. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ม.ป.ป. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.
(Online). <https://dictionary.orst.go.th>, 16 กันยายน 2565.
- ลีไทย, พระญา. 2506. ไตรภูมิพระร่วง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. 2526. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ : วิวัฒนาการภาษาไทย
และภาษาอังกฤษ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Wongnai. 2565. 60 ที่เที่ยวเชียงใหม่ อัปเดต 2022 จุดเช็คอินยอดฮิตที่
ห้ามพลาด!. (Online). <https://www.wongnai.com/trips/travel-at-chiangmai>, 17 ธันวาคม 2565.

ภาษาต่างประเทศ

- Ungerer, F. and Schmid, H.-J. 2006. **An Introduction to Cognitive Linguistics**. 2nd ed. Harlow: Pearson Longman.
(Accessible introduction covering all major areas of cognitive linguistics.).
- Evans, V. and Green, M. 2006. **Cognitive Linguistics an Introduction**.
Edinburgh: Edinburgh University.

การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ในจารึกสุโขทัย

ยุทธิชัย อุปการดี¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน เก็บข้อมูลจากหนังสือประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย เก็บคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตได้ทั้งหมด 180 คำ การวิจัยในครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดของลลิตา โชติรังสียากุล เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า อักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีการเปลี่ยนแปลง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ มีการเปลี่ยนแปลง 5 ลักษณะ คือ การใช้พยัญชนะต้น การใช้พยัญชนะท้าย การเพิ่มพยัญชนะการันต์ การตัดรูปพยางค์ และการแผลงรูปพยัญชนะ 2) อักขรวิธีด้านการใช้สระ มีการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ คือ การใช้เสียงสระ และรูปสระ 3) อักขรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ มีการเปลี่ยนแปลงเพียงลักษณะเดียว คือ การลดรูปวรรณยุกต์ และ 4) อักขรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย มีการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ คือ การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต และการใช้เครื่องหมายนิคหิต

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, อักขรวิธี, คำยืมบาลีสันสกฤต, จารึกสุโขทัย

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อีเมล yutthichai.u@ku.th

Orthographic Changes of Pali and Sanskrit Loanwords in Sukhothai Inscriptions

Yutthichai Uppakandee ²

Abstract

This research aims to analyze orthographic changes of Pali and Sanskrit loanwords in Sukhothai Inscription and compare them to word forms in the present day. The data is collected from the Book of Stone Inscriptions Section 8: Sukhothai Inscriptions, consisting of 180 Pali and Sanskrit loanwords. It applies Lalita Chotirangseeyakun's concept as a theoretical framework for analysis. The findings show that the four orthographic changes of Pali and Sanskrit loanwords are found as follows: 1) Alphabet change is made in five characteristics; initial consonant, final consonant, additional orthography, syllable reduction, and consonant conversion. 2) Vowel change is made in two characteristics that are vowel sound and vowel form. 3) Tone change is made in the only characteristic which is tone mark reduction. 4) Symbol change is made in three characteristics: the use of Tan Ta Kad symbol, changing Fon Thong symbol into Tan Ta Kad symbol, and the use of Nik Kha Hid symbol.

Keywords: change, orthography, loanword, Palil-Sanskrit, Sukhothai inscription

² Student of Master of Arts Program in Thai Language Kasetsart University Email yutthichai.u@ku.th

บทนำ

ปัจจุบันภาษาไทยมีคำใช้เป็นจำนวนมากเพราะมีการรับและยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ และคำยืมที่มีใช้อย่างยาวนานตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย นั่นก็คือ คำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ดังที่ อภิธาน ปานเจริญ (2559 : 15-16) อธิบายว่า หลักฐานชิ้นแรกที่พบว่ามีคำมาจากภาษาสันสกฤตปรากฏเป็นคำยืมภาษาไทย คือ ศิลาจารึกหลักที่ 1 เช่นคำว่า อินทราทิตย ศรีธรรมราช ศรีสัชชนาลัย ตรีบุร ส่วนภาษาบาลีได้เริ่มเข้ามาเป็นคำยืมในภาษาไทย เนื่องจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงรับนับถือพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาทที่แผ่เข้ามาจากศรีลังกา เรียกว่า เถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ จากจุดนี้ทำให้ปรากฏคำยืมภาษาบาลีใช้ในลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นกจจะลักษณะควบคู่กับภาษาสันสกฤต การรับและยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งด้านเสียง รูปคำ และไวยากรณ์ เนื่องจากภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตมีความแตกต่างกันด้วยปัจจัยหลายประการ ดังที่ พัฒน์ เพ็งผลา (2549 : 19-23) ได้กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของคำในภาษาไทยและคำภาษาสันสกฤต สรุปได้ว่า ภาษาไทยจัดอยู่ในตระกูลภาษาคำโดด ส่วนภาษาบาลีสันสกฤตจัดอยู่ในตระกูลภาษาอินโด ยูโรป คำในตระกูลนี้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงท้ายคำด้วยวิภัติหรือด้วยปัจจัย และวิภัติซึ่งต่างจากคำในภาษาที่มีพื้นฐานเป็นคำโดดถือเป็นคำสำเร็จรูป และไม่มีเครื่องหมายบอกว่าเป็นคำชนิดใด จากที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่าคำยืมมีการเปลี่ยนแปลงในขั้นแรก คือ การเปลี่ยนแปลงจากรากศัพท์เดิม

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผู้สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตโดยวิเคราะห์จากรากศัพท์เป็นจำนวนมาก เช่น การวิเคราะห์คำยืมในจารึกสุโขทัยของวันทนีย์ ม่วงบุญ (2532) การวิเคราะห์อักขรวิธีของภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทยของจิตตาภา สารพัฒน์ก ไชยปัญญา (2564) และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องลิลิตโองการแข่งน้ำของอลิสรา คู่ยมและยุทธิชัย อุปการดี (2565)

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งคำว่า “อักขรวิธี” อิงอร สุปันธุ์ณิข (2527 : 456) ได้กล่าวว่า

อักขรวิธี หมายถึง แบบแผนที่ว่าด้วยตัวหนังสือและวิธีเขียนอ่านหนังสือให้ถูกต้อง ซึ่งจำเป็นจะต้องรู้การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่จะมาประสมกันเข้าเป็นคำในภาษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลจากจารึกสุโขทัย เนื่องจากจารึกสมัยสุโขทัยนับเป็นสมัยแรกของการเกิดตัวอักษรไทยและอักขรวิธี การเขียนมีความแตกต่างจากปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลง และสรุปผลการวิเคราะห์เป็นกฎของการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้เป็นแนวทางของการศึกษาคำยืมในสมัยอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยเปรียบเทียบกับรูปคำในปัจจุบัน

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงและรูปคำของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตของลลิตา โชติรังสียากุล (2545 : 134-148) ได้แสดงแนวคิดไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงเสียง

1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระ เช่น การเปลี่ยนแปลงระหว่างเสียงสั้นกับเสียงยาว การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่มีฐานเกิดที่เดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่มีฐานที่เกิดต่างกัน และสระ ฤ ในภาษาสันสกฤตซึ่งออกเสียง ริ เป็น ริ ริ และเรอ

1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะ เช่น การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเป็นที่มีฐานเกิดเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะเป็นเสียงที่มีฐานใกล้เคียงกันหรือต่างฐานที่เกิด และการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์

2. การเปลี่ยนแปลงรูปคำ

2.1 การตัดเสียง คือ การตัดพยัญชนะตัวสะกดตัวตามของภาษาเดิมออก เช่น การตัดพยัญชนะตัวสะกดตัวตามในภาษาเดิมออกหนึ่งตัวในกรณีที่พยัญชนะตัวสุดท้ายไม่มีสระกำกับหรือไม่มีตัวสะกด

2.2 การตัดพยางค์ เป็นการตัดพยางค์หน้า กลาง หรือท้ายของคำ เพื่อให้สะดวกในการออกเสียง การเขียน

2.3 การเพิ่มเสียง ถ้าออกเสียงไม่สะดวกก็อาจเพิ่มเสียงหรือเพิ่มพยางค์

2.4 การแผลงคำ มีการใช้คำแผลงเพื่อให้ออกเสียงได้สะดวกขึ้น เช่น แผลง ร (ระมะ) ของภาษาสันสกฤตเป็น รร แผลง ปริ เป็น บรร เป็นต้น

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ด้านข้อมูล เก็บข้อมูลคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตจากหนังสือประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสมัยสุโขทัย

2. ด้านเนื้อหา วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตด้านการใช้พยัญชนะ สระ รูปวรรณยุกต์ และเครื่องหมาย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เลือกเฉพาะจารึกที่จารึกด้วยอักษรไทย และอักษรไทยสุโขทัยเป็นภาษาไทย และลักษณะวัตถุไม่ชำรุด ทำให้ได้จารึกที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 23 จารึก ส่วนคำจะเลือกเฉพาะคำที่ปรากฏในพจนานุกรมฯ พ.ศ. 2554 คำที่เป็นคำเฉพาะ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อบุคคลจะไม่นำมาวิเคราะห์ เนื่องจากไม่สามารถแสดงให้เห็นรากศัพท์เดิมจากพจนานุกรมได้ ทำให้ได้ข้อมูลทั้งหมด 180 คำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ นำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ คำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และคำยืมที่เป็นทั้งภาษาบาลีสันสกฤต และนำรูปคำที่ปรากฏในจารึกมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรูปคำภาษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งนำเสนอผลโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ

1.1 การใช้พยัญชนะต้น จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้พยัญชนะต้น 2 ลักษณะ ได้แก่ พยัญชนะต้นเดี่ยวและควบกล้ำ/อักษรนำ ดังนี้

1.1.1 การใช้พยัญชนะต้นเดี่ยว คือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้นเดี่ยวในบางพยางค์ของคำเป็นอีกรูปหนึ่ง พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน คือ ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน และใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน 2) การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงหรือต่างกัน คือ รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานเพดานอ่อน ดังนี้

ที่	พยัญชนะต้นเดี่ยว	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ถ- / ฐ-	กฐิน (ศิลาจารึกหลักที่ 1 ด.2,บ.13)	กฐิน (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 5)
2	บ- / ป-	สถา ^บ นา (จารึกนครชุม ด.1,บ.25)	สถา ^ป นา (ป.;ส., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1159)
3	ช- / ช-	อุเบก ^ช า (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.4)	อุเบก ^ข า (ป., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1425)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า ตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ส่วนตัวอย่างที่ 2 ใช้รูปพยัญชนะต้นที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 3 ใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียง

ในฐานพินและปุ่มเหงือกเป็นฐานเพดานอ่อน การเปลี่ยนแปลงทั้งแบบตัวอย่างที่ 1 และ 2 เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต แต่การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาบาลีเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มพยัญชนะ กษ เดิมเป็นภาษาสันสกฤต แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะกลายเป็น ข ซึ่งจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่ภาษาสันสกฤตกลายเป็นภาษาบาลีเท่านั้นไม่มีกรณีอื่น ๆ นอกจากนี้ พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 พบในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 พบในคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตมากที่สุด

1.1.2 การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำและอักษรนำ คือ มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะต้นควบหรืออักษรนำในบางพยางค์ของคำ พบการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะต้นควบกล้ำตัวแรกต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน คือ ใช้รูปพยัญชนะที่มีเสียงในฐานพินและปุ่มเหงือกเหมือนกัน 2) การเปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นรูปพยัญชนะต้นเดี่ยว และ 3) การลดรูปพยัญชนะ ห นำ ดังนี้

ที่	พยัญชนะต้นควบ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สร- / ศรี-	<u>เสรัสติ</u> (จารึกนครชุม ด.1,บ.22)	<u>เศรษฐิ</u> (ส.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 1148)
2	ปร- / ป-	<u>ปราดิหาร</u> (จารึกวัดช้างล้อม ด.2,บ. 14)	<u>ปาฎิหาริย์</u> (ป.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 740)
3	หน- / น-	ปราถ <u>หนา</u> (พระพุทธรูปแม่ศรีมหาดา บ.1)	ปรารถ <u>นา</u> (ส.,ราชบัณฑิตสถาน, 2556 : 716)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะควบกล้ำที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นรูปพยัญชนะต้นเดี่ยว และตัวอย่างที่ 3 ลดรูปพยัญชนะ ห นำ นอกจากนี้พบว่า การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลีมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

1.2 การใช้พยัญชนะท้าย จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพยัญชนะท้าย 4 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน คือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะท้ายในบางพยางค์ของคำเป็นอีกรูปหนึ่ง พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกันแต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน ประกอบด้วย การใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน การใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน และการใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานเพดานอ่อนเหมือนกัน 2) การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงกันหรือต่างกัน คือ การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานริมฝีปาก ดังนี้

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	-ด/ -ต	ดุสิต (จารึกแผ่นดีบุกวัดมหาธาตุ ด.1,บ.8)	ดุสิต (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 440)
2	-พ / -ว	ดา <u>พ</u> ดิง (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1 ,บ.4)	ดา <u>ว</u> ดิงส์ (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 432)

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
3	-ก / -ข	<u>สุก</u> (จารึกกฎหมายลักษณะโจร) ด.1,บ.10)	<u>สุข</u> (ป.,ส.ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1241)
4	-น / -ม	<u>สมมต</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.1, บ.13) เป็น สมมต	<u>สมมติ</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1168)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่าตัวอย่างที่ 1 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานริมฝีปากเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 3 ใช้รูปพยัญชนะท้ายที่มีเสียงในฐานเพดานอ่อนเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 4 ใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกัน แต่เปลี่ยนเสียงในฐานฟันและปุ่มเหงือกเป็นฐานริมฝีปาก และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1-3 เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 4 เกิดขึ้นเฉพาะคำยืมภาษาบาลี ซึ่งคำในตัวอย่างนี้เกิดขึ้นเฉพาะในภาษาบาลี เนื่องจากคำนี้ในภาษาสันสกฤตใช้คำว่า สัฏต หรือ สมวตต ซึ่งคนไทยออกเสียงได้ไม่สะดวกเท่ากับคำว่า สมมต ในภาษาบาลี นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด

1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้หันอากาศ

คือ การใช้ไม้หันอากาศแทนอักษรหัน (~) ในคำที่มีตัวสะกด เช่น สงฆราช (จารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชด.2 ,บ.29) เป็น สังฆราช (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1200) การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นทั้งในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต

1.2.3 การเพิ่มรูปพยัญชนะท้ายหรือพยัญชนะตัวตาม คือ รูปคำเดิม

ไม่ได้ปรากฏรูปพยัญชนะท้ายหรือตัวตาม แต่รูปคำในพจนานุกรมปรากฏตัวตาม เช่น สัญญา (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.2 ,บ.6) เป็น สัญญา (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1202)

และ ฝคฺนี้ (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1, บ.2) เป็น ฝคฺนี้ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 773) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้จะมีในคำยืมภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต

1.2.4 การตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือพยัญชนะตัวตาม คือ รูปคำเดิมมีทั้งพยัญชนะท้ายและตัวตาม แต่รูปคำในพจนานุกรมมีการตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือรูปพยัญชนะตัวตามออกหนึ่งตัว เช่น สดตว (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.1,บ.35) เป็น สัตว์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1205) และการเปลี่ยนแปลงนี้จะพบในภาษาสันสกฤตเท่านั้น

1.3 การเพิ่มพยัญชนะการันต์ คือ รูปคำเดิมไม่ได้ปรากฏรูปพยัญชนะตัวตาม และไม่มีไม้ทัณฑฆาต แต่รูปคำในพจนานุกรมมีการเพิ่มทั้งตัวตามและไม้ทัณฑฆาต เช่น ปราช (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.9) เป็น ปราชญ์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 715) และการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต และภาษาสันสกฤต

1.4 การตัดรูปพยางค์ คือ เป็นการตัดรูปพยางค์ที่ต้องการให้สะดวกต่อการออกเสียงในปัจจุบัน พบเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต เช่น บวรณมี (จารึกวัดช้างล้อม ด.1, บ.5) เป็น บุรณมี (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 618)

1.5 การแผลงรูปพยัญชนะ คือ พิจารณาจากรูปคำเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะแตกต่างจากรูปคำในปัจจุบัน พบ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแผลงรูป ร เป็น รร 2) การแผลงรูป รร เป็น ไม้หันอากาศ 3) การแผลงรูป ร เป็น รร และตัดพยัญชนะท้ายออกหนึ่งตัว และ 4) การแผลงรูป ร เป็น ฤ ดังนี้

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ร/ รร	พฐา (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด. 3, บ.7)	พฐา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 807)
2	รร / ไม้หันอากาศ	สฐฐา (จารึกวัดช้างล้อม ด.1,บ.17)	ศฐฐา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1137)

ที่	พยัญชนะท้าย	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
3	ร / รร (ตัด พยัญชนะท้าย)	<u>ธรรม</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.2,บ.15)	<u>ธรรม</u> (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 599)
4	ร / ฤ	<u>พร</u> หสฺสดี (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.1)	<u>พฺร</u> หสฺสดี (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 817)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการแผลงรูป ร เป็น รร ตัวอย่างที่ 2 มีการแผลงรูป รร เป็น ไม้หันอากาศ ตัวอย่างที่ 3 มีการแผลงรูป ร เป็น รร และตัดพยัญชนะท้ายออกหนึ่งตัว และตัวอย่างที่ 4 มีการแผลงรูป ร เป็น ฤ นอกจากนี้ พบว่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

2. อักษรวิธด้านการใช้สระ

2.1 การใช้เสียงสระ จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้เสียงสระ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระสั้นกับยาว เป็นการเปลี่ยนแปลงเสียงสระ โดยใช้ลักษณะการออกเสียงสระมากำหนดเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งพบ 2 ลักษณะ ได้แก่ สระเสียงยาวเป็นเสียงสั้น และเสียงสั้นเป็นเสียงยาว เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	อี / อิ	<u>พิ</u> หาร (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่ 1 ด.2 ,บ.15-16)	<u>พิ</u> หาร (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 839)
2	อิ / อี	<u>ผล</u> คุณิ (จารึกนครชุม ด.1,บ.2)	<u>ผล</u> คุณิ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 773)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เปลี่ยนสระจากเสียงยาวเป็นเสียงสั้น และตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนสระจากเสียงสั้นเป็นเสียงยาว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เกิดขึ้นได้ทั้งคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีสันสกฤต

2.1.2 การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้น คือ ใช้เกณฑ์ตำแหน่งลิ้นของการเกิดเสียงสระมาวิเคราะห์ พบว่ามี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นเดียวกัน คือ การใช้เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเหมือนกัน และการใช้เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหลังเหมือนกัน 2) เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นต่างกัน คือ เสียงสระที่เกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเป็นส่วนหลัง ดังนี้

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	เอีย / อิ	<u>นยร</u> (เนียร)พาน (จารึกวัดช้างล้อม ด.1 ,บ.3-4)	<u>นิพ</u> พาน (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 635)
2	อา / ไอ	<u>ตฺราย</u> ตฺริง (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.9)	<u>ไทร</u> ตฺริงษ์ (ส.,ราชบัณฑิต สถาน, 2556 : 521)
3	อิ / อือ	<u>พิช</u> (จารึกพระอิศวรเมือง กำแพงเพชร,บ.2)	<u>พิช</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 840)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เปลี่ยนเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเหมือนกัน ตัวอย่างที่ 2 เปลี่ยนเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นส่วนหลังเหมือนกัน และตัวอย่างที่ 3 ใช้เสียงสระที่เกิดจากการเปลี่ยนตำแหน่งลิ้นส่วนหน้าเป็นส่วนหลัง นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 มีเฉพาะในคำยืมภาษาบาลี การเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 มีในคำยืมภาษาสันสกฤตมากที่สุด และการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 3 มีในคำยืมภาษาบาลี และคำยืมภาษาสันสกฤต

2.2 รูปสระ จากการวิเคราะห์พบการเปลี่ยนแปลง 4 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 การเพิ่มรูป คือ มีการเพิ่มรูปสระประกอบรูปพยัญชนะบางพยางค์ของคำ พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ การเพิ่มรูปสระอึไว้บนพยัญชนะ การเพิ่มรูปประวิสรรชนีย์ และการเพิ่มรูปไม้หันอากาศ เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สระอึ	ชา <u>ด</u> (จารึกวัดสรศักดิ์ ด.1,บ.35)	ชา <u>ดิ</u> (ป.;ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 375)
2	ประวิสรรชนีย์	เถรา <u>น</u> เถ <u>ร</u> (จารึกวัดป่ามะม่วงหลักที่1 ด.3, บ.35)	เถรา <u>น</u> เถ <u>ระ</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 534)
3	ไม้หันอากาศ	<u>ล</u> ก <u>ษ</u> ณ (จารึกนครชุม ด.2,บ.51)	<u>ลัก</u> ษณ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1048)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 เพิ่มรูปสระอึไว้บนพยัญชนะ ตัวอย่างที่ 2 เพิ่มรูปประวิสรรชนีย์ และตัวอย่างที่ 3 เพิ่มรูปไม้หันอากาศไว้บนพยัญชนะ และพบว่าการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ลักษณะนี้เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลี กับภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต

2.2.2 การลดรูปสระ คือ การลดรูปสระที่ปรากฏในรูปคำเดิม พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การลดรูปสระออ และการลดรูปประวิสรรชนีย์ เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	สระออ	นิ <u>ก</u> อ <u>ร</u> (จารึกแผ่นดีบุกวัดมหาธาตุ ด.1,บ.6)	นิ <u>กร</u> (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 632)
2	ประวิสรรชนีย์	อ <u>ระ</u> ธิ <u>ป</u> ต <u>ย</u>	อ <u>ธิ</u> ป <u>ไ</u> ต <u>ย</u>

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
		(จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1 ,บ.12)	(ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1367)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 ลดรูปสระอในคำที่มีตัวสะกด และตัวอย่างที่ 2 ลดรูปประวิสรรชนีย์ในพยางค์ที่ออกเสียงอะกึ่งเสียง และพบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลี กับภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 เกิดขึ้นในคำยืมภาษาบาลีเท่านั้น

2.2.3 การเปลี่ยนรูปสระเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนรูปประวิสรรชนีย์เป็นทัณฑฆาต และการเปลี่ยนรูปสระอาเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต เช่น

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ะ / ั	(โพธิ)สตั <u>วะ</u> (จารึกวัดสุรศักดิ์ ด.1,บ.35)	(โพธิ)สตั <u>ว์</u> (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 852)
2	า / ำ	พรา <u>ห</u> ม <u>ณ</u> า (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.11)	พรา <u>ห</u> ม <u>ณ</u> ์ (ป.;ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 815)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการเปลี่ยนรูปประวิสรรชนีย์เป็นไม้ทัณฑฆาต และตัวอย่างที่ 2 มีการเปลี่ยนสระอาเป็นไม้ทัณฑฆาต นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 1 พบเฉพาะคำยืมภาษาสันสกฤต ส่วนการเปลี่ยนแปลงแบบตัวอย่างที่ 2 พบเฉพาะคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต

2.2.4 การแผลงรูปสระ คือ พิจารณาจากรูปคำเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปสระแตกต่างจากรูปคำในปัจจุบันพบ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแผลงรูป ริ เป็น ฤ 2) การแผลงรูป อี เป็น ฤ และ 3) การแผลงรูปไม้หันอากาศเป็น รร ดังนี้

ที่	สระ	ที่มา	ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
1	ริ / ฤ	กริธาธิการ (จารึกวัดช้างล้อม ด.3, บ.20-21)	กฤธาธิการ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 71)
2	อิ / ฤ	อุกฤษ (จารึกวัดหินตั้ง บ.13)	อุกฤษฏ์ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1421)
3	ั / รร	พณฺยา (จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด.1,บ.21)	ภรรยา (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 865)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ตัวอย่างที่ 1 มีการแผลง ริ เป็น ฤ
ตัวอย่างที่ 2 มีการแผลงอิ เป็น ฤ และตัวอย่างที่ 3 มีการแผลงไม้หันอากาศเป็น รร
นอกจากนี้พบว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้เกิดขึ้นเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต

3. อักษรวิธด้านการใช้รูปวรรณยุกต์

การเปลี่ยนแปลงอักษรวิธด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ในคำยืมภาษาบาลี
และสันสกฤต พบเพียงลักษณะเดียว คือ การลดรูปวรรณยุกต์ ซึ่งพบในคำยืมภาษาบาลี
และภาษาสันสกฤต เช่น พิช (จารึกพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร ,บ.2) เป็น พิช (ป.,ราช
บัณฑิตยสถาน, 2556 : 840) และ พระหัตปตี (จารึกวัดสรศักดิ์ ด.1, บ.2) เป็น พฤหสปตี
(ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 817)

4. อักษรวิธด้านการใช้เครื่องหมาย

4.1 การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต เป็นการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับ
ตัวตามที่ไม่ต้องการออกเสียง พบในคำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษาบาลี
สันสกฤต เช่น อานิสงส (จารึกนครชุม ด.1,บ.13) เป็น อานิสงส (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน,
2556 : 1405)

4.2 การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัศนธาตุ พบเฉพาะในคำยืมภาษาบาลี เช่น สงคฺ (จารึกวัดสรศักดิ์ ค.1,บ.14) เป็น สงษฺ (ป.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1155)

4.3 การใช้เครื่องหมายนิคหิต พบการเปลี่ยนแปลง 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การเปลี่ยนนิคหิตเป็นพยัญชนะท้ายตัว ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปคำที่ประสมด้วยสระอะและตัวสะกดแม่กง พบเฉพาะในคำยืมภาษาสันสกฤต เช่น สฺสกัน (จารึกวัดหินตั้ง บ.20) เป็น สฺงสการ (ส.,ราชบัณฑิตยสถาน : 1201)

2) การเปลี่ยนนิคหิตเป็นพยัญชนะท้าย ม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในรูปคำที่ประสมด้วยสระอะหรือสระโอะกับตัวสะกดแม่กม พบในคำยืมภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีสันสกฤต เช่น สฺริทฺธิ (พระพุทธรูปสุโขทัยเจ้าสอรัต บ.2) เป็น สฺมฤทธิ (ส., ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1211) และ สฺพาร (จารึกวัดช้างล้อม ค.3,บ.20) เป็น สฺมการ (ป.,ส.,ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 1186)

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากการผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปกฎเกณฑ์ของการเปลี่ยนแปลงด้านอักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย ได้ดังตารางต่อไปนี้

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษาบาลี	ภาษาสันสกฤต	ภาษาบาลีสันสกฤต
1.อักขรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ			
1.1 การใช้พยัญชนะต้น			
1.1.1 การใช้พยัญชนะต้นเดี่ยว			
1.1.1.1 การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกันแต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน	✓	✓	✓
1.1.1.2 การใช้รูปพยัญชนะต้นต่างกันที่มีเสียงในฐานเกิดใกล้เคียงหรือต่างกัน	✓		

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษา บาลี	ภาษา สันสกฤต	ภาษาบาลี สันสกฤต
1.1.2 การใช้พยัญชนะต้นควบกล้ำและอักษรนำ	✓	✓	
1.1.2.1 การเปลี่ยนรูปพยัญชนะต้นควบกล้ำตัวแรก ต่างกัน แต่มีเสียงในฐานเกิดเดียวกัน		✓	
1.1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็น พยัญชนะต้นเดียว	✓	✓	
1.1.2.3 การลดรูป ห นำ		✓	
<u>1.2 การใช้พยัญชนะท้าย</u>			
1.2.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน			
1.2.1.1 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงใน ฐานเกิดเดียวกัน	✓	✓	✓
1.2.1.2 การใช้รูปพยัญชนะท้ายต่างกัน แต่มีเสียงใน ฐานเกิดใกล้เคียงกันหรือต่างกัน	✓		
1.2.2 การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้ หันอากาศ	✓	✓	✓
1.2.3 การเพิ่มรูปพยัญชนะท้ายหรือการเพิ่มรูป พยัญชนะตัวตาม	✓	✓	
1.2.4 การตัดรูปพยัญชนะท้ายหรือการตัดรูป พยัญชนะตัวตาม		✓	✓
<u>1.3 การเพิ่มพยัญชนะการันต์</u>		✓	✓
<u>1.4 การตัดรูปพยางค์</u>		✓	
<u>1.5 การแผลงรูปพยัญชนะ</u>		✓	
2. อักษรวิธีด้านการใช้สระ			
<u>2.1 การใช้เสียงสระ</u>			
2.1.1 เสียงสระสั้นกับเสียงสระยาว	✓	✓	✓

กฎเกณฑ์การเปลี่ยนแปลง	ภาษา บาลี	ภาษา สันสกฤต	ภาษาบาลี สันสกฤต
2.1.2 เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นเดียวกัน	✓	✓	
2.1.3 เสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งลิ้นต่างกัน	✓	✓	
2.2 รูปสระ			
2.2.1 เพิ่มรูปสระ	✓	✓	✓
2.2.2 ลดรูปสระ	✓	✓	✓
2.2.3 การเปลี่ยนรูปสระเป็นทัญฑะ		✓	✓
2.2.4 การแผลงรูปสระ		✓	
3. อักษรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์			
3.1 ลดรูปวรรณยุกต์	✓	✓	
4. อักษรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย			
4.1 การใช้เครื่องหมายทัญฑะ	✓	✓	✓
4.2 การเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมาย ทัญฑะ	✓		
4.3 การใช้เครื่องหมายนิคหิต		✓	✓

จากตารางจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านอักษรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย แบ่งได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อักษรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ 2) อักษรวิธีด้านการใช้สระ 3) อักษรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์ และ 4) อักษรวิธีด้านการใช้เครื่องหมาย และสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

อักษรวิธีด้านการใช้พยัญชนะ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ฐานการเกิดของเสียงพยัญชนะจำแนกกลุ่มรูปพยัญชนะที่ซ้ำกันทั้งพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ส่วนอักษรวิธีด้านการใช้สระในส่วนการวิเคราะห์เสียงใช้เกณฑ์การออกเสียงสั้นยาวของสระและเกณฑ์ตำแหน่งลิ้นในการวิเคราะห์ ทำให้จัดกลุ่มได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับแนวคิดของลลิตา โชติรังสียากุล (2545) และจันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์ (2546) ที่ได้ใช้เกณฑ์เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ในการจัดกลุ่มการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะและสระในภาษาบาลี

สันสกฤตเมื่อมาเป็นภาษาไทย ส่วนอักขรวิธีด้านการใช้รูปวรรณยุกต์และด้านการใช้เครื่องหมาย ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตามข้อมูลที่พบและมีความสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

เมื่อพิจารณารูปคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเทียบกับรูปคำในพจนานุกรมจะพบว่ารูปคำยืมภาษาสันสกฤตมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากพบคำยืมภาษาสันสกฤตมากกว่าคำยืมภาษาบาลี หากพิจารณาเพิ่มเติมจะเห็นว่ารูปคำยืมภาษาสันสกฤตจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านพยัญชนะและสระที่คำยืมภาษาบาลีไม่ปรากฏ เช่น การแผลงรูปพยัญชนะและสระ โดยเฉพาะการแผลงรูป ร เป็น รร หรือการแผลงรูปสระ ริ เป็น ฤ หรือ อิ เป็น ฤ เนื่องจากธรรมชาติของภาษาสันสกฤตจะมีการใช้ ฤ (เรฆะ) เมื่อไทยรับมาก็จะใช้หลักการแผลงให้เป็น รร เช่นเดียวกับรูปสระ ริ อิ สันสกฤตจะใช้ ฤ แทน ปัจจุบันเมื่อใช้คำที่ประกอบด้วยรูปสระเหล่านี้จึงมีการแผลงมาเป็น ฤ เพื่อให้สอดคล้องกับรากศัพท์เดิมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิจัยด้านการใช้สระโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงสระมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี ม่วงบุญ (2532) พบว่าการเปลี่ยนเสียงที่สำคัญในคำยืมมีอยู่ 2 กรณี คือ การเปลี่ยนเสียงที่ถือว่าเป็นวิวัฒนาการทั่วไป ได้แก่ การเปลี่ยนเสียงโฆษะเป็นอโฆษะ กรณีที่สองเป็นการเปลี่ยนเสียงที่เกิดจากความแตกต่างของหน่วยเสียงภาษาต่างประเทศที่ไทยยืมคำมาใช้กับหน่วยเสียงภาษาไทย

อักขรวิธีของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัย โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะการเขียนบางประการคล้ายกับลักษณะเฉพาะของอักขรวิธีสมัยสุโขทัย เช่น การเปลี่ยนพยัญชนะท้ายที่เป็นอักษรหันเป็นไม้หันอากาศ เนื่องจากในสมัยสุโขทัยยังไม่พบการใช้ไม้หันอากาศทำให้มีการใช้อักษรหันแทน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ วิวรรณ (2564) ที่กล่าวว่าการใช้อักษรหันแทนไม้หันอากาศในคำที่มีตัวสะกดซึ่งเป็นอักขรวิธีที่สำคัญในสมัยสุโขทัย ถือว่าเป็นการปฏิวัติรูปแบบการเขียนตัวสะกด แต่ไม่ต้องการใช้ไม้หันอากาศด้วยการใช้อักษรหันหรือพยัญชนะท้ายซ้อนกัน 2 ตัว ทั้งนี้ เมื่อเกิดการวิวัฒนาการด้านอักขรวิธีไทยทำให้มีการใช้รูปไม้หันอากาศจึงทำให้อักษรหันไม้หันใช้และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปคำยืมด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การลดรูปสระออกก็สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะด้านอักขรวิธีในสมัยสุโขทัยเช่นกัน เดิมนิยมเขียน

คำที่ประสมด้วยสระอที่มีตัวสะกดบางคำโดยไม่ลดรูป คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตก็เช่นกัน แต่ปัจจุบันมีการลดรูป เนื่องจากการวิวัฒนาการด้านอักษรวิไทย และตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าอาจจะปรับให้สอดคล้องกับรากศัพท์เดิมมากขึ้น

สำหรับการเปลี่ยนแปลงอักษรวิด้านการใช้รูปวรรณยุกต์นั้น พบการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย เนื่องจากรูปวรรณยุกต์มีเพียงสองรูป คือ เอก และโท เท่านั้น ส่วนการใช้เครื่องหมาย มีการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับบนพยัญชนะตัวตามในปัจจุบัน และเปลี่ยนเครื่องหมายฝนทองเป็นเครื่องหมายทัณฑฆาต เนื่องจากอักษรวิในสมัยสุโขทัยยังไม่ปรากฏใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต ซึ่งเริ่มปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ดังที่ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2555 : 41) กล่าวว่า สมัยอยุธยาตอนปลายพบการใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตครั้งแรกในอักษรไทยย่อในสมุดไทยเรื่องนันทโปนันทสูตรคำหลวง ทั้งนี้ การใช้ไม้ทัณฑฆาตส่วนมากจะพบในคำยืมภาษาสันสกฤตมากกว่าคำยืมภาษาบาลี เนื่องจากภาษาสันสกฤตมักจะมีตัวสะกดเป็นตัวควบและสามารถออกเสียงได้แต่ภาษาไทยไม่สามารถออกเสียงได้ จึงใช้ไม้ทัณฑฆาตกำกับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตตภาสารพัฒน์ก ไชยปัญญา (2564) ที่พบว่าอิทธิพลภาษาบาลีและสันสกฤตมีต่อการเขียนคำในภาษาไทยหลายลักษณะ อาทิ การเขียนพยัญชนะกำกับด้วยเครื่องหมายทัณฑฆาต

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอักษรวิในคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในจารึกสุโขทัยที่นำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับรูปเขียนในปัจจุบัน และส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์สำหรับการวิเคราะห์ด้านอักษรวิของคำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร และคณะ. 2548. **ประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. 2546. **อิทธิพลภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ก๊อปปี แอนด์ พริ้นท์.
- จิตตภา สารพัฒน์ ไชยปัญญา. 2562. “อักขรวิธี : อิทธิพลของภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่มีต่อภาษาไทย.” **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 27(55), 276-293.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. 2555. “อักษรไทยย่อในสมุดไทยเรื่องนันทโพนันทสูตรคำหลวงของเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร ไชยเชษฐสุริยวงศ์.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 10 (1), 29-51.
- บุญเลิศ วิวรรณ. 2564. **วิวัฒนาการของอักขรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ : แดเน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- พัฒน์ เพ็ญผลา. 2549. “ลักษณะภาษาไทยเทียบกับภาษาบาลีสันสกฤต.” **วารสารรามคำแหง**. 26(1), 19- 23.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- ลลิตา โชติรังสียากุล. 2545. **ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. สงขลา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วันทนี ม่วงบุญ. 2532. **คำยืมในจารึกสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อภิخان ปานเจริญ. 2559. **ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อิงอร สุพันธุ์วณิช. 2527. **วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Alisa Khumkham and Yutthichai Uppakandee. 2022. “An Analysis of Foreign Word Changes in Thai Literature ‘Lilit Ongkan Chaengnam’.”
National and International Virtual Conference on Languages, Humanities, Social Sciences, And Education 2022 (NIC-LA 2022).
440-451.

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาของ “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์¹

ชฎาพร สิทธิสาตร์

นริศกานต์ ศรีสินธ์

พัชรिता วรณะ²

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาของ “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งมี 3 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” ยูทูบ (Youtube) จากช่อง 3PlusNews ช่อง THE STANDARD และช่อง Jomquan และติ๊กต็อก (Tiktok) “@chadchartandfriends” (เพื่อนชัชชาติ) ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการใช้ภาษาที่ปรากฏมีทั้งสิ้น 12 พฤติกรรม สามารถเรียงลำดับความถี่ที่พบจากมากไปน้อย ได้แก่ การใช้คำคุณศัพท์ ร้อยละ 25.46 การใช้ภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 17.87 การใช้ภาษาแบบกันเอง ร้อยละ 16.36 การเลือกใช้คำศัพท์ ร้อยละ 14.17 การใช้คำย่อของชื่อเฉพาะ ร้อยละ 9.19 การใช้นามนัย ร้อยละ 4.55 การกล่าวซ้ำ ร้อยละ 3.88 การใช้คำเรียกเครือญาติ ร้อยละ 2.70 การใช้มูลบท ร้อยละ 2.28 การใช้อุปสรรค ร้อยละ 1.35 การอ้างถึง ร้อยละ 1.26 และการกล่าวอ้าง ร้อยละ 0.93 ตามลำดับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้ภาษา, ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร, สื่อออนไลน์

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 01361498 ปัญหาพิเศษ

² นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล chadaporn.sit@ku.th nareekarn.sr@ku.th patchrisa.w@ku.th ตามลำดับ

³ รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล fhumwsk@ku.ac.th

A Study of Linguistics Strategies Used in "Chadchart Sittipunt" Bangkok Election Campaign Through Online Platforms¹

Chadaporn Sittisart

Nareekarn Sreesin

Patchrisa Wanna²

Wilaisak Kingkham³

Abstract

The purpose of this article is to investigate "Chadchart Sittipunt" 's linguistics strategies used in Bangkok election campaign through social media. Researchers use three sources from social media; Facebook "Chadchart Sittipunt", Youtube Channels 3PlusNews, THE STANDARD, and Jomquan, and TikTok "@chadchartandfriends". The result indicates that there are 12 linguistic strategies used; modality 25.46%, foreign language 17.87%, informality 16.36%, lexical selection 14.17%, abbreviations 9.19%, metonymy 4.55%, paraphrasing 3.88%, family vocabularies 2.70%, presupposition 2.28%, metaphors 1.35%, reference 1.26%, claims 0.93% respectively.

¹ This Study is a Part of the Subject "01361498 Special Problems"

² Bachelor of Arts Undergraduate Student, Major in Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email chadaporn.sit@ku.th nareekarn.sr@ku.th patchrisa.w@ku.th respectively

³ Associate Professor in Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University
Email fhumwsk@ku.ac.th

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2566)

Keywords: Linguistic Strategies, Chadchart Sittipunt , Governor of Bangkok,
Social Media

บทนำ

ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น 2 ประเภท คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการปกครองในเขตนครหลวง จึงทำให้มีโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างจากการปกครองรูปแบบอื่น ๆ กล่าวคือ โครงสร้างองค์กรของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สภากรุงเทพมหานคร (ส.ก.) สภาเขตกรุงเทพมหานคร (ส.ข.) และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่มีการเลือกตั้งทุก ๆ 4 ปี เพื่อความคล่องตัวในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2547) โดยจากการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผ่านมามีคะแนนเสียงดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ผลคะแนนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518-2565
(ที่มา: <https://thestandard.co/chadchart-win-bangkokgubernatorial-election-in-landslide/>
เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2565)

จากภาพข้างต้นจะเห็นว่า ผลคะแนนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 – พ.ศ. 2565 นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ชนะการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ด้วยคะแนนเสียงมากถึง 1,386,215 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนสูงที่สุดตั้งแต่มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้กลวิธีทางภาษาผ่านสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ได้รับคะแนนเสียงสูงที่สุดในการรับสมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในประวัติศาสตร์ เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความต้องการ ภาษาจึงเป็นการแสดงออกถึงสิ่งที่มนุษย์ต้องการจะสื่อสารผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ทั้งนี้ ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนยุคใหม่ และเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ดังนั้น สื่อออนไลน์จึงเป็นสื่อกลางในการนำเสนอตัวภาษาให้แก่คนในสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการศึกษากลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์

สมมติฐาน

กลวิธีทางภาษาที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมากที่สุด คือ กลวิธีการใช้ทัศนภาวะ รองลงมา คือ การใช้ภาษาต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้ทราบกลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์
2. เป็นแนวทางในการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในสื่อสังคมออนไลน์
3. เป็นแนวทางในการนำไปใช้หาเสียงเลือกตั้งต่าง ๆ

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยเรื่อง “ผู้หญิงข้ามเพศที่สมบูรณ์แบบ”: ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอัตลักษณ์ของแอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิบดิ์ ของพรหมมินทร์ ประไพพงษ์ (2564) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอัตลักษณ์ รวมทั้งวิเคราะห์วิธีการและผลจากการนำเสนออัตลักษณ์ของแอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิบดิ์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอัตลักษณ์ สามารถจำแนกตามลักษณะของอัตลักษณ์ได้ 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 “ผู้หญิงข้ามเพศที่เป็นแม่ที่รักลูก” โดยมีการนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ และ 2) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ประการที่ 2 “ผู้หญิงข้ามเพศที่เป็นภรรยาที่เหนือชั้น” มีการนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้สัทพ 3) การใช้มูลพ และ 4) การเล่าเรื่อง และประการที่ 3 “ผู้หญิงข้ามเพศที่เป็นนักธุรกิจวิสัยทัศน์กว้างไกล” มีการนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การอ้างถึง และ 3) การใช้อุปลักษณ์ ซึ่งจากการนำเสนออัตลักษณ์ของแอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิบดิ์ ทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่โดดเด่น คือ การเลือกใช้คำศัพท์ และส่วนที่ 2 วิธีการและผลจากการนำเสนออัตลักษณ์ จำแนกได้เป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 “วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกนำเสนออัตลักษณ์” พบอยู่ 3 วิธีการ คือ 1) การนิยามเพศสภาพให้สอดคล้องกับตัวตน 2) การสร้างความโดดเด่นจากเพศสภาพ และ 3) การเลือกช่องทางการสื่อสาร ซึ่งวิธีการเหล่านี้นำมาใช้เพื่อนิยามความเป็นตัวเอง และเป็นการกำหนดว่าภาพของตนที่จะถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบนั้นจะเป็นอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับประการที่ 2 “ผลจากการนำเสนออัตลักษณ์” ได้แก่ 1) การสร้างตัวตนใหม่ 2) การเพิ่มประเด็นและพื้นที่ในสื่อ และ 3) การเพิ่มคุณค่าและความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวบุคคล ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อตัวของแอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิบดิ์ ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ด้านดีของตนเองให้แก่สาธารณชนรับรู้

2. งานวิจัยเรื่องกลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ของธีระ บุชบกแก้ว (2553) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารของวาทกรรมกลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ตามกรอบแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร 2) เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่กลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ใช้ในการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง และ 3) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของเกย์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมกลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ผลการวิจัยพบว่ากลวิธีทางภาษาที่กลุ่ม “เกย์ออนไลน์” ใช้เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง ที่สำคัญ มี 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้คำศัพท์ 2) การใช้มูลบท 3) การปฏิเสธสื่อมูลบท 4) การใช้นามวลีสื่อมูลบท 5) การใช้อุปลักษณ์ 6) การใช้รูปประโยคกรรม 7) การกล่าวอ้าง และ 8) การใช้คำถามวาทศิลป์ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าอัตลักษณ์ของเกย์ที่ปรากฏใน วาทกรรมกลุ่ม “เกย์ออนไลน์” สามารถสรุปได้ทั้งหมด 8 ประเด็น ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ “เกย์เป็นคนปกติ และมีวิถีชีวิตเหมือนคนทั่วไป” 2) อัตลักษณ์ “เกย์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมของเพศชาย” 3) อัตลักษณ์ “เกย์ไม่ได้หมกมุ่นเรื่องเพศ” 4) อัตลักษณ์ “เกย์ไม่ใช่ผู้ป่วยโรค หรืออาการทางจิต แต่เป็นความรู้สึกหรือตัวตนที่แท้จริงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ” 5) อัตลักษณ์ “เกย์เป็นกลุ่มคนที่ตกอยู่ในความกลัว และเกย์ผู้ยอมรับและเปิดเผยตนเองเป็นผู้ที่มีความกล้า” 6) อัตลักษณ์ “เกย์เป็นคนผู้โหยหาความรัก” 7) อัตลักษณ์ “เกย์เป็นคนที่อบอุ่น มีน้ำใจต่อผู้อื่น โดยเฉพาะต่อเกย์ด้วยกัน” และ 8) อัตลักษณ์ “เกย์คือ “ของปลอม” เกย์เป็นคนที่มีความผิด และเกย์หมกมุ่นเรื่องเพศ” ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ไม่ใช่ตัวแทนของอัตลักษณ์เกย์ทั้งหมด เพราะอัตลักษณ์จะแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่าง ๆ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเกย์ยังมีความคิดด้านลบต่อตนเองแฝงอยู่ ซึ่งแสดงนัยยะว่าการสร้างอัตลักษณ์ของเกย์ยังคงได้รับอิทธิพลจากสังคม

3. งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของ “ตุ๊ด” จากหนังสือชุดบันทึกของตุ๊ดและก๊วเจ้จะเป็นหมอ ของมยุรา ปุลวามะระ (2561) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่นำเสนออัตลักษณ์ของ “ตุ๊ด” ในหนังสือชุดบันทึกของตุ๊ดและก๊วเจ้จะเป็นหมอ ผลการวิจัยพบว่าผู้เขียนนำเสนออัตลักษณ์ในพื้นที่ส่วนตัว 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ครอบครัว พื้นที่ความสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และพื้นที่ความสัมพันธ์กับคนรัก อีกทั้งยังนำเสนออัตลักษณ์ในพื้นที่สาธารณะ 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่การทำงาน และ

พื้นที่ส่วนรวม นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบการใช้กลวิธีทางภาษา 5 กลวิธี ได้แก่ 1) การเลือกใช้ถ้อยคำ 2) การใช้ส่วนขยาย 3) การใช้มูลบท 4) การใช้อุปลักษณ์ 5) การอ้างอิงส่วนรวม ทั้งนี้ผู้เขียนทั้งสองคนต่างก็มีจุดประสงค์เดียวกันคือ การตั้งใจจะใช้เรื่องเล่าในการสร้างตัวตนผู้ใหม่และนำเสนอสู่สังคมเพื่อใช้สู้กลับชุดความคิดในทางลบที่มีต่อผู้ด้อย

4. งานวิจัยเรื่องกลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของผู้ด้อย จาก ไตรารัตน์ ชีส์ เดอะซีรีส์ ของวราพร สารกุล (2563) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของ “ผู้ด้อย” ที่นำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง และ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของ “ผู้ด้อย” ที่นำเสนอผ่านละครโทรทัศน์ เรื่อง ไตรารัตน์ ชีส์ เดอะซีรีส์ ผลสรุปพบกลวิธีทางภาษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) กลวิธีการใช้คำศัพท์ และ 2) กลวิธีการใช้อุปลักษณ์ อีกทั้งการศึกษาอัตลักษณ์ของผู้ด้อย พบว่าอัตลักษณ์ “ผู้ด้อย” ที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ เรื่อง ไตรารัตน์ ชีส์ เดอะซีรีส์ ซีซั่น 1 และ 2 พบว่า ผู้วิจัยสามารถแบ่งอัตลักษณ์ของผู้ด้อยได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง อัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) อัตลักษณ์ “ผู้ด้อยผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง” 2) อัตลักษณ์ “ผู้ด้อยผู้ที่มีพฤติกรรมของเพศหญิง” 3) อัตลักษณ์ “ผู้ด้อยผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิต” และ 4) อัตลักษณ์ “ผู้ด้อยผู้ที่มีความรัก” ประเภทที่สองอัตลักษณ์ร่วม สรุปได้ 1 ประเด็นคือ อัตลักษณ์ “ผู้ด้อยผู้ที่มีความหมกมุ่นเรื่องเพศ”

5. งานวิจัยเรื่องจาก “เจ้าพ่ออ่างทองคำ” สู่ “คนชนชั้นธรรมดาที่กล้าแฉ”: กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ในวาทกรรมการหาเสียงเลือกตั้งของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2550) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออัตลักษณ์ของชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ผลการวิจัยพบว่า ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ใช้กลวิธีทางภาษาทั้งเหตุผลและคำถามวาทศิลป์ในการจัดการคำถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ซึ่งกลวิธีดังกล่าวจะช่วยโน้มน้าวผู้ฟัง แม้ว่าชูวิทย์จะไม่สามารถปฏิเสธภาพที่เกิดขึ้นหรือแย้งด้วยเหตุและผลได้ก็ตาม ซึ่งยังมีข้อมูลบางครั้งที่พบว่าชูวิทย์ใช้กลวิธีใน

การยอมรับภาพด้านลบของตนโดยเลือกกล่าวถึงภาพหรือภูมิหลังด้านลบขึ้นก่อนด้วย นอกจากนี้กลวิธีเด่นที่ถูกใช้เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ใหม่ของซูวียทั้ง 4 กลวิธี คือ การกล่าวซ้ำ การใช้ภาษาแบบเป็นกันเอง การวิจารณ์ด้วยกลวิธีตรง และการใช้กลุ่มคำกริยาที่สื่อบุคลิกุดัน ซึ่งกลวิธีที่ได้กล่าวมาเป็นการเน้นย้ำความเป็น “ชาวบ้าน” และ “คนชนชั้นธรรมดา” ไม่สร้างภาพของซูวียที่กล้าชน กล้าที่จะแฉ เพื่อชาวกรุงเทพฯ

6. งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่ง ในนวนิยายเรื่อง ข้าวอกนา ของทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และวิภาวรรณ อยู่เย็น (2556) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่ง ในนวนิยายเรื่อง ข้าวอกนา ผลวิจัยพบว่า สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) ข้าวอกนา กับการผลิตตัวบท 2) กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออัตลักษณ์เมียฝรั่งในวาทกรรมเรื่อง ข้าวอกนา พบกลวิธีดังนี้ การเลือกใช้คำศัพท์ พบ 4 กลวิธี คือ 2.1) การใช้คำเรียกเมียฝรั่งที่มีความหมายเชิงลบ 2.2) การใช้คำขยายคำเรียกเมียฝรั่งที่มีความหมายเชิงลบขยายคำเรียกเมียฝรั่ง 2.3) การใช้คำกริยาแสดงอาการหรือความรู้สึกของเมียฝรั่ง และ 2.4) การใช้คำกริยาแสดงอาการหรือความรู้สึกด้านลบของคนทั่วไปต่อเมียฝรั่งด้วยการใช้อุปลักษณ์ การกล่าวอ้างว่าเป็นความคิดของคนทั้งหมด การใช้มูลบท การประชด และการใช้ประโยคคำถาม 3) อัตลักษณ์เมียฝรั่งในนวนิยายเรื่อง “ข้าวอกนา” พบการนำเสนออัตลักษณ์ทั้งสิ้น 8 อัตลักษณ์ ได้แก่ 3.1) ผู้หญิงที่มีปัญหาทางการเงินและหลงใหลในวัตถุนิยม 3.2) ผู้หญิงที่ไม่แสดงบทบาทและหน้าที่ของแม่ที่ดี 3.3) ผู้หญิงที่มีลักษณะทางกายภาพด้านลบกล่าวคือเป็นผู้หญิงที่มีทั้งอายุน้อย และสูงอายุ มีผิวดำคล้ำ ผอมเล็กไม่สูง เน้นแน่น และมีสุขภาพร่างกายที่ไม่ดี 3.4) ผู้หญิงที่ไม่มีคุณค่าและไม่ได้รับความสำคัญด้วยการถูกสังคมดูถูก ไม่ให้เกียรติ ประชดเสียดสีและล้อเลียน 3.5) ผู้หญิงที่มีลักษณะนิสัยเห็นแก่ตัว มีกิริยาไม่ถือตัวจัดจ้านและมีนิสัยเยสเยสไปถึงพฤติกรรมทางเพศ 3.6) ผู้หญิงที่ดูไม่สะอาด แต่งตัวจัดจ้านด้วยเสื้อผ้าและการแต่งหน้า 3.7) การเป็นผู้หญิงที่มีความรู้ต่ำและมีชีวิตที่ยากลำบาก ต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพตัวเอง และ 3.8) ผู้หญิงที่มีสามีคนไทยไปด้วยและถูกสามีคนไทยทำร้ายกาย

7. งานวิจัยเรื่องกลวิธีทางภาษาในเพลงพุดที่แสดงอัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้ ของนพวรรณ เมืองแก้ว และคณะ (2563) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

ที่ใช้นำเสนออัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้ และค้นหาอัตลักษณ์คนไทยถิ่นใต้ที่ปรากฏในเพลง
พูด ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนออัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้พบทั้งสิ้น 9
กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ภาษาถิ่น 2) การหยอกเย้าหรือการกล่าวตลก 3) การสะท้อนวิถี
ชีวิตของคนถิ่น 4) การใช้คำส่ออารมณ์ 5) การใช้คำเรียกญาติ 6) การเล่นคำ 7) การใช้
ภาษาต่างประเทศ 8) การใช้คำลงท้ายที่แสดงความรู้สึก และ 9) การใช้คำด่า
นอกจากนี้อัตลักษณ์คนไทยถิ่นใต้ที่ปรากฏในเพลงพูดพบว่า แบ่งได้เป็น 14 กลุ่ม ได้แก่ 1)
คนใต้รักความยุติธรรม 2) คนใต้ตลกสนุกสนาน ขี้เล่น ต่อบากต่อคำ 3) คนใต้มีมนุษย
สัมพันธ์ 4) คนใต้รักพวกพ้อง 5) คนใต้รักบ้านเกิด 6) คนใต้รู้จักปรับตัว 7) คนใต้รัก
ธรรมชาติ 8) คนใต้ขยันศึกษาหาความรู้ 9) คนใต้เชื่อในโชคชะตา 10) คนใต้เชื่อเรื่องไสย
ศาสตร์ 11) คนใต้ชอบสังสรรค์ 12) คนใต้หัวหมอ 13) คนใต้ชอบเล่นการพนันขึ้นต่อ และ
14) คนใต้เคารพผู้สูงอายุ/ผู้อาวุโส ซึ่งจากการศึกษากลวิธีทางภาษาที่พบในทุกอัตลักษณ์
ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่น การหยอกเย้าหรือการกล่าวตลก การใช้คำส่ออารมณ์ การเล่นคำ
และ การใช้คำลงท้าย อีกทั้งยังมีกลวิธีที่จะพบในบาง
อัตลักษณ์เท่านั้น เช่น ในอัตลักษณ์คนใต้รักพวกพ้องและคนใต้เคารพผู้สูงอายุ/ผู้อาวุโสจะ
พบกลวิธีการใช้คำเรียกญาติ เป็นต้น

8. งานวิจัยเรื่องการนำเสนออัตลักษณ์แร็ปเปอร์ผ่านกลวิธีทางภาษาในการดวล
แร็ปสดไทย ของปิตุศักดิ์ บุญใส (2564) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อ
วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการดวลแร็ปสดไทย และ 2) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แร็ปเปอร์
ไทยที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในการดวลแร็ปสดไทย โดยมีขอบเขตของงานวิจัย คือ
ศึกษาเพลงแร็ปไทยในการดวลแร็ปสดเดอะวอร์ฮีสออน ครั้งที่ 3 (THE WAR IS ON 3) ใน
ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 132 เพลง และการดวลแร็ปสดเดอะวอร์ฮีสออน ครั้งที่ 4 (THE
WAR IS ON 4) ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 121 เพลง รวมทั้งสิ้น 253 เพลง โดยเข้าถึงข้อมูล
การแข่งขันทั้งสองครั้งผ่านวิดีโอที่เผยแพร่ทางเว็บไซต์ยูทูบ
(www.youtube.com/rapisnow) จำนวน 62 วิดีโอ และสรุปผลการศึกษาแบ่งออกเป็น
3 ประเด็น ได้แก่ 1) การวิเคราะห์การดวลแร็ปสดไทยตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการ

สื่อสาร มีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ คือ 1.1) ฉากและสถานที่ 1.2) ผู้ร่วมเหตุการณ์ สื่อสาร 1.3) จุดมุ่งหมายการสื่อสาร 1.4) ลำดับวาทกรรม 1.5) น้ำเสียง 1.6) เครื่องมือสื่อสาร 1.7) บรรทัดฐานการตีความและการปฏิสัมพันธ์ และ 1.8) ประเภทการสื่อสาร 2) กลวิธีทางภาษาในการดวลแรปสดไทย พบการใช้กลวิธีทางภาษาทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ 2.1) การใช้คำ 2.2) การใช้เสียงประกอบจังหวะ 2.3) การใช้สัมผัสคล้อง 2.4) การซ้ำ 2.5) การหักล้างถ้อยคำ 2.6) การใช้ภาษาอังกฤษ 2.7) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน และ 2.8) การใช้อุปลักษณ์ และ 3) อัตลักษณ์แรปเปอร์ในการดวลแรปสดไทย พบอัตลักษณ์ทั้งหมด 6 ประเด็น ได้แก่ 3.1) แรปเปอร์มีทักษะในการแรป 3.2) แรปเปอร์มีทักษะและปฏิภาณทางภาษา 3.3) แรปเปอร์มีศักดิ์ศรี 3.4) แรปเปอร์ทำท่ายกขบและแบบแผน 3.5) แรปเปอร์เป็นนักวิพากษ์วิจารณ์ และ 3.6) แรปเปอร์รักษาวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยพบประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์แรปเปอร์ในการดวลแรปสดไทยที่น่าสนใจอีก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) อัตลักษณ์แรปเปอร์กับข้อสังเกตในวัฒนธรรมฮิปฮอป 2) การดวลแรปสดไทย: “ภาษา” คือ “ศอก หมัด” 3) การแรปกับเพลงพื้นบ้านไทย และ 4) การนำเสนออัตลักษณ์แรปเปอร์ในพื้นที่ที่ต่างกัน จากผลสรุปแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบริบทการสื่อสาร การใช้ภาษา และการนำเสนออัตลักษณ์ คนแรปใช้ภาษาในการแรปเพื่อแสดงคุณลักษณะที่เหมาะสมในการเป็นแรปเปอร์เหล่านั้นออกมา และการนำเสนอคุณลักษณะเหล่านั้นเองก็เป็นความพยายามในการนำเสนอตัวตนของแรปเปอร์ว่าเป็นอย่างไร จึงทำให้เห็น “อัตลักษณ์แรปเปอร์” ในการดวลแรปสดไทย

9. งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นเกาหลีนิตยสารบันเทิงเกาหลีสตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ของตือนา คาซา (2557) โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่สื่ออัตลักษณ์ความเป็นเกาหลีนิตยสารบันเทิงเกาหลีสตีพิมพ์เป็นภาษาไทย และ 2) ศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นเกาหลีสที่ปรากฏในนิตยสารบันเทิงเกาหลีสตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีนำเสนอตัวบทสามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 “กลวิธีนำเสนอตัวบทในนิตยสารบันเทิงเกาหลีสตีพิมพ์เป็นภาษาไทย” ได้แก่ 1) รูปแบบของคอลัมน์ 2) โครงสร้างของข้อความในคอลัมน์ และส่วนที่ 2 “กลวิธีทางภาษาที่สื่อความหมายความเป็นเกาหลีส”

พบกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏ 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การอ้างถึง 2) กลวิธีทางศัพท์ 3) การเพิ่มระดับความหมายเชิงบวก และ 4) กลวิธีทางสหพ นอกจากนี้นักยังพบการนำเสนอความเป็นเกาหลีที่ปรากฏในนิตยสารบันเทิงเกาหลีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ซึ่งสามารถพิจารณาตีความการสื่อความหมายและอัตลักษณ์เกาหลีได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 “มุมมองการสื่อความหมายความเป็นเกาหลีในนิตยสารบันเทิงเกาหลีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย” ประเด็นที่ 2 “เนื้อหาที่นำเสนอความเป็นเกาหลีในนิตยสารบันเทิงเกาหลีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย” และประเด็นที่ 3 “อัตลักษณ์ความเป็นเกาหลีในนิตยสารบันเทิงเกาหลีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย” มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่ายังไม่มีการวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มาก่อน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา กลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์

ขอบเขตของการศึกษา

คณะผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาทั้ง 9 เรื่อง และเก็บข้อมูลจากสื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทาง⁴ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) และติ๊กต็อก (Tiktok) ของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในช่วงเวลาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 จนถึงวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เนื่องจากเป็นวันสุดท้ายของการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. เฟซบุ๊ก (Facebook) ชื่อ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” โดยคัดเลือกคลิปวิดีโอที่มียอดการรับชมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1: “เสียงของคนกรุงเทพฯ เสียงของพวกเราทุกคน” (ยอดผู้รับชม 9.5 แสน ครั้ง) ระยะเวลา 6:11 นาที อันดับที่ 2: “One day with Chadchat – หนึ่งวันกับซัชชาติ” (ยอดผู้รับชม 7 แสน ครั้ง) ระยะเวลา 10:24 นาที อันดับ

⁴ ข้อมูล ณ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2566

ที่ 3: “ขอยลั้กับปัญหาลั้ ญ พหลโยธิน 46” (ยอดผู้รับชม 6.1 แสน ครั้ง) ระยะเวลา 37:03 นาที

2. ยูทูบ (Youtube) โดยคัดเลือกคลิปวิดีโอที่มียอดการรับชมสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1: ถ่ายทอดสด “9 ปี ตามหาผู้ว่าฯ เลือกลง” จากช่อง 3PlusNews (ยอดการรับชม 1,142,183 ครั้ง) ระยะเวลา 2:05:53 นาที อันดับที่ 2: คลิปเต็ม #TheStandardDebate ดีเบตผู้ว่าฯ กทม. THE CANDIDATE BATTLE จากช่อง THE STANDARD (ยอดการรับชม 682,667 ครั้ง) ระยะเวลา 5:24:55 นาที อันดับที่ 3: คลิปเต็ม #ผู้ว่าHardTalk จอมขวัญถามเจาะผู้ว่าฯ กทม. 65 จากช่อง Jomquan (ยอดการรับชม 419,601 ครั้ง) ระยะเวลา 3:48:00 นาที

3. ดีก๊ต๊อ (Tiktok) ชื่อ “@chadchartandfriends” (เพื่อนซี้ซชาติ) มีผู้ติดตามจำนวน 549.5K (549,5xx คน) จำนวน 51 คลิป ซึ่งเป็นคลิปที่เผยแพร่ในช่วงเวลาของการหาเสียงเลือกตั้ง โดยแต่ละคลิปมีระยะเวลาประมาณ 15 – 90 วินาที

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวคิดและแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. คัดเลือกข้อมูลการหาเสียงเลือกตั้งของ “ซซชาติ สิทธิพันธุ์” ผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) ที่มียอดรับชมสูงสุด 3 อันดับแรก และดีก๊ต๊อ (Tiktok) จำนวน 51 คลิป โดยเป็นช่วงระยะเวลาที่ “ซซชาติ สิทธิพันธุ์” เริ่มหาเสียงเลือกตั้งจนถึงวันประกาศยุติการหาเสียงเลือกตั้ง

3. เก็บรวบรวมข้อมูลของ “ซซชาติ สิทธิพันธุ์” ด้วยวิธีการถ่ายทอดบทสนทนาเป็นตัวอักษรจากสื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทาง

4. นำข้อมูลการถ่ายทอดบทสนทนาจากสื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) และดีก๊ต๊อ (Tiktok) มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาทวิทางภาษาของ “ซซชาติ สิทธิพันธุ์” โดยใช้ทวิทางภาษาจากงานวิจัยที่มีก่อนหน้ามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ทวิทางภาษาที่ปรากฏในเฟซบุ๊ก (Facebook)

- 4.2 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในยูทูบ (Youtube)
- 4.3 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในติ๊กต็อก (Tiktok)
- 4.4 นำกลวิธีทางภาษาจากสื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทางมาจัดกลุ่ม
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะโดยการเขียนพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์ พบผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การใช้ทัศนภาวะ หมายถึง คำที่ครอบคลุมรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งยอมให้ผู้พูดแสดงการเปลี่ยนแปลงระดับการให้คำมั่นหรือความเชื่อในบางเรื่อง โดยมีความสำคัญในการแสดงให้เห็นโลกสมมติจากความคิดของผู้พูดที่ต้องการนำเสนอความคิดต่าง ๆ ในวาทกรรมด้วยคำแสดงทัศนภาวะ เช่น ควร ต้อง ย่อม เชื่อว่า เป็นต้น ซึ่งการวิเคราะห์จะไม่ได้วิเคราะห์เพียงคำเดียวเพราะอาจจะทำให้ไม่เข้าใจความคิดของผู้พูดได้ชัดเจนจึงต้องอธิบายร่วมกับข้อความต่าง ๆ ปรากฏด้วย (ซิษณุพงศ์ อินทรเกษม, 2559) พบการใช้ทัศนภาวะทั้งสิ้น 302 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1: “...กรุงเทพฯ ต้องมีโรงเรียนดีใกล้บ้าน โรงเรียนที่ดี สามารถพูดภาษาอังกฤษได้...”

(THE STANDARD, 2565)

จากตัวอย่างที่ 1 เป็นการใช้ทัศนภาวะบอกความจำเป็น ได้แก่คำว่า “ต้อง” ซึ่งเป็นการบอกความจำเป็นที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” คิดว่าจำเป็นที่จะต้องมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จึงแสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีการนำเสนอตรรกะความคิด ความเชื่อของตนเอง ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยบริบทรอบข้างในการตีความด้วย

2. การใช้ภาษาต่างประเทศ หมายถึง การที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” นำคำภาษาต่างประเทศมาใช้แทนคำในภาษาไทย อาจเกิดจากความเคยชิน กล่าวคือ ในภาษาไทยมีคำยืมจากภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะมีการหยิบยืมภาษาของชาติอื่นมาใช้ (นพวรรณ เมืองแก้ว และคณะ, 2563) พบการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งสิ้น 212 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 2: “...แล้วเราไม่สามารถมี policy อันนิ่ง หรือสองอันที่ไปแตะชีวิตทุกคนได้ เราก็เลยทำเหมือนคล้าย ๆ มันเรียกเป็นนโยบายย่อยหรือว่า action plan เนี่ยแหละที่กระจาย แล้วเราเชื่อว่าอันเนี้ยมาถูกทาง เพราะเราได้ feedback ดี แล้วมีคนเข้า comment นโยบายเราก็กี่หลายพันคน...”

(Jomquan, 2565)

จากตัวอย่างที่ 2 พบว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มักมีการใช้คำภาษาต่างประเทศผสมกับการใช้ภาษาไทยในการตอบคำถามหรือขยายความบางสิ่ง ซึ่งอาจเป็นเพราะซัชชาติ สิทธิพันธุ์ เคยศึกษาที่ต่างประเทศเป็นเวลานานจึงมีการใช้คำภาษาต่างประเทศจนเกิดความเคยชิน ซึ่งในบางคำศัพท์อาจใช้โดยไม่รู้ตัว แต่ทั้งนี้ก็เป็นคำศัพท์พื้นฐานธรรมดาที่คนทั่วไปเข้าใจได้

3. การใช้ภาษาแบบเป็นกันเอง เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวัง พูดแบบตามสบาย และไม่รู้สึกรู้ตัว โดยในการออกเสียงมักมีการออกเสียงไม่ชัดเจน คำศัพท์ที่ใช้มักมีสแลงปนและใช้คำลงท้ายมาก (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2550) พบการใช้ภาษาแบบเป็นกันเองทั้งสิ้น 194 ครั้ง โดยสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การใช้ภาษาปาก หมายถึง ภาษาพูดที่แสดงความรู้สึกนึกเคยไม่เหมาะที่จะใช้เป็นพิธีรีตอง (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556) พบการใช้ภาษาปากทั้งสิ้น 19 ครั้ง เช่น จิบหาย (ในความหมายว่า เสียหายย่อยยับ) ยัด (ในความหมาย กิน) ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 3: “...จิบหายทำไมมันขาวตรงนี้วะ แล้วดำตรงนี้วะ เออ...”

(ซัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ก)

ตัวอย่างที่ 4: “...ยังไม่ได้กินเลย กินโรตีสไปแผ่นนึงเมื่อก็ หนไม่ไหวก็เลยบอก
ทีมงาน เลยยัดโรตีสไปแผ่นนึง...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ก)

3.2 การใช้คำอุทาน หมายถึง เสียงหรือคำที่เปล่งออกมาเวลาตกใจ ดีใจ
หรือเสียใจ (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556) พบการใช้คำอุทานทั้งสิ้น
65 ครั้ง เช่น โห! อ้อ! เห้ย! อ้าว! โอโห! เอ๊ะ! เอ้า! ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 5: “...โอโห! แบบนี้ค่อยสมศักดิ์ศรีหน่อยรึมแบบนี้ ยืมเขามาหรอเนี่ย
อ้าว! มาด้วยกันดิ อ้าว! มาด้วยกันเข้ามาด้วยกัน...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ค)

3.3 การใช้คำลงท้าย หมายถึง คำลงท้ายคำหรือประโยคที่มักพบใน
ชีวิตประจำวันขณะสนทนาอย่างเป็นกันเอง (ธัญวลัย, 2563) พบการใช้คำลงท้ายทั้งสิ้น 9
ครั้ง เช่น ะเนี่ย หะ ะ เว้ย ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 6: ทีมงาน: อาจารย์เป็นยังไงบ้างครับตะก็

ชัชชาติ: เหนื่อยหะ

(chadchartandfriends, 2565)

ตัวอย่างที่ 7: ระวังเหยียบปลิงนะ มันเคยจมนิดหัวเลยนะ ไม่ค่อยโอเคเว้ย

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ค)

3.4 การตัดคำ หมายถึง การตัดหรือลดรูปของคำให้เหลือน้อยลงกว่าคำ
เดิม เพื่อให้พยางค์สั้นเข้า (รักษภาษาไทย, 2559) พบการใช้การตัดคำทั้งสิ้น 101 ครั้ง เช่น
ผู้ว่าฯ (ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร) กรุงเทพฯ (กรุงเทพมหานคร) อังรีฯ (ถนนอังรีดูนัง)
ฝั่งธนฯ (ฝั่งธนบุรี) สวนลุมฯ (สวนลุมพินี) ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 8: “...ช่วงแรก ๆ เราารู้สึกว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองที่เหนื่อยล้าครับ แล้วก็
เต็มไปด้วยความหมดหวังนะครับ...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ข)

ตัวอย่างที่ 9: “...อย่างเราไปสวนลุมฯ นี่นะ ถามว่าต้องการอะไร ขอต้องการแค่
สบู่ล้างมืออะในห้องน้ำอะ...”

(THE STANDARD, 2565)

จากตัวอย่างที่ 3 – 7 พบการใช้ภาษาปาก การใช้คำอุทาน และการใช้คำลงท้าย
ถึงแม้ว่าคำเหล่านี้จะเป็นคำที่ไม่สุภาพหรือเป็นคำที่ใช้กันในแวดวงคนสนิทเท่านั้น แต่เมื่อนำมาใช้กลับไม่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของคำพูด เนื่องจากขณะการสัมภาษณ์หรือ
พูดคุย “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่ฉุนเฉียว จึงทำให้เป็นการสื่อสารที่
แสดงออกถึงความจริงใจและตรงไปตรงมา ส่วนตัวอย่างที่ 8 – 9 พบการใช้การตัดคำ สังเกตได้
จากคำว่า “กรุงเทพฯ” (กรุงเทพมหานคร) สวนลุมฯ (สวนลุมพินี) ซึ่งเป็นภาษาปากหรือเป็น
คำที่นิยมเรียกกัน ทั้งนี้ เนื่องจากการตอบคำถามหรือพูดคุยมีระยะเวลาจำกัด การตัดคำจะ
ช่วยกระชับเวลาได้ดี

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” มักใช้การตัดคำ “กรุงเทพฯ”
(กรุงเทพมหานคร) มากที่สุด เนื่องจากสะดวกต่อการตอบคำถามและพูดคุย เช่น
การแก้ไขปัญหาในกรุงเทพฯ การพัฒนากรุงเทพฯ ให้ดีขึ้น ซึ่งการใช้กลวิธีนี้แสดงให้เห็นว่า
“ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีความไม่ถือตัว จึงทำให้เกิดความสนิทสนมและลดช่องว่างระหว่างวัย
 อีกทั้งยังทำให้บรรยากาศในการพูดคุยผ่อนคลายมากขึ้น

4. การเลือกใช้คำศัพท์ เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้คำหรือชุดคำสื่อ
ความคิดหรือการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการ (พรหมมินทร์ ประไพ
พงษ์, 2564) ดังนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำก็เพื่อนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นตัวตนอุปนิสัยใจคอ
เพื่อที่จะให้สังคมรู้จักและทำความเข้าใจมากขึ้น (มยุรา ปุลงามะระ, 2561)
พบการเลือกใช้คำศัพท์ทั้งสิ้น 168 ครั้ง โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

4.1 การใช้คำสรรพนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนชื่อ นาม หรือข้อความที่
กล่าวมาแล้ว เพื่อไม่ต้องกล่าวชื่อ นาม หรือข้อความนั้นซ้ำอีก (พจนานุกรม
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556) พบว่า ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ใช้คำว่า “เรา” ในการใช้
เรียกแทนตนเองซึ่งพบการใช้คำสรรพนามทั้งสิ้น 120 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 10: “...เราออกจากบ้าน 6 โมง ออกมาตี 4 นึกว่าเช้า มีคนออกมาก่อน เราอีก แล้วคนที่กลับเย็นกว่าเราก็มี ที่ต้องเดินทางรถเมล์ ติดอยู่ 2-3 ชั่วโมง...”

(ซัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ก)

จากตัวอย่างที่ 10 พบว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีการใช้คำสรรพนาม “เรา” เพื่อเรียกแทนตนเองเพียงคนเดียวในระหว่างการตอบคำถาม พูดคุย หรือสนทนากับบุคคลอื่นที่ไม่สนิทสนม แต่ยังเป็นคำที่สุภาพหรืออยู่ในระดับกึ่งทางการ ซึ่งตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ว่า “สรรพนามบุรุษที่ 1 เป็นคำแทนตัวผู้พูด จะเป็นคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ถ้าผู้พูดเป็นคนคนเดียว อาจพูดแทนคนอื่น ๆ รวมทั้งตัวเองด้วย”

4.2 การใช้คำลงท้าย หมายถึง คำที่ใช้แสดงความสุภาพในการลงท้ายคำหรือประโยคในรูปแบบที่ลดความเป็นทางการลง พบการใช้คำลงท้าย “ฮะ” และ “นะฮะ” ทั้งสิ้น 48 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 11: “...ผมว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ แต่มันซับซ้อนฮะ ผมพยายามอ่านก็มีรายละเอียดเยอะฮะ...”

(3PlusNews, 2565)

จากตัวอย่างที่ 11 พบการใช้คำว่า “ฮะ” หลายครั้ง ซึ่งคำดังกล่าวเป็นการพูดเพื่อบอกเล่าและลดความเป็นทางการลงจากคำเดิม คือ “ครับ” แสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้คำดังกล่าวเพื่อต้องการพูดคุยหรือสนทนากับผู้อื่นแบบไม่เป็นทางการ

5. การใช้คำย่อของชื่อเฉพาะ หมายถึง การนำอักษรบางตัวในคำหนึ่ง ๆ ใช้เรียกแทนคำเต็ม โดยมากจะเป็นพยัญชนะ อาจใส่จุดหรือไม่ใส่จุดด้านหลังอักษรนั้น ๆ นิยมนำอักษรต้นพยางค์ แต่บางครั้งก็มีการใช้อักษรท้ายพยางค์ก็มี และบางครั้งอักษรย่อก็สามารถอ่านได้เป็นพยางค์ (Wordy Guru, 2566) กล่าวคือ พบการใช้คำย่อชื่อหน่วยงาน เนื่องจากการสื่อสารสั้นหรือการโต้ตอบที่มีระยะเวลาที่จำกัด จึงจำเป็นต้องกระชับคำพูด พบการใช้คำย่อชื่อเฉพาะทั้งสิ้น 109 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 12: “...คือคนไร้บ้านมีสองหน่วยก็คือ**กทม.กับกรม** โอเคกทม.อย่างน้อยเนี่ยต้องมีบ้านอุ่นใจให้เขามาพักก่อน ลงทะเบียนคนไร้บ้าน...”

(3PlusNews, 2565)

จากตัวอย่างที่ 12 พบคำย่อของชื่อเฉพาะ ได้แก่คำว่า กทม. หมายถึง คณะผู้บริหารกรุงเทพมหานคร/หน่วยงานกรุงเทพมหานคร กรม. คือ คณะรัฐมนตรี เป็นการแสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” เลี่ยงการใช้คำศัพท์เฉพาะของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยาว เพื่อต้องการสื่อสารให้รวดเร็วและกระชับ ทั้งนี้ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ต้องมีความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ของหน่วยงานนั้น ๆ ในการตอบคำถาม การนำเสนอ การแก้ปัญหาหรือการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ให้ถูกต้อง

6. การใช้นามนัย เป็นการใช้สิ่งหนึ่งกล่าวแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยที่สิ่งนั้นอยู่ในวงความหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นส่วนรวมแทนส่วนย่อย หรือส่วนย่อยแทนส่วนรวมก็ตาม (ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร, 2560) พบการใช้นามนัยทั้งสิ้น 54 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 13: “...เขาบอกว่าไปพวกผู้ว่าฯ เนี่ยสปีก็โผล่มาทีนึง จากนั้นก็**หายหัว**ไปเลย ไม่เคยเจอ ก็ต้องบอกเลยว่าผมไม่ใช่ออย่างนั้นอะ...”

(3PlusNews, 2565)

จากตัวอย่างที่ 13 พบว่า มีการใช้นามนัยรูปแบบส่วนย่อยแทนส่วนใหญ่ สังเกตได้จากคำว่า หายหัว หมายถึง หายไปนาน หายไป หลบไป (ราชบัณฑิตยสภา, 2554) เป็นการใช้หัวที่เป็นส่วนย่อยแทนร่างกายหรือทั้งตัวที่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะทำให้เห็นภาพและสื่ออารมณ์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7. การกล่าวซ้ำ เป็นกลวิธีที่ช่วยสร้างความรู้สึกลึกและช่วยเน้นย้ำความหมายของคำหรือถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้แนวคิดสำคัญเด่นชัด (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2550 อ้างถึงใน ปิติศศักดิ์ บุญใส, 2564) พบการใช้การกล่าวซ้ำทั้งสิ้น 46 ครั้ง เช่น เส้นเลือดฝอย เราเห็น เนี่ย อุโมงค์ ประณีประนอม พรรค ผู้ว่าฯ ฯลฯ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 14: “...อย่างที่เราพยายามพูดตลอดไงว่าปัญหาของมันอยู่ที่**เส้นเลือดฝอย** เพราะบางที**เส้นเลือดฝอย**อุดตันมันไปไม่ได้ จริง ๆ แล้วอย่างที่บอกต้องพยายามดูแลน้ำให้ถึงอุโมงค์ให้ได้ เส้นเลือดใหญ่มีอยู่แล้วไง แต่ว่า**เส้นเลือดฝอย**แทนที่เราจะทำ

อุโมงค์ใหญ่เพิ่มเติมแทนที่เราจะดู จะทำยังไงให้ระบบทั้งระบบอย่างน้อยสมบูรณ์ซักเส้นนี้
ก่อนอย่างนี้ครับ...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ค)

จากตัวอย่างที่ 14 พบการกล่าวคำซ้ำ ๆ ติดต่อกัน เป็นการกล่าวซ้ำเพื่อย้ำถึง
ประเด็นที่ต้องการจะกล่าวถึง สังเกตได้จากคำว่า “เส้นเลือดฝอย” แสดงให้เห็นว่า
“ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” ต้องการเน้นย้ำให้ผู้ฟังเข้าใจถึงประเด็นที่ต้องการจะสื่อและรับรู้เพื่อ
ทำความเข้าใจตรงกัน

8. การใช้คำเรียกเครือญาติ หมายถึง คำที่แต่ละสังคมวัฒนธรรมกำหนดขึ้นมา
และใช้เรียกผู้ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับครอบครัวและเครือญาติในสังคมนั้น ๆ
(มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.) กล่าวคือ การใช้คำเรียกเครือญาติ
ในภาษาไทยคำนึงถึงเรื่องความอาวุโสเป็นอันดับต้น คำเรียกเครือญาติเป็นสัญลักษณ์แทน
การให้ความสำคัญกับความมีอาวุโส (นพวรรณ เมืองแก้ว และคณะ, 2563) พบการใช้คำ
เรียกเครือญาติทั้งสิ้น 32 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 15: “...ขอพรหน่อยแม่ ขอพรหน่อยได้ไหม...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ก)

ตัวอย่างที่ 16: “...เป็นไงบ้างครับลุง อยู่กับลูกก็คนเนี่ย...”

(ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ค)

จากตัวอย่างที่ 15 – 16 พบว่า “ชัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีการใช้คำเรียกเครือญาติใน
การออกหาเสียงหรือพบปะประชาชนเพื่อพูดคุยและไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ สังเกตได้จากคำ
ว่า “แม่” “ลุง” เพื่อสร้างความใกล้ชิดสนิทสนม ลดความห่างเหิน และแสดงถึงความอ่อน
น้อมถ่อมตน

9. การใช้มูลบท กล่าวคือ มูลบท หมายถึง คำกล่าวหรือการบอกนัยความจริงที่
เกิดขึ้นก่อน มูลบทจึงเป็นการทำให้เชื่อว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งปรากฏอยู่ก่อนแล้ว หรือมีความคิด
และเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ในข้อความในตัวบท อาจเป็นถ้อยคำหรือรูปภาพบางชนิดไม่

ว่าจะเป็นคำ วลี หรือโครงสร้างประโยค (มยุรา ปุลงามะระ, 2561) พบกลวิธีการใช้มูลบททั้งสิ้น 27 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 17: “...อย่างน้อยการทำให้กรุงเทพฯ น่าอยู่ขึ้น ก็อาจจะเป็นเหมือนกับสิ่งดีเล็ก ๆ ในชีวิตที่อาจจะทำให้หลาย ๆ คนมีกำลังใจที่จะก้าวเดินต่อไป...”

(ซัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ข)

ตัวอย่างที่ 18: “...ก็เทศกาลเองแทนที่จะไปไล่จับแม่วัว ต้องเปลี่ยนเป็นผู้ช่วยตำรวจ มาดูแลความปลอดภัยมากขึ้น...”

(3PlusNews, 2565)

จากตัวอย่างที่ 17 - 18 พบว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีการใช้มูลบทเพื่อชี้แนะให้เห็นถึงคุณลักษณะเชิงบวกของกรุงเทพมหานครที่จะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นจากเดิมและทำให้เทศกาลถูกมองในแง่บวกมากขึ้น เนื่องจากการใช้ภาษาที่ดีจะช่วยเปลี่ยนทัศนคติด้านลบให้ดีขึ้นได้ โดยสังเกตได้จากคำว่า “น่าอยู่ขึ้น” “มากขึ้น” ซึ่งมีนัยยะที่แฝงอยู่ว่าก่อนหน้านี้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ไม่เหมาะสำหรับการอยู่อาศัยและแสดงถึงความไม่ปลอดภัยของการจัดระเบียบดูแลผู้ประกอบการ อาทิ พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่แผงลอย เป็นการโน้มน้าวใจให้ประชาชนเลือกตนเอง เพราะเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้

10. การใช้อุปลักษณ์ เป็นการนำความหมายทั้งสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน โดยที่ทั้งสองสิ่งจะต้องมีความหมายแตกต่างกัน เรียกสิ่งที่เป็นต้นแบบของการเปรียบเทียบว่า “แบบเปรียบเทียบ” หรือ “แฉดวงความหมายต้นทาง” และเรียกสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” หรือ “แฉดวงความหมายปลายทาง” (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561 อ้างถึงใน วราพร สารกุล, 2563) พบทั้งสิ้น 16 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 19: “...ถ้าเรามีพนักงานเป็นประชาชนเนีย เราไม่ต้องกลัวทุนใหญ่หรือครับ เพราะเราเอาประชาชนเป็นหลักใจ เราก็ต้องมาตรฐานให้ดี เอาเทคโนโลยีมาจับเอาฐานประชาชนมาเป็นส่วนร่วมในการแก้คอร์รัปชัน...”

(THE STANDARD, 2565)

จากตัวอย่างที่ 19 มีการใช้อุปลักษณ์ “พนักงาน” คือ “ประชาชน” ในบริบทนี้เป็นการเปรียบว่าผู้ว่าฯ นั้นเป็นคนนั่งเก้าอี้ที่กำลังต่อสู้เราจาเพื่อประโยชน์ของประชาชน ไม่

จำเป็นต้องกลั่นกรองใหญ่ โดยพนักงานก็เปรียบเสมือนประชาชนที่คอยสนับสนุนผู้ว่าฯ เพราะซัชชาติเชื่อว่าการที่มีประชาชนให้การสนับสนุนจะสามารถทำให้ทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะเป็นการทำเพื่อประชาชนคนกรุงเทพฯ ด้วยกันเอง แสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้กลวิธีดังกล่าวเพื่อต้องการให้ผู้ฟังเกิดมโนภาพถึงสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารและเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้นจากการเปรียบเทียบ และโน้มน้าวว่าตนเองเป็นผู้ที่จะทำเพื่อประชาชนและอยากให้ประชาชนสนับสนุนตนเช่นเดียวกัน

11. การอ้างถึง เป็นการใช้รูปภาพในการอ้างถึงคำหรือกลุ่มคำที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว หรือกำลังจะกล่าวถึงรูปภาพที่ใช้อ้างถึง สามารถตีความได้จากบริบทว่าหมายถึงสิ่งเดียวกันกับรูปที่ถูกอ้างถึง ซึ่งการอ้างถึงภายในบริบทภาษาอาจปรากฏแบบการอ้างถึงนำและการอ้างถึงตาม หรือปรากฏทั้งแบบการอ้างถึงนำและอ้างถึงตามก็ได้ (ดิอนา คาซา, 2557) พบกลวิธีการอ้างถึง ทั้งสิ้น 15 ครั้ง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 20: “...ไอ้เส้นเลือดฝอยคือการดูแลสนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียวที่คนสามารถเดินได้ ท่อระบายน้ำหน้าบ้านที่ไม่อุดตัน พวกนี้คือสิ่งที่ประชาชนต้องการอะ...”

(ซัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ก)

จากตัวอย่างที่ 20 เป็นการใช้กลวิธีการอ้างถึงทั้งแบบนำและแบบตาม โดยการอ้างถึงแบบนำ คือใช้รูปภาพที่มีความหมายไม่ชัดเจน สังเกตได้จาก “ไอ้เส้นเลือดฝอย” มาปรากฏนำหน้ารูปภาพที่มีความหมายชัดเจน คือ “การดูแลสนามเด็กเล่น” “พื้นที่สีเขียวที่คนสามารถเดินได้” “ท่อระบายน้ำหน้าบ้านที่ไม่อุดตัน” และมีการใช้การอ้างถึงแบบตาม คือใช้รูปภาพที่มีความหมายชัดเจนข้างต้นมาปรากฏนำหน้ารูปภาพที่มีความหมายไม่ชัดเจน คือคำว่า “พวกนี้” แสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้การอ้างถึงในการเพิ่มความเรื่องเดิมเพื่อไม่ต้องกล่าวคำที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว ทำให้ข้อความมีความกระชับและคนสามารถติดตามได้ง่าย

12. การกล่าวอ้าง คือ การกล่าวถึงกลุ่มคนหรือกลุ่มของสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่กันอย่างเป็นระบบ และเชื่อว่าเมื่อนำมาใช้ในการอ้างถึงแล้วจะมีอิทธิพลกับความคิดความเชื่อของคนในสังคม (วิชญพงศ์ อินทรเกษม, 2562) หรือเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ข้อมูลที่นำเสนอ

โดยมีแหล่งอ้างอิง ได้แก่ งานวิจัย หน่วยงานด้านวิทยาศาสตร์ บุคคลที่มีชื่อเสียง (ธีระ บุชบก แก้ว, 2553) พบทั้งสิ้น 11 ครั้งตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 21: “...**ท่านจ๊กกพันธุ์**บอกว่ามีระบบที่เป็นแบบสูบน้ำกับเป็นศูนย์สูบน้ำอะไรอย่างนี้ มีคนเฝ้าไม่มีคนเฝ้าต้องดูให้ครบแล้วอย่าให้เป็นความผิดพลาดของคนด้วย...”

(ซัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565ค)

จากตัวอย่างที่ 21 สรุปได้ว่า พบการกล่าวอ้างชื่อคน ชื่อองค์กร หรือกลุ่มคน ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มักอ้างถึงแหล่งที่มาด้วยการกล่าวชื่อคนในการอ้างถึงคำพูด หรือการกระทำของบุคคลนั้น ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่น่ามากล่าวอ้างมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากคำว่า “ท่านจ๊กกพันธุ์” ซึ่งเป็นอดีตรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สมัย พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาทบทวนภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทาง ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) และติ๊กต็อก (Tiktok) พบกลวิธีทางภาษาจำนวนทั้งสิ้น 12 กลวิธี โดยสามารถเรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่ที่ปรากฏของกลวิธีทางภาษาที่พบ

ลำดับ	กลวิธีทางภาษา	ความถี่	ร้อยละ
1	การใช้ทัศนภาวะ	302	25.46%
2	การใช้ภาษาต่างประเทศ	212	17.87%
3	การใช้ภาษาแบบกันเอง	194	16.36%
4	การเลือกใช้คำศัพท์	168	14.17%
5	การใช้คำย่อของชื่อเฉพาะ	109	9.19%
6	การใช้นามนัย	54	4.55%

ลำดับ	กลวิธีทางภาษา	ความถี่	ร้อยละ
7	การกล่าวซ้ำ	46	3.88%
8	การใช้คำเรียกเครือญาติ	32	2.70%
9	การใช้มุขลบท	27	2.28%
10	การใช้อุปสรรค	16	1.35%
11	การอ้างถึง	15	1.26%
12	การกล่าวอ้าง	11	0.93%
	รวม	1,186	100%

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลวิธีทางภาษาที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้มากที่สุด คือ การใช้ทัศนภาวะ อาจเนื่องมาจากการสมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ต้องการสื่อสารแนวคิดและการแสดงความคิดเห็นของตนผ่านการตอบคำถาม การพูดคุย จึงทำให้เห็นทั้งในแง่ของการแสดงถึงระดับความมั่นใจและความจำเป็นในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น หากตนได้รับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กลวิธีทางภาษาดังกล่าวจึงเป็นกลวิธีที่พบมากที่สุด ส่วนกลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือ การกล่าวอ้าง อาจเนื่องมาจาก “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มักตอบคำถามในเรื่องที่ตนเองรู้หรือเกี่ยวกับตนเองเท่านั้น โดยพยายามที่จะไม่เอ่ยถึงบุคคลที่ 3 หากจำเป็นต้องกล่าวถึงชื่อบุคคล กลุ่มคน หรือผลงานจะไม่กล่าวถึงในเชิงลบ และจะมีการอ้างอิงแหล่งที่มา เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิของผู้อื่นตามกฎหมาย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังพบกลวิธีทางภาษาเพิ่มเติมจากการทบทวนวรรณกรรมจำนวน 3 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำย่อของชื่อเฉพาะ การใช้ทัศนภาวะ และการใช้นามนัย

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา เรื่องกลวิธีทางภาษาของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ในการหาเสียงรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครผ่านสื่อออนไลน์ พบว่าผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษา กล่าวคือ กลวิธีทางภาษาที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ใช้มากที่สุด คือ การใช้ทัศนภาวะ รองลงมา คือ การใช้ภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” เลือกใช้การใช้ทัศนภาวะด้วยความถี่สูงถึงร้อยละ 25.46 เนื่องจากเป็นบริบทที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” เสนอความคิดเห็นผ่านคำพูดด้วยคำแสดงทัศนภาวะบอกความมั่นใจ ความจำเป็น หรือความเชื่อ ดังที่ ชีษณุพงศ์ อินทรเกษม (2559) กล่าวว่า ทัศนภาวะเป็นการแสดงให้เห็นโลกสมมติความคิดของผู้พูด โดยต้องวิเคราะห์คำแสดงทัศนภาวะร่วมกับข้อความต่าง ๆ ที่ปรากฏเพื่อให้เข้าใจความคิดของผู้พูดได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ต้องการสื่อสารแนวคิดและการแสดงความคิดเห็นของตนผ่านการตอบคำถาม การพูดคุย จึงทำให้เห็นทั้งในแง่ของการแสดงถึงระดับความมั่นใจและความจำเป็นในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้น หากตนได้รับตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จึงทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น และมั่นใจในตัว ของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหานำพากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกคนได้ จนชนะการเลือกตั้งและได้รับคะแนนเสียงสูงที่สุด นอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้ภาษาต่างประเทศรองลงมาด้วยความถี่ร้อยละ 17.87 อาจเนื่องจากปัจจุบันภาษาต่างประเทศเข้ามามีอิทธิพลและปะปนในภาษาไทยมากขึ้น ภาษาต่างประเทศจึงถูกใช้ทั้งในรูปแบบเป็นทางการ กึ่งทางการ และในระหว่างสนทนา สอดคล้องกับที่ นพวรรณ เมืองแก้ว และคณะ (2563) ได้กล่าวว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะมีการหยิบยืมภาษาของชาติอื่นมาใช้ โดยคำที่ใช้จะเป็นรูปภาษาที่ติดปากแพร่หลาย และเข้าใจกันได้ในสังคม ซึ่งช่องทางการสื่อสารที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ได้เลือกใช้ต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน ทั้งรูปแบบการนำเสนอ กลุ่มเป้าหมาย และระดับความนิยม ช่องทางออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทางนี้มีสิ่งร่วมกันคือ เป็น “สื่อออนไลน์” กล่าวคือ เป็นสื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อใช้ในการสื่อสารกันระหว่างบุคคลในสังคม ผ่าน

เว็บไซต์หรือโปรแกรมประยุกต์ ที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้เป็นทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง ในรูปแบบของ รูปภาพ ข้อมูล เสียง VDO (สาขาวิชาวิทยาคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์, 2565) สื่อออนไลน์ทั้ง 3 ช่องทางดังกล่าวจึงมีบทบาทสำคัญที่ทำให้ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีส่วนร่วมทั้งในการผลิตสื่อด้วยตนเอง หรือการถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ที่เป็นส่วนช่วยสะท้อนตัวตนและเป็นอีกหนึ่งกระบอกเสียงของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ที่แพร่หลายอย่างรวดเร็ว และเข้าถึงประชาชนหลากหลายช่วงวัยได้มากขึ้น อีกทั้งกลวิธีทางภาษาทั้ง 3 กลวิธีที่พบนอกเหนือจากการทบทวนวรรณกรรมเป็นการแสดงความคิดเห็น และตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง โดยจะมีความแตกต่างจากการทบทวนวรรณกรรมในด้านของประเด็นที่ต้องการจะกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” เลือกใช้คำย่อของชื่อเฉพาะ อาจเนื่องมาจากชื่อของหน่วยงานต่าง ๆ มีความยาวเกินไป จึงไม่เหมาะสำหรับการนำมาพูดคุยหรือตอบคำถามในรายการซึ่งมีระยะเวลาที่จำกัด การใช้ทัศนภาวะเป็นคำที่แสดงถึงความคิดหรือทัศนคติที่ตัว “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” มีต่อเรื่องนั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมั่นใจในความคิดของ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” และการใช้นามนัย อาจกล่าวได้ว่าคำศัพท์ทางการเมืองนั้นเข้าใจได้ยากสำหรับประชาชนทั่วไป ดังนั้นจะเห็นว่า “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ได้มีการนำคำหนึ่งมาแทนอีกคำหนึ่ง เพื่อให้สื่อความหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น อวัจนภาษา บริบททางสังคม ที่ส่งผลให้ “ซัชชาติ สิทธิพันธุ์” ชนะการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ด้วยคะแนนเสียงสูงสุดในประวัติศาสตร์

รายการอ้างอิง

ซัชชาติ สิทธิพันธุ์. 2565ก. One day with Chadchat – หนึ่งวันกับซัชชาติ. (Online). <https://fb.watch/iHsdjHdGNk/?mibextid=v7YzmG>, 27 สิงหาคม 2565.

- _____. 2565ข. **เสียงของคนกรุงเทพฯ เสียงของพวกเราทุกคน.** (Online).
<https://fb.watch/iHseHjepsX/?mibextid=v7YzmG>, 27 สิงหาคม 2565.
- _____. 2565ค. **ขอยลั้กับปัญหาไม่ลั้ ณ พหุโยธิน 46.** (Online).
<https://fb.watch/f9DqUQ3QJT/>, 27 สิงหาคม 2565.
- ชีษณุพงศ์ อินทรเกษม. 2559. “กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับ
“การศึกษา” และ “การเรียนรู้กวดวิชา” ในวาทกรรมโฆษณาสถาบันกวด
วิชา.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์.** 6(2): 98-110.
- ชีษณุพงศ์ อินทรเกษม. 2562. กลวิธีทางภาษาในการนำเสนอความคิด
“ผู้ขาย-ผู้หญิง” ในคำสอนพ่อบ้านแม่บ้านล้านนา. **การประชุมวิชาการ
ระดับชาติ ธีรทัศน์เชิงมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์
ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความรัก ความตายและอำนาจในบริบท
สังคมร่วมสมัย.** หน้า 95-107.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2550. “จาก “เจ้าพ่ออ่างทองคำ” สู่ “คนชนชั้นธรรมดาที่กล้า
แฉ”: กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ในวาท-
กรรมการหาเสียงเลือกตั้ง.” **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย.** 24: 271-296.
- ดิอนา คาช. 2557. **การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็น
เกาหลีในนิตยสารบันเทิงเกาหลีที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์ศิลป- ศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และวิภาวรรณ อยู่เย็น. 2556. “ความสัมพันธ์
ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์เมียฝรั่ง ในนวนิยายเรื่อง ข้างนอกนา.” **วารสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 30(3): 131-
156.
- ธัญวลัย. 2563. **รู้หรือไม่ว่า คำไทยที่เราใช้ผิดไม่ได้มีแค่...คะ ค่ะ.** (Online).
<https://www.tunwalai.com/blog/341#:~:text=นะคะ%20เป็นต้น-,วะ%20-%20วะ,ไม่เอากั้หน้าจะจ๊ะ,30%20เมษายน%202566>.

- ธีระ บุชบกแก้ว. 2553. **กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยกลุ่ม “เกย์ออนไลน์.”** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพวรรณ เมืองแก้ว, และคณะ. 2563. “กลวิธีทางภาษาในเพลงพูดที่แสดงอัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้.” **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.** 17(3): 15-30.
- ปาติดา ผลประดับเพ็ชร์. 2560. “นามนัยในภาษาไทย.” **วรรณวิทัศน์.** 17: 188-218.
- ปิติกดิ์ บุญใส. 2564. **การนำเสนออัตลักษณ์แรปเปอร์ผ่านกลวิธีทางภาษาในการดวลแรปสดไทย.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรหมมินทร์ ประไพพงษ์. 2564. “ผู้หญิงข้ามเพศที่สมบูรณ์แบบ : ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอัตลักษณ์ของแอน จักรพงษ์ จักรจุฑาธิบดิ์”. **วรรณวิทัศน์.** 21(2): 90-121.
- มยุรา ปุลวามะระ. 2561. **อัตลักษณ์ของ “ตุ๊ด” จากหนังสือชุดบันทึกของตุ๊ดและกว่าจะเจจะเป็นหมอ.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. ม.ป.ป. **การนับญาติและการขยายการนับญาติในสังคมไทย.** (Online).
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=22&chap=7&page=t22-7-infodetail05.html>, 30 เมษายน 2566.
- รักษ์ภาษาไทย. 2559. **การตัดคำในภาษาไทย.** (Online).
<https://www.facebook.com/Rakphasathai/posts/การตัดคำในภาษาไทยมีอยู่-๓-วิธี-คือ๑-ตัดข้างหน้า๒-ตัดข้างหลัง๓-ตัดตอนกลางที่มา-หล/>
1146725508777569/, 30 เมษายน 2566.

- วราพร สารกุล. 2563. กลวิธีทางภาษากับการนำเสนออัตลักษณ์ของตุ๊ด จาก
ไต่อาวี่ตุ๊ดซี่ส์ เดอะซีรีส์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ภาษาไทย, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. 2547. “เมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
อื่นๆ.” สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย.
- @chadchartandfriends. 2565. เพื่อนซี้ซชาติ. (Online). <https://www.tiktok.com/@chadchartandfriends?lang=th-TH>, 12 สิงหาคม 2565.
- 3PlusNews. 2565. ถ่ายทอดสด “9 ปี ตามหาผู้ว่าฯ เลือกตั้ง.” (Online).
<https://www.youtube.com/watch?v=miBnFxFLT-U>, 12 สิงหาคม 2565.
- Jomquan. 2565. คลิปเต็ม #ผู้ว่าHardTalk จอมขวัญถามเจาะผู้ว่าฯ กทม. 65.
(Online). <https://www.youtube.com/watch?v=JA9v-uabdbM>, 12 สิงหาคม
2565.
- THE STANDARD. 2565. คลิปเต็ม #TheStandardDebate ดีเบตผู้ว่าฯกทม.
THE CANDIDATE BATTLE. (Online).
<https://www.youtube.com/watch?v=dbbJSrBnqkc>, 12 สิงหาคม
2565.
- THE STANDARD TEAM. 2565. ซี้ซชาติทุบสถิติ ได้คะแนนสูงสุดในประวัติศาสตร์
เลือกตั้งผู้ว่าฯ กทม. (Online). <https://thestandard.co/chadchart-win-bangkok-gubernatorial-election-in-landslide/>, 10 ตุลาคม 2565.
- Wordy Guru. 2566. อักษรย่อ คืออะไร. (Online).
<https://www.wordyguru.com/article/อักษรย่อ-คืออะไร>, 30 เมษายน 2566.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทย วัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

กานต์พิชชา แข่งขัน¹

นิตยา วงศ์รักษ์²

อัญชลีพร เพ็ชรน้อย³

ภัครพล แสงเงิน⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาสาระัตถะและความถี่ของเภสัชวัตถุในตำรายาแพทย์แผนไทย วัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259 เป็นการวิจัยทางมนุษยศาสตร์เชิงเอกสารต้นฉบับ ซึ่งเอกสารฉบับนี้ไม่ระบุวันเดือนปีและนามผู้บันทึก

ผลการศึกษาพบว่า มีตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 453 ตำรับ สามารถจำแนกสาระัตถะของตำรับยาตามกลุ่มอาการของโรค 5 อันดับแรกได้ดังนี้ อันดับที่ 1 ยาแก้ไข้ร้อนใน พบจำนวนทั้งสิ้น 167 ตำรับ อันดับที่ 2 ยาปรับธาตุ บำรุงธาตุ พบจำนวนทั้งสิ้น 114 ตำรับ อันดับที่ 3 ยารักษาอาการทางระบบทางเดินอาหาร พบจำนวนทั้งสิ้น 82 ตำรับ อันดับที่ 4 ยารักษาอาการกลุ่มสิ่งคลี (ทั้งภายนอกและภายใน)/ผีในร่างกาย พบจำนวนทั้งสิ้น 64 ตำรับ และอันดับที่ 5 ยารักษาอาการโรคสันนิบาต (โรครวม) พบจำนวนทั้งสิ้น 31 ตำรับ พบพืชวัตถุจำนวนทั้งสิ้น 742 ชนิด โดยพบขิงมี

¹ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อีเมล kanphitcha.k@psru.ac.th

² นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อีเมล nittaya.won@psru.ac.th

³ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อีเมล oanchaliphon.p@psru.ac.th

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อีเมล phakphon.s@psru.ac.th

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2566)

ความถี่สูงสุด พบสัตว์วัตถุจำนวนทั้งสิ้น 80 ชนิด โดยพบงูเหลือมมีความถี่สูงสุด พบธาตุวัตถุจำนวนทั้งสิ้น 36 ชนิด โดยพบดินประสิวมีความถี่สูงสุด และพบน้ำกระสายยา จำนวนทั้งสิ้น 71 ชนิด โดยพบน้ำมีความถี่สูงสุด ตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม ถือเป็นเอกสารทางการแพทย์แผนไทยสมัยอดีตสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการใช้เภสัชวัตถุที่หลากหลายชนิดในการรักษาโรคของชาวชุมชนวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกในอดีตได้อย่างดี

คำสำคัญ: การศึกษา, ตำรายาแพทย์แผนไทย, วัดพรหมพิราม, พิษณุโลก

An Analytical Study of Manuscripts of Thai Traditional Medical Texts of Phrom Phiram Temple, Phrom Phiram District, Phitsanulok Province

Kanphitcha Khaengkhan

Nittaya Wongrak

Anchaliphon Phetnoi

Phakphon Sangngern

Abstract

The objective of this research is to study the essences and frequencies of medical materials in Thai traditional medical texts, Phrom Phiram Temple, Phrom Phiram sub-district, Phrom Phiram district, Phitsanulok province, according to the documents of the Office of Arts and Culture, Pibulsongkram Rajabhat University, No. PhorSor.Khor. 0529, which is a humanities study of the manuscripts containing no date, month, year, and author name.

The findings showed that there were 453 formulas, which can be categorized by symptom as follows: 1) 167 formulas for fever blister and fever drugs; 2) 114 formulas for health tonic; 3) 82 formulas for gastrointestinal drugs; 4) 64 formulas for hives (internal and external hives) and internal abscesses; and 5) 31 formulas for Parkinson's disease (combined diseases).

Moreover, there were 742 types of herbal materials, with ginger at the highest frequency; 80 types of animal materials, with reticulated python at the highest frequency; 36 types of minerals, with saltpeter at the highest frequency; 71 types of aqueous adjuvant, with water at the highest frequency. The Thai traditional medical texts of Phrom Phiram temple were considered as important Thai medical documents in the past, and they pointed out the utilization of different kinds of medical materials for

วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย
ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2566)

medical treatment in Phrom Phiram temple community, Phrom Phiram sub-district, Phrom Phiram district, Phitsanulok province in the past very well.

Keywords: Analytical Study, Thai Traditional Medical Text, Phromphiram Temple, Phitsanulok

บทนำ

องค์ความรู้เกี่ยวกับตำรายาโดยเฉพาะสมุนไพร ถือเป็นองค์ความรู้สำคัญที่คนโบราณใช้ในการรักษาโรคพยาธิที่เบียดเบียนชีวิตมนุษย์มาอย่างยาวนาน สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแบ่งโรคที่เบียดเบียนร่างกายออกเป็นโรคทางกายและทางใจ โรคทางกาย คือ อาการทุกข์ร้อนจากความผิดปกติหรือความไม่สมดุลของธาตุทั้ง 4 อันเป็นส่วนประกอบหลักของร่างกาย คือ ธาตุดิน น้ำ ลม และไฟ ส่วนโรคทางใจนั้นไม่ต่างจากร่างกาย ใจย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามความคิดของตนต่าง ๆ นานา เช่น ความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น (สำเนียง เลื่อมใส 2558: 45) โดยปัจจัย 4 ของมนุษย์ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค โดยเฉพาะยารักษาโรค ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรเทาเบาบางทุกข์ภัยที่เกิดจากโรค เพราะโรคต่าง ๆ ที่มาเบียดเบียนมนุษย์นั้น ในทางพระพุทธศาสนาเชื่อกันว่า คือ ผลแห่งบาปของผู้นั้นในอดีตที่ได้เคยกระทำไว้ ดังนั้นคนสมัยโบราณเมื่อสร้างกุศลสิ่งใดมักนิยมอธิษฐานให้ตนพ้นจากโรคภัยต่าง ๆ โดยพบหลักฐานในจารึกคำอธิษฐาน จารึกสมัยล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21-22 พบที่วัดศรีโคมคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา สรุปความได้ว่า “ขอให้บาปหายไป มีอายุยืนนาน
อ ย ' า เ จ้ บ ไ ช้ ไ ต ' บ ' ว ย อ ย ' า เ ป้ น หิ ต เ ป้ น ฝิ ” (ศิริสาร เหมือนโพธิ์ทอง 2558: 143)

เมื่อเกิดโรคภัยต่าง ๆ ย่อมต้องมีวิธีการแก้ไขหรือรักษา คนโบราณจึงสร้างองค์ความรู้ที่เรียกว่า “ตำรายา” เพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ โดยความรู้ทางตำรายาที่ใช้ในการรักษาโรคของคนในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่อดีตนั้นมักเป็นคัมภีร์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียเป็นหลักด้วยปัจจัยทางพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดูเป็นหลัก โดยนามของครูสำคัญที่มักจะปรากฏนามในคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทยหลายเล่มคือ หมอชีวกโกมารภัจจ์ แพทย์ข้างพระวรกายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพุทธกาล ผู้ถวายการรักษาพระพุทธเจ้าตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์ และคัมภีร์ที่มักปรากฏในตำรายาแต่ละฉบับ เช่น คัมภีร์ธาตุวิงค์ คัมภีร์มหาโชดรัต คัมภีร์โรคนิทาน คัมภีร์ดักศิลา และคัมภีร์รักษัย เป็นต้น

คัมภีร์ต่าง ๆ เหล่านี้มักเป็นคัมภีร์ที่ถูกอ้างถึงในตำรายาฉบับต่าง ๆ บ่อยครั้ง ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. 2413 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักปราชญ์ราชบัณฑิตทางการแพทย์แผนไทยรวบรวมองค์ความรู้ในการรักษาโรค โดยการรวบรวมคัมภีร์ดังกล่าวและตีพิมพ์เพื่อเป็นการทำนุบำรุงคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทยไว้มิให้สูญหายไปตามกาลเวลา โดยผู้ทรงคุณวุฒิสำคัญที่มีส่วนอย่างยิ่งในการแก้ไขต้นฉบับ คือ พระยาพิศณุประสาทเวช (คง ถาวรเวช) หรือ “หมอคง” ทำให้ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (ชลธิรา สัตยวัฒน์ 2542: 5)

นอกจากนี้ในยุคปัจจุบัน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ได้มีการจัดทำรายการตำรายาแพทย์แผนไทยแห่งชาติ (National Thai Tradition Medicine Formulary) จำนวน 324 ตำรับ โดยระบุที่มาของตำรับ ส่วนประกอบของยา วิธีการปรุงยา สรรพคุณและข้อบ่งใช้ในการใช้ยา ทำให้ตำรายาแผนโบราณอ่านได้ง่ายขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปอ้างอิงทางวิชาการหรือศึกษาวิจัยเพิ่มเติม (กระทรวงสาธารณสุข 2564: คำนำ) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาในการรักษาโรคของคนไทยในอดีต

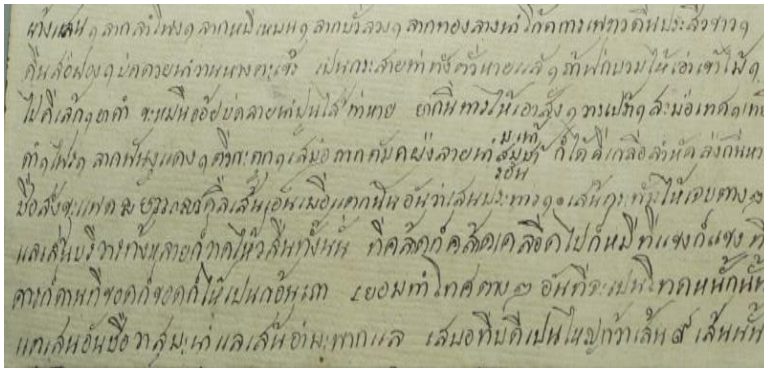
จะเห็นได้ว่า ตำรายานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งกับชีวิตของมนุษย์มาทุกยุคสมัย โดยองค์ประกอบของตำรายาส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงยาแก้โรคต่าง ๆ ส่วนประกอบของยาทั้งที่มาจากพืช สัตว์และธาตุต่าง ๆ วิธีการปรุงยา และสรรพคุณในการรักษาโรค โดยเฉพาะองค์ความรู้ด้านสมุนไพรที่มีการใช้พืช ซึ่งเป็นตัวยามาจากธรรมชาติ ผสมผสานให้เข้ากับตัวยาด่าง ๆ เพื่อใช้ในการรักษาโรค แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนโบราณได้อย่างดียิ่ง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงเห็นคุณค่าของสมุนไพรต่าง ๆ ทรงมีพระราชนิพนธ์ว่า

สมุนไพรไทยนี้มีค่ามาก	พระเจ้าอยู่หัวทรงฝากให้รักษา
แต่ปู่ย่าตายายใช้กันมา	ควรลูกหลานรู้รักษาใช้สืบไป
เป็นเอกลักษณ์ของชาติควรรักษา	วิจัยยาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม
รู้ประโยชน์รู้คุณโทษสมุนไพร	เพื่อคนไทยอยู่รอดตลอดกาล

(ลัดดาวัลย์ คุรุปัญญามาตร 2542: ปก)

ในวรรคที่ว่า “วิจัยยาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม” นั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีเอกสารตำรายาโบราณอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้ปริวรรตและศึกษาวิจัย ด้วยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีตำรายาโบราณเหล่านี้อยู่จำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธานของพระองค์และสืบสานปรัชญาเดิมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่เน้นการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหลัก คณะผู้วิจัยจึงเลือกตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259 มาทำการปริวรรต ศึกษาวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ผู้สนใจทั่วไป โดยงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่สุดเป็นการศึกษาตำรับยาวัดพรหมพิราม ตำบลดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ของภักตร์พล แสงเงิน (ภักตร์พลใช้ชื่อว่า ตำรายาวัดใหม่พรหมพิรามฯ) ซึ่งเป็นเอกสารที่เก็บรักษาไว้ที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรมเช่นเดียวกันแต่เป็นคนละฉบับกัน โดยงานของภักตร์พล แสงเงินนั้นเป็นเอกสาร เลขที่ พส.ข.0215 ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยของภักตร์พล แสงเงิน มาทำการอภิปรายผลการวิจัยด้วย

สาเหตุที่เลือกเอกสารฉบับนี้เนื่องจากสภาพเอกสารที่ค่อนข้างสมบูรณ์และ ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาและปริวรรต ต้นฉบับเป็นสมุดไทยขาว หมึกดำและน้ำเงิน อักษรไทยภาษาไทย มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับตำรับยา สมุนไพร การปรุงยา สรรพคุณเพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ชื่อของโรค การสังเกตอาการของโรคต่าง ๆ คัมภีร์โรคนิทาน ฯลฯ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 190 หน้าสมุดไทย มีอักษรจำนวน 6-7 บรรทัดต่อหน้าสมุดไทย อีกทั้งคณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปรัชญามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเดิมที่เน้นบัณฑิตนักปฏิบัติเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเลือกตำรายาฉบับดังกล่าวอันเป็นตำรายาที่อยู่ในท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลกมาเป็นกรณีศึกษา

ภาพที่ 1 ภาพต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

ดังนั้น คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259 โดยคณะผู้วิจัยจะปริวรรตให้เป็นภาษาไทยตามต้นฉบับและปัจจุบัน พร้อมทั้งศึกษาตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านของอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ในอดีตอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสารัตถะ (essence) ของตำรายาในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
2. ศึกษาความถี่ (frequency) ของเภสัชวัตถุในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

การศึกษานี้เป็นการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) ของตำรายาแพทย์แผนไทยโบราณ เอกสารจากสำนักศิลปะ

และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยคณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกสารโบราณของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและที่อื่นแล้วพบวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานของ**ภัทรพล แสงเงิน (2562)** ศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำรายาวัตใหม่ พรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0215 งานของ**กานต์ธีรา จางตระกูลและคณะ (2563)** ศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำราแพทย์แผนไทย วัดท่านา ตำบลไผ่ล้อม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0232 และงานของ**เกศินี แก้วนิลและคณะ (2563)** ศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำราแพทย์แผนไทยวัดสระไม้แดง ตำบลอรุณภูมิ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0226 ทั้ง 3 เรื่องมีผลการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน คือ เป็นการศึกษาตำรายาโบราณเบื้องต้น โดยกล่าวถึงยาตำรับต่าง ๆ ที่ปรากฏตัวยา การปรุงยาและสรรพคุณในการรักษาโรค มีประโยชน์ในด้านการสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้าน การรักษาโรค โดยเฉพาะกลุ่มสมุนไพรต่าง ๆ

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของคณะผู้วิจัยที่สุด โดยเฉพาะจุดประสงค์ ในการวิจัยและการศึกษาเอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม คือ การศึกษาจำนวน 4 เรื่อง คือ 1. งานของ**ชลิตา สอนจันทร์และคณะ (2564)** ศึกษาสารัตถะในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดสันติกาवास ตำบลวงษ์ อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0239 2. งานของ**นันทรัตน์ ยอดกระโหม (2564)** ศึกษาสารัตถะในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดกรับพวงเหนือ ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0235 3. งานของ**พอลุทัย ปัญญาจักรและคณะ (2564)** ศึกษาสารัตถะในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดสะพานหิน ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0274 และ 4. งานของ**ภัทรพล แสงเงินและอุเทน วงศ์สถิตย์ (2565)** ศึกษาสารัตถะและความถี่ของตำรับยากวาดคอจากตำรายาแพทย์แผนไทยของอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 18 ฉบับ โดยการศึกษาทั้ง 4 เรื่อง มีจุดประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาสารัตถะและความถี่ของ

เภสัชวัตถุของตำรับยาในตำรายาแพทย์แผนไทยของอำเภอพหลิมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เป็นหลัก โดยคณะผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดหลักของทั้ง 4 เรื่องนี้มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษาสารัตถะและความถี่ของเภสัชวัตถุของตำรายาวิธพรหมพิรามฯ และจะนำผลการวิจัยของทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวมาอภิปรายผลการวิจัยในตอนท้ายอีกด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดสามารถแบ่งกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดด้านสารัตถะ (essence) โดยปกติการบันทึกตำรับยา ของคนโบราณจะนิยมเขียนติดต่อกันไป ไม่จำแนกชนิดของโรค ด้วยยา การปรุงยาและสรรพคุณ เหมือนกับปัจจุบัน เนื่องจากหมอจำเป็นต้องมีความรู้และเชี่ยวชาญในการรักษาโรคอยู่แล้ว จึงให้อ่านได้อย่างลำบาก ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงประยุกต์กรอบแนวคิดจากหนังสือรายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2564 เป็นหลัก ว่าด้วยเรื่องการจำแนกเนื้อหาตำรับยาแพทย์แผนโบราณพร้อมทั้งจำแนกสมุนไพรทั้งพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ น้ำกระสายยา วิธีการปรุงยาและสรรพคุณ ตัวอย่างดังนี้

ชื่อตำรับยา ตำรับที่ 1 ยาแก้โรคทางปฐวีธาตุ

ที่มา : “ในเดือน 5 7 9 ทั้ง 3 เดือนนี้เป็นลักษณะแห่งปฐวีธาตุ บังเกิดโรคให้เหงื่อออกหนัก ใคร่ครวญให้จุกเสียด ให้เป็นคลื่นในท้อง เป็นลักษณะแห่งปฐวีธาตุ แพทย์พึงให้รู้ตามฤดูนั้นและท่านให้อายานี้แก้ เอาการกระเทียม 1 ใบสะเดา 1 แก่นสน 1 ใบคนที่สอ 1 ทำเป็นแท่งละลายน้ำร้อนกินดับพยาธิโรคเป็นเพื่อปฐวีให้โทษแล”

(ตำรายาแพทย์แผนไทยวิธพรหมพิราม พส.ช.0259, น. 12)

ตำรับที่ 1 ยาแก้โรคทางปฐวีธาตุ

1. พืชวัตถุ	- กระเทียม (ราก) 1 - สน (แก่น) 1	- สะเดา (ใบ) 1 - คนทีสอ (ใบ) 1
2. สัตว์วัตถุ	ไม่ปรากฏ	
3. ธาตุวัตถุ	ไม่ปรากฏ	
4. กระสายยา	น้ำร้อน	
5. เภสัชกรรม	นำตัวยาททั้งหมดทำเป็นแท่งแล้วละลายด้วย (น้ำร้อน) รับประทาน	

6. สรรพคุณ	- แก้โรคทางปฐวีธาตุหย่อน (ธาตุดิน) - แก้จุกเสียด - แก้เหงื่อออก - แก้คลื่นในท้อง
------------	---

2. กรอบแนวคิดด้านความถี่ (frequency) คือ ความถี่ของเภสัชวัตถุที่ปรากฏในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม ตำบลพระหมพิราม อำเภอพระหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็นพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ ธาตุวัตถุ และน้ำกระสายยา โดยคณะผู้วิจัยใช้วิธีการนับจำนวนครั้งที่ปรากฏในตำรายา โดยการนับความถี่ของเภสัชวัตถุจะแสดงให้เห็นถึงความนิยมและภูมิปัญญาของการใช้เภสัชวัตถุ ในการรักษาโรคต่าง ๆ ของชาวพระหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกในอดีต

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสารัตถะและความถี่ของ เภสัชวัตถุในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม ตำบลพระหมพิราม อำเภอพระหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการวิจัย** ทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตำรายาแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตำรายาแพทย์แผนไทยท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก แบ่งประเภทแนวทางการศึกษา และนำความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมมาปรับใช้ในการวิจัย

2. **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** ปฐมภูมิตามตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม ตำบลพระหมพิราม อำเภอพระหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ตามหลักการปฐมภูมิตามเอกสารโบราณ คือ การปฐมภูมิตามต้นฉบับ (ถอดตามรูปที่เห็นทุกประการ) และการปฐมภูมิเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 4 ยาแก้รากล (อาเจียน) จากตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ

หน้าที่	บรรทัด	ปริวรรตตามต้นฉบับ	ปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน
33 ยาแก้ รากล แก้ลง	1	ย่ำกำเพง 1 ไปมะงั่ว 1 มะเน่า 1 ไปมะกรูด 1 ไปซ่มซ่า 1 ข่าแก่ 1 กัรทือ 1 กะไพโร 1 กระศย 1 ดองดิง 1 ขะมันอ้อย 1	หญ้ากะเม็ง 1 ใบมะงั่ว 1 มะนาว 1 ใบมะกรูด 1 ใบส้มซ่า 1 ข่าแก่ 1 กระทือ 1 ไพล 1 กระชาย 1 ดองดิง 1 ขมิ้นอ้อย
	2	บั่วรเพ็ด 1 ลูกผักชีทั้ง 2 ไปผักเส เย็นผิ 1 ลูกผากกาด 1 พิก 1 สมอละอองแรง 1 ปดเปนแทงไวท่า ไซสัน	1 บอระเพ็ด 1 ลูกผักชีทั้ง 2 ใบ ผักเสี้ยนผี 1 ลูกผากกาด 1 พริก 1 สมอร่องแรง 1 บดเปนแทงไว ถ้าไซสันละลายน้ำ ถ้าปวดท้อง
	3	รายนารอนทำปวดทองลงทองเปน มูกเลื่อทรายเร้ากินนารอนกไดแก พิตติอติแดงพิตพิการกรุมเอ้า	ลงท้องเป็นมูกเลื่อละลาย เหล้ากินน้ำร้อนก็ได้ แก้วพิช อิติอติแดงพิชฝีกาพภูมิเอา
	4	หัวใจไหลพิตไซมันลงทวแล เอา ยารากดำพาย่า 1 นัมพรม 1 บุง แก 1 ลูกประคำดีควาย 1 พิชนะนาค 1 ระย้อม	หัวใจให้พิชไซมันลงเท้าแล เอาพญารากดำ พญายา 1 หนามพรม 1 พุงแก 1 ลูก ประคำดีควาย 1 พิชนะนาค 1
	5	ฝนด้วยเร้ากินแก้รากลกลง ลูกขึ้น มีวดาดำไปกตักนักล ทามิฟ้งเอา ลูกประคำดีควาย 1 รากแก่นศรง 1 กะ	ระย้อม ฝนด้วยเหล้ากินแก้รากล แก้ลง ลูกขึ้นมีวดาดำไปกตักนักล แล ถ้ามีฟ้งเอาลูกประคำดีควาย 1 รากแก่นศรง 1 กระดังช้าง
	6	ดิงคังเผือก 1 จันทั้ง 2 นามพรม 1 โกไห 1 ทาญ่า 1 ระย้อม 1 พิสะ นาค 1 ฝนด้วยน้ำกินแก้รากลกลง ลูกขึ้น	เผือก 1 จันทั้ง 2 หนามพรม 1 โกไห 1 พญายา 1 ระย้อม 1 พิชนะนาค 1 ฝนด้วยน้ำกินแก้ รากลแก้ลง ลูกขึ้น

3. ขั้ววิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ศึกษาวิเคราะห์สารัตถะของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม ตำบล
พรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยวิธีการจำแนกสารัตถะ กลุ่มอาการ
ของโรคโดยการพิจารณาจากสรรพคุณเป็นหลัก

3.2 ศึกษาวิเคราะห์ความถี่ของเภสัชวัตถุในตำรายาแพทย์แผนไทย วัด
พรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

4. **ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย** สรุปผลการวิจัยและนำงานวิจัย ยุค
ก่อนหน้ามาอภิปรายผลการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงหรือแตกต่าง ของ
ผลการวิจัยพร้อมทั้งแนวทางการต่อยอดงานวิจัยเรื่องนี้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า มีตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ปรากฏในตำรายาแพทย์
แผนไทยวัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน
ทั้งสิ้น 453 ตำรับ สารัตถะ (essence) ของตำรับยาในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหม
พิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามกลุ่มอาการของโรคได้ ดังนี้
ตารางที่ 5 สารัตถะของตำรับยาในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ จำแนกตาม
กลุ่มอาการของโรค

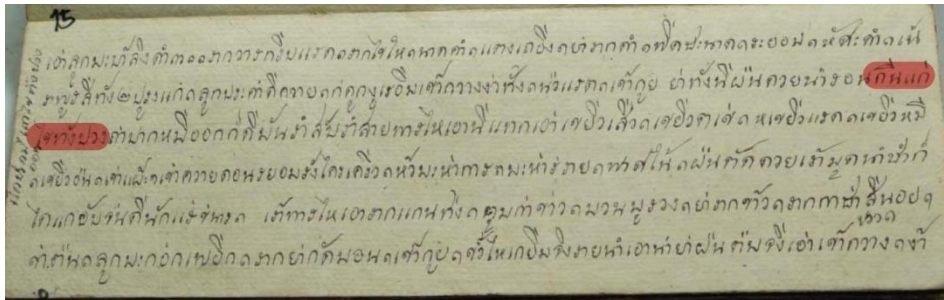
กลุ่มอาการของโรค	จำนวนที่พบทั้งสิ้น (ตำรับ)
1. ยารักษาอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม)	19
2. ยารักษาอาการทางระบบทางเดินอาหาร ก. กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ ข. กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก ค. กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย ง. กลุ่มยาบรรเทาโรคบิดลงทวารหนัก	82
3. ยารักษาอาการทางสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา	3
4. ยาแก้ไข้ ร้อนใน	167
5. ยารักษาอาการของระบบทางเดินหายใจ ก. ยาบรรเทาอาการแก้ไอ ข. ยาบรรเทาอาการหวัด	12
6. ยาบำรุงกำลัง เจริญอาหาร เจริญอายุ	1

กลุ่มอาการของโรค	จำนวนที่พบทั้งสิ้น (ตำรับ)
7. ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก ก. ยาสำหรับรับประทาน ข. ยาสำหรับใช้ภายนอก	14
8. ยาปรับธาตุ บำรุงธาตุ	114
9. ยารักษากลุ่มอาการทางระบบผิวหนังจำพวกมะเร็ง คุดทะราด และ ฝี	13
10. ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะของบุรุษและสตรี	6
11. ยารักษาโรคสันนิบาต (โรครวม)	31
12. ยารักษากลุ่มชาลงตามข้อมือ	17
13. ยารักษากลุ่มกาฬโลหิต ทั้งภายนอกและภายใน กลุ่มฝีในร่างกาย	64
14. ยารักษากลุ่มอาการโรคเกี่ยวกับปาก	9
15. ยารักษากลุ่มอาการโรคเกี่ยวกับดวงตา	2
16. ยากลุ่มล่อมตับตับพิษ	26
17. ยารักษากลุ่มถอนพิษ เปื้อนเมา	1
18. ยารักษากลุ่มอาการคุณไสย	1
19. ยารักษากลุ่มอาการชัก คลั่ง ไม่ได้สติ	1
20. ไม่สามารถระบุสรรพคุณในการรักษาโรค	2
21. อื่น ๆ (ไม่เข้ากับทั้ง 20 ประเภท)	12

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาตามสรรพคุณและจำแนกตามกลุ่มอาการของโรคแล้วพบว่า สารัตถะของตำรับยาในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

อันดับที่ 1 ยาแก้ไข ร้อนใน พบจำนวน 167 ตำรับ

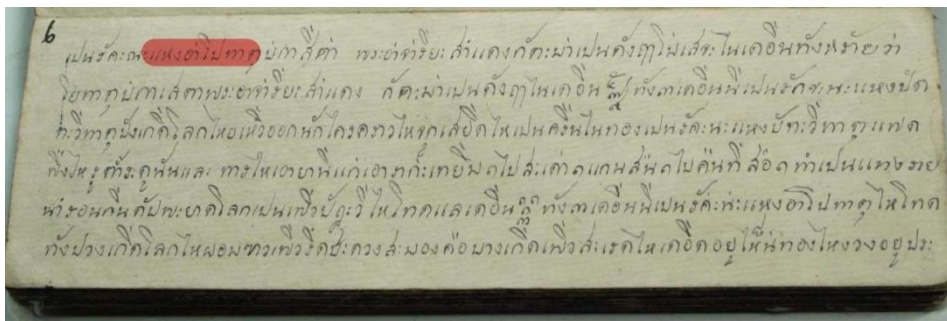

ภาพที่ 2 ตัวอย่างยาแก้ไขจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับที่ 2 ยาปรับธาตุ บำรุงธาตุ พบจำนวน 114 ตำรับ

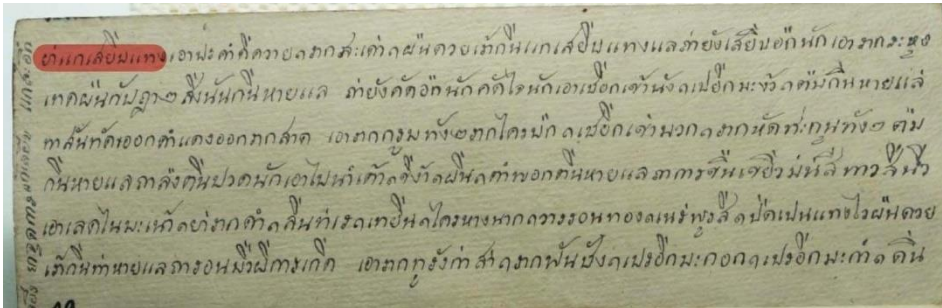
ภาพที่ 3 ตัวอย่างยาปรับธาตุและบำรุงธาตุจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับที่ 3 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร พบจำนวน 82 ตำรับ

ภาพที่ 4 ตัวอย่างยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

จากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

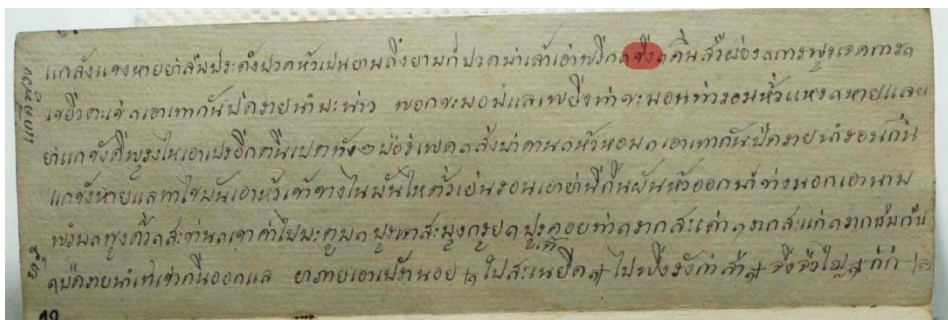
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 4 ยารักษากลุ่มกาฬสังคลี (ทั้งภายนอกและภายใน)/ฝีในร่างกาย พบจำนวน 64 ตำรับ อันดับ 5 ยารักษากลุ่มโรคสันนิบาต (โรครวม) พบจำนวน 31 ตำรับ อันดับ 6 ยากลุ่มล้อยับดับพิษ พบจำนวน 26 ตำรับ อันดับ 7 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม) พบจำนวน 19 ตำรับ อันดับ 8 ยารักษากลุ่มซาง/ตานขโมย พบจำนวน 17 ตำรับ อันดับ 9 ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก พบจำนวน 14 ตำรับ อันดับ 10 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง (มะเร็ง/คุดทะราด/ฝี) พบจำนวน 13 ตำรับ อันดับ 11 ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินหายใจและอื่น ๆ (ไม่เข้ากับทั้ง 20 ประเภท) พบจำนวน 12 ตำรับ อันดับ 12 ยารักษากลุ่มอาการโรคเกี่ยวกับปาก พบจำนวน 9 ตำรับ อันดับ 13 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ (บุรุษและสตรี) พบจำนวน 6 ตำรับ อันดับ 14 ยารักษากลุ่มอาการทางสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา พบจำนวน 3 ตำรับ อันดับ 15 ยารักษากลุ่มอาการโรคเกี่ยวกับดวงตาและไม่ระบุสรรพคุณในการรักษาโรค พบจำนวน 2 ตำรับ และอันดับ 16 ยาบำรุงกำลัง/เจริญอาหาร/เจริญอายุ ยารักษากลุ่มถอนพิษ/เบื่อเมา ยารักษากลุ่มอาการคุณไสย และยารักษากลุ่มอาการชัก/คลั่งไม่ได้สติ พบจำนวน 1 ตำรับ

ความถี่ (frequency) ของเภสัชวัตถุในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก พบการใช้เภสัชวัตถุต่าง ๆ คือ 1. พืชวัตถุ 2. สัตว์วัตถุ
3. ธาตุวัตถุ และ 4. น้ำกระสายยา ดังนี้

พืชวัตถุ พบทั้งสิ้น 742 ชนิด เรียงลำดับความถี่ที่พบจากมากไปหาน้อย
10 อันดับแรก ดังนี้

อันดับ 1 คือ **ขิง** (ขิง 68 แว่น 1 ใบ 1 ขิงแห้ง 35) พบจำนวน 105 ตำรับ

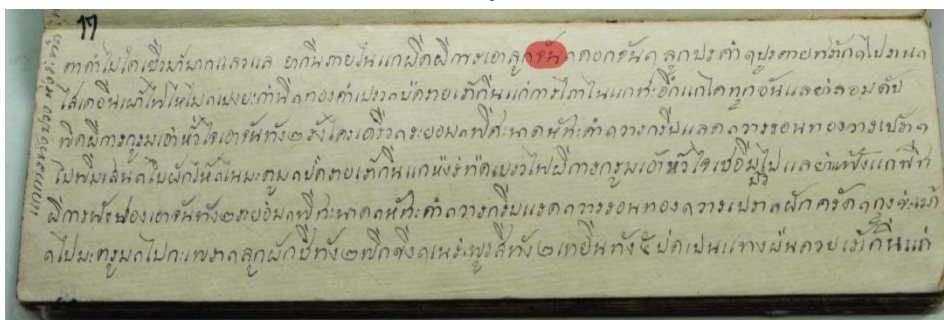

ภาพที่ 5 การใช้ขิงในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 2 คือ **จัน** (จัน 20 ดอก 28 ลูก 53) พบจำนวน 101 ตำรับ

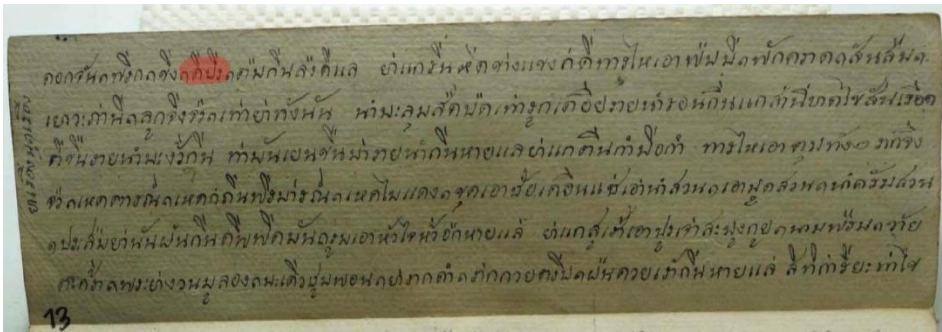

ภาพที่ 6 การใช้จัน (ลูกและดอก) ในการรักษาโรค

จากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพระหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 3 คือ **ติปลี** (ติปลี 68 ลูก 1 ดอก 1) พบจำนวน 70 ตำรับ

ภาพที่ 7 การใช้ติปลีในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

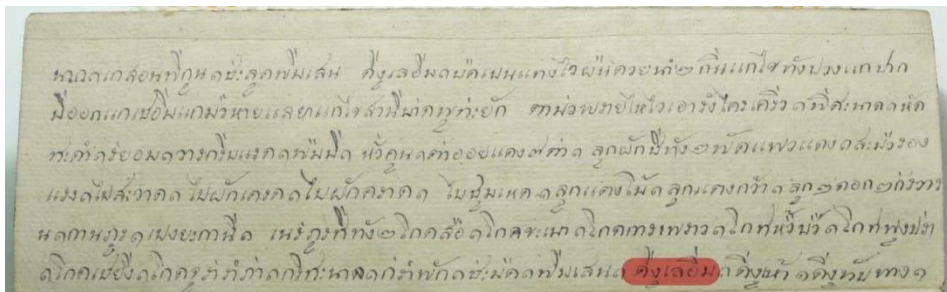
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 4 คือ **จันทัง 2** พบจำนวน 68 ตำรับ อันดับ 5 คือ **มะนาว** (มะนาว 36 เมล็ด 5 ใบ 4 ลูก 3 ราก 14) พบจำนวน 62 ตำรับ อันดับ 6 คือ **มะตูม** (ลูก 3 ใบ 23 ผิว 1 ดอก 1 ราก 6 ลูกมะตูมอ่อน 25) พบจำนวน 59 ตำรับ อันดับ 7 คือ **พิมเสน** (พิมเสน 48 ใบ 9) พบจำนวน 57 ตำรับ อันดับ 8 คือ **หญ้าแห้วหมู** พบจำนวน 56 ตำรับ อันดับ 9 คือ **ข้าว** (ข้าว 48 ข้าวสุก 3 ข้าวสาร 4) พบจำนวน 55 ตำรับ อันดับ 10 คือ **พริก** (พริก 52 ยอด 1 ราก 1) พบจำนวน 54 ตำรับ

สัตว์วัตถุ พบทั้งสิ้น 80 ชนิด เรียงลำดับความถี่ที่พบจากมากไปหาน้อย
อันดับแรก ดังนี้

อันดับ 1 คือ **งูเห่า** (ดี 33 กระดุก 10 คราบ 1) พบจำนวน 44 ตำรับ

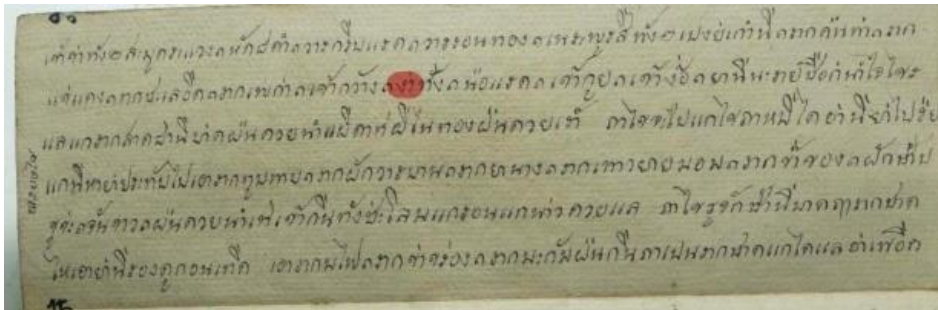
ภาพที่ 8 การใช้งูเห่าในการรักษาโรค

จากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 2 คือ **ข้าง** (งา 12 กราม 6 รก 1 งาเฒ่า 5) พบจำนวน 24 ตำรับ

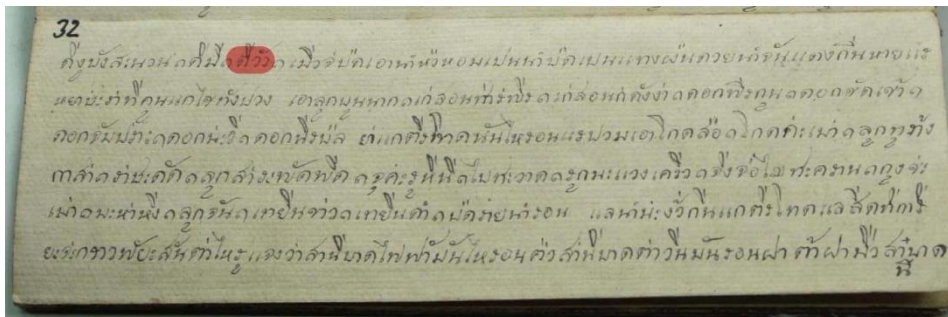

ภาพที่ 9 การใช้ข้างในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอฟรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ช.0259

อันดับ 3 คือ **โค** (ซี่ 6 น้ำโค 1 นำนม 4 วัว 8 กระตุก 1 น้ำตา 1 ดี 1) พบจำนวน 22 ตำรับ

ภาพที่ 10 การใช้โคในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอฟรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

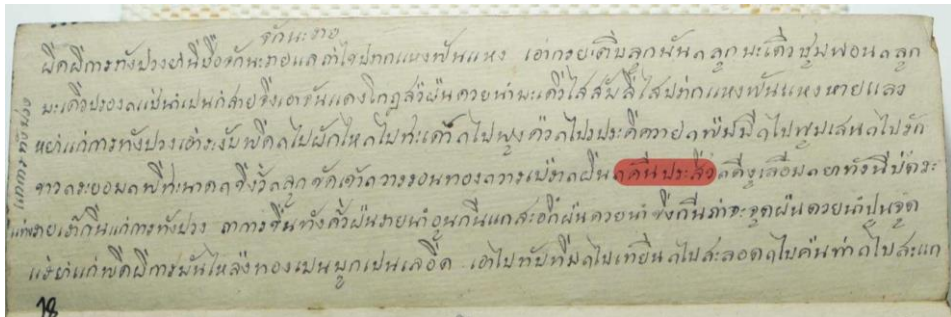
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ช.0259

อันดับ 4 คือ **แรด** (แรด 1 กราม 1 นอ 14 เขี้ยว 2) พบจำนวน 18 ตำรับ อันดับ 5 คือ **น้ำผึ้ง** พบจำนวน 15 ตำรับ อันดับ 6 คือ **กว้าง** (เขา 13 เขากว้างเฒ่า 1) พบจำนวน 14 ตำรับ อันดับ 7 คือ **จระเข้** (เขี้ยว 8 ดี 3) พบจำนวน 11 ตำรับ อันดับ 8 คือ **กฤษ** (เขา 10) และ **เสื่อ** (เขี้ยว 8 ดี 1 กระตุก 1) พบจำนวน 10 ตำรับ อันดับ 9 คือ **ครึ่ง** และ **ลิ้นทะเล** พบจำนวน 9 ตำรับ อันดับ 10 คือ **แพะ** (เขา 6 กระตุก 2) **ปูป่า** (กระตอง 8) และ **กา** (กระตุก 6 ดี 2) พบจำนวนทั้งสิ้น 8 ตำรับ

ธาตุวิตถุ พบทั้งสิ้น 35 ชนิด เรียงลำดับความถี่ที่พบจากมากไปหาน้อย
10 อันดับแรก ดังนี้

อันดับ 1 คือ **ดินประสิว** พบจำนวน 31 ตำรับ

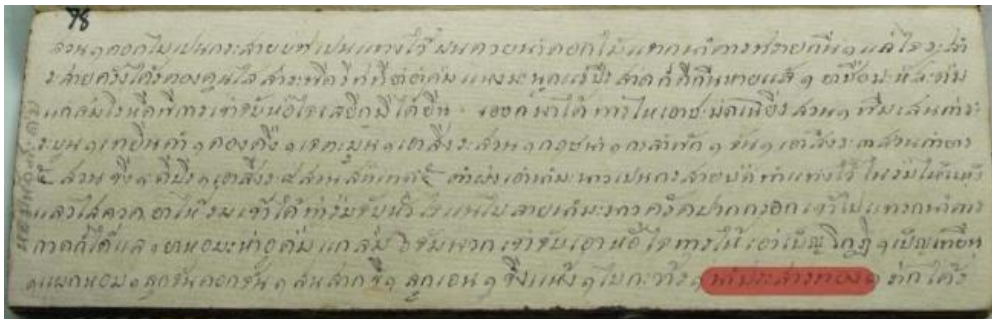

ภาพที่ 11 การใช้ดินประสิวในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 2 คือ **น้ำประสานทอง** พบจำนวน 21 ตำรับ

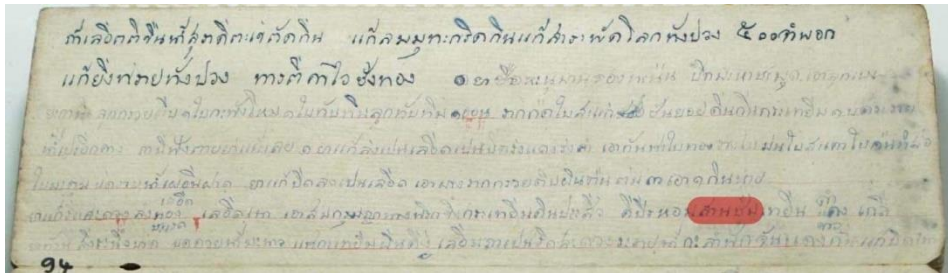
ภาพที่ 12 การใช้น้ำประสานทองในการรักษาโรค

จากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 3 คือ **สารส้ม** พบจำนวน 19 ตำรับ

ภาพที่ 13 การใช้สารส้มในการรักษาโรคจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

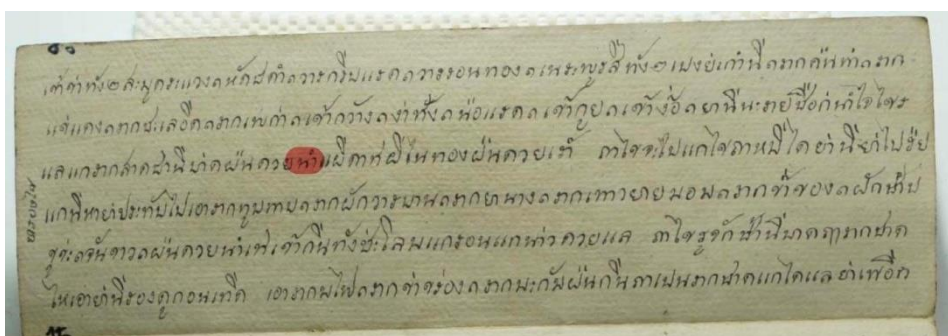
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 4 คือ **เกลือ** พบจำนวน 14 ตำรับ อันดับ 5 คือ **ดินสอพอง** พบจำนวน 9 ตำรับ อันดับ 6 คือ **เกลือสินเธาว์และทองคำเปลว** พบจำนวน 8 ตำรับ อันดับ 7 คือ **ดีเกลือ** พบจำนวน 7 ตำรับ อันดับ 8 คือ **ชันขสกร ตะกั่ว** (ตะกั่ว 1 ชีตะกั่ว 4) และ **เหล็กกล้า** พบจำนวน 5 ตำรับ อันดับ 9 คือ **ชาดก้อน** พบจำนวน 4 ตำรับ อันดับ 10 คือ **ปูน** พบจำนวน 3 ตำรับ

น้ำกระสายยา พบทั้งสิ้น 71 ชนิด เรียงลำดับความถี่ที่พบจากมากไปหาน้อย 10 อันดับแรก ดังนี้

อันดับ 1 คือ **น้ำ** (น้ำ 123 น้ำร้อน 43) พบจำนวน 166 ตำรับ

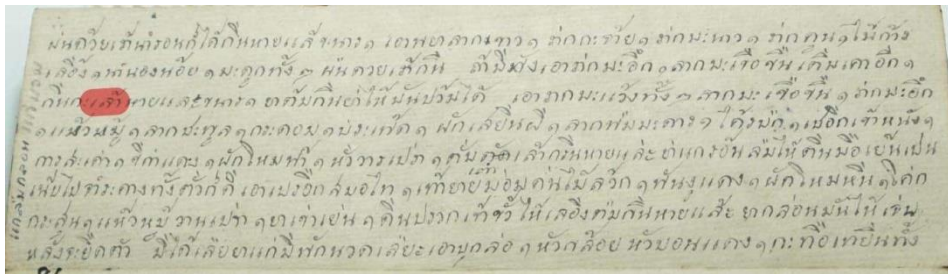
ภาพที่ 14 การใช้น้ำเป็นกระสายยาจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม

อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

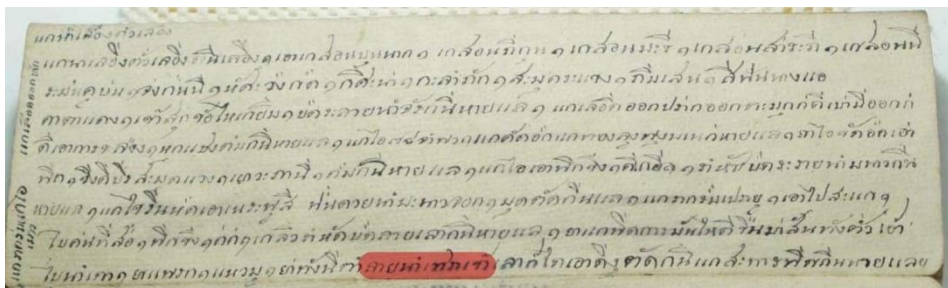
อันดับ 2 คือ **สุรา** พบจำนวน 60 ตำรับ

ภาพที่ 15 การใช้สุรา (เหล้า) เป็นกระสายยาจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 3 คือ **น้ำขาวข้าว** พบจำนวน 42 ตำรับ

ภาพที่ 16 การใช้น้ำขาวข้าวเป็นกระสายยาจากต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม
อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

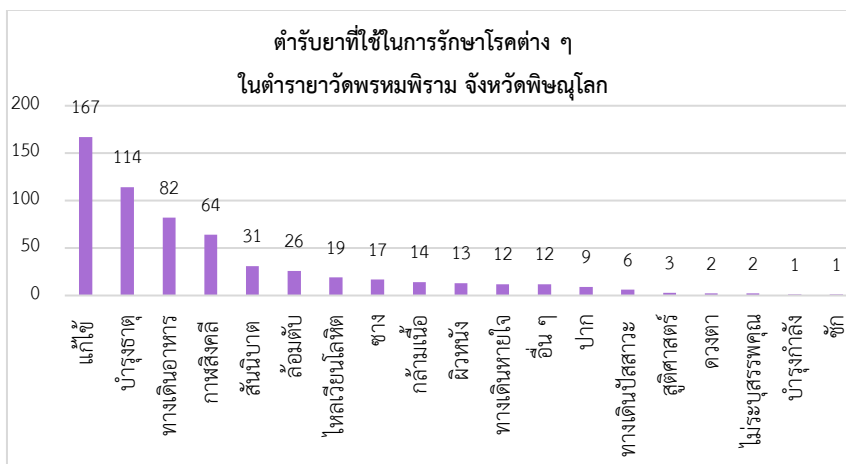
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259

อันดับ 4 คือ **น้ำปูนใส** พบจำนวน 38 ตำรับ อันดับ 5 คือ **น้ำมะนาว**
พบจำนวน 24 ตำรับ อันดับ 6 คือ **น้ำดอกไม้** พบจำนวน 21 ตำรับ อันดับ 7 คือ **น้ำผึ้ง**
พบจำนวน 15 ตำรับ อันดับ 8 คือ **น้ำส้มซ่า** พบจำนวน 10 ตำรับ อันดับ 9 คือ **น้ำจัน** พบ
จำนวน 8 ตำรับ อันดับ 10 คือ **น้ำมูตร** (ปัสสาวะ) พบจำนวน 7 ตำรับ

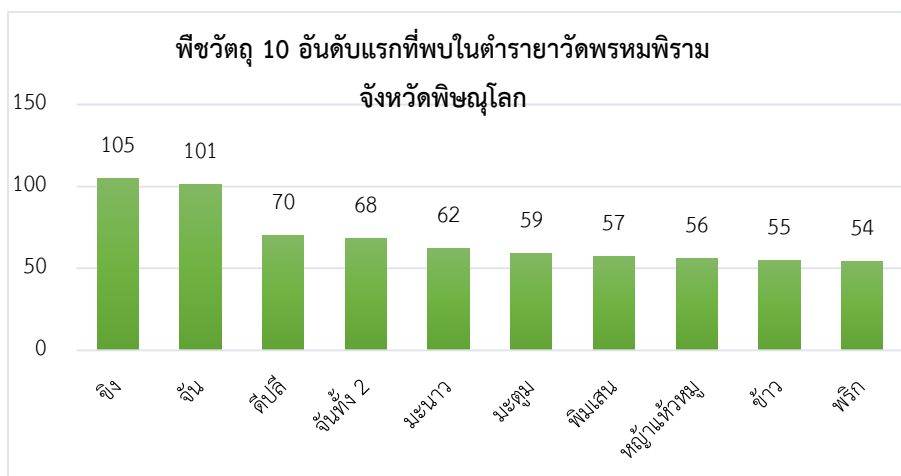
สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม
ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและ
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ พส.ข.0259 พบว่า เอกสารฉบับนี้ไม่
ระบุวันที่บันทึกเอกสารและนามผู้แต่ง มีตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรค จำนวนทั้งสิ้น 453

ตำรับ จำแนกสารัตถะของตำรับยาตามกลุ่มอาการของโรคได้ 21 ประเภท (แบ่งตามสรรพคุณในการรักษาโรค) และแสดงผลในรูปแบบของแผนภูมิได้ ดังนี้

พบพืชวัตถุทั้งสิ้น 742 ชนิด เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 10 อันดับแรก และแสดงผลในรูปแบบของแผนภูมิได้ ดังนี้

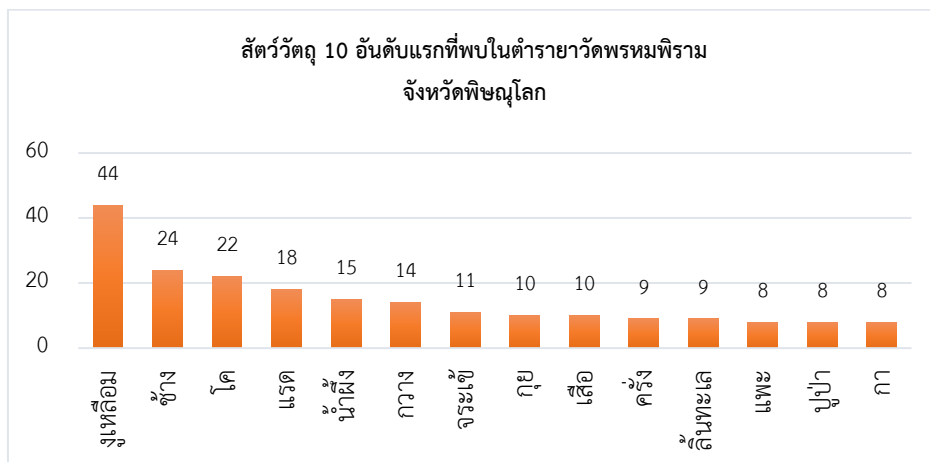

พืชวัตถุที่พบมากที่สุด คือ ชิง จำนวน 105 ตำรับ (ชิง 68 แวน 1 ใบ 1 ชิงแห้ง 35) ชิง *Zingiber Mill.* วงศ์ *Zingiberaceae* เป็นไม้ล้มลุก เหง้าแตกแขนงแล้ว มีกลิ่นหอม ใบเรียงสลับระนาบเดียวกัน ช่อดอกออกจากเหง้าหรือลำต้น ส่วนมากพบในเอเชียเขตร้อนหรือกึ่งเขตร้อน ในไทยคาดว่ามิพืชพื้นเมืองถึง 60 ชนิด (ราชนันท์ ภูมา 2559: 78-79) ตำราสรรพคุณยาโบราณว่า ชิงแห้งมีรสหวาน เผ็ด ร้อน มีสรรพคุณแก้ไข้ แก้ลม แก้จุกเสียด แก้เสมหะ บำรุงธาตุ ส่วนชิงสดมีรสหวาน เผ็ด ร้อน มีสรรพคุณแก้ปวดท้อง บำรุงธาตุ ขับลมในลำไส้ให้ผายลมและเรอ (ชยันต์ พิเชียรสุนทรและคณะ 2560: 273) **เหง้าชิง** มีรสหวานเผ็ดร้อน ขับลม แก้ท้องอืด จุกเสียด แน่นเฟ้อ คลื่นไส้อาเจียน แก้หอบไอ ขับเสมหะ แก้บิดอากาศธาตุ สารสำคัญในน้ำมันหอมระเหย จะออกฤทธิ์กระตุ้นการบีบตัวของกระเพาะอาหารและลำไส้ ใช้เหง้าแก่ทุบหรือบดเป็นผง ชงน้ำดื่ม แก้อาการคลื่นไส้อาเจียน แก้จุกเสียด แน่นเฟ้อ เหง้าสด ตำคั้นเอาน้ำผสมกับน้ำมะนาว เติมน้ำเล็กน้อย จิบแก้ไอ ขับเสมหะ ขับจุกเสียด น้ำชิงที่เข้มข้นมาก ๆ จะออกฤทธิ์ตรงข้ามกัน คือ ระงับการบีบตัวของลำไส้ ควรใช้ในปริมาณที่พอดี (วุฒิ วุฒิธรรมเวช 2540: 135)

การใช้ชิงในการรักษาโรคของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ นั้นมีความสัมพันธ์กับอันดับกลุ่มโรคที่ปรากฏ 3 อันดับแรก กล่าวคือ ตำรับยาแก้ไข้ บำรุงธาตุ และทางเดินอาหาร ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า พืชวัตถุที่พบเป็นอันดับ 1 คือ ชิง ในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ มีสรรพคุณในการแก้ไข้ บำรุงธาตุและขับลม (ซึ่งเกี่ยวข้องกับโรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร) ตรงกับสรรพคุณทางการแพทย์อย่างชัดเจน

พบสัตว์วัตถุทั้งสิ้น 80 ชนิด เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย 10 อันดับแรก และแสดงผลในรูปแบบของแผนภูมิ ได้ ดังนี้

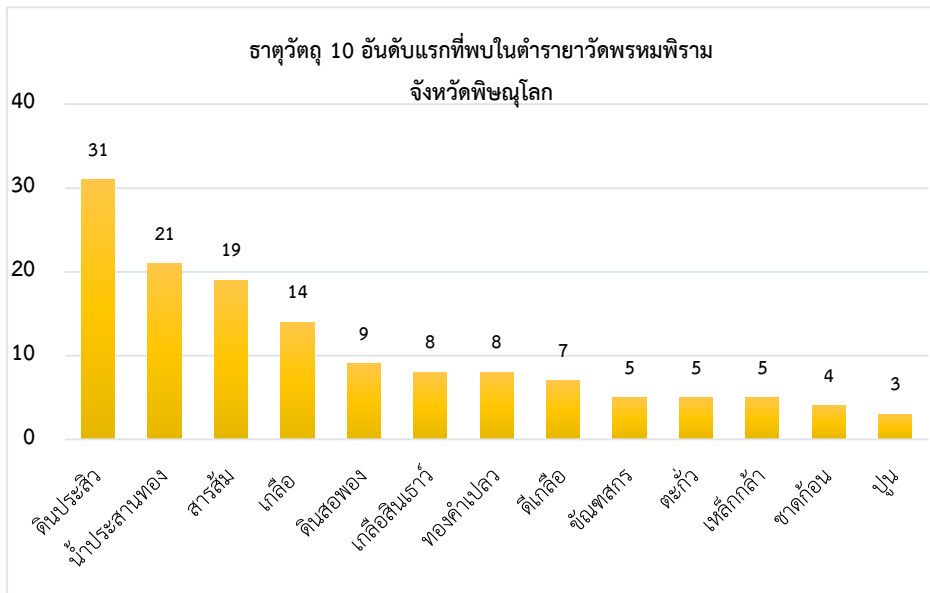

สัตว์วัตถุที่พบมากที่สุด คือ **งูเห่า** จำนวน 44 ตำรับ (ตี 33 กระตุก 10 คราบ)

1) งูเห่าเป็นสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Python reticulates* (Schneider) ในวงศ์ Pythoninae มีชื่อสามัญว่า reticulated python หรือ regal python งูนี้ไม่มีพิษ เป็นงูที่มีขนาดใหญ่และยาว ลำตัวหนา ตอนกลางลำตัวป่อง มีเกล็ดปกคลุม โดยทั่วไป เกล็ดสีเหลืองปนน้ำตาล มีเส้นสีดำเล็ก ๆ พาดผ่านกลางหัว กระตุก ดี และน้ำมันของงูเห่ามีสรรพคุณทางยา (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกและราชบัณฑิตยสถาน 2553: 111) จาก 44 ตำรับที่พบนั้น เป็นการใชจากส่วนของ**ติ่งเห่า** ถึง 33 ตำรับ โดยติ่งเห่าเป็นส่วนของถุงน้ำดี (gall bladder) ที่ได้จากงูเห่า ตำราสรรพคุณยาโบราณว่า ติ่งเห่ามีรสขม บดปรุงเป็นกระสายยา ช่วยให้ตัวยาละลายเร็ว ดับพิษตานซางในเด็ก ฝนกับยาหยอดตาแก้ตาแฉะ ตามัว ตาฟางและแก้ปวดตาได้ (ขยันต์พิเชียรสุนทรและคณะ 2560: 304, 307) ติ่งเห่ามีรสขม ตืดจะหวาน ระบายพิษไข้ ทำฤทธิ์ยาให้ละลายเร็ว กระตุ้นลำไส้ให้ทำงาน แก้อาการบวม ตาอักเสบ มักใช้ทำเป็นน้ำกระสายยา (วุฒิ วุฒิธรรมเวช 2540: 192)

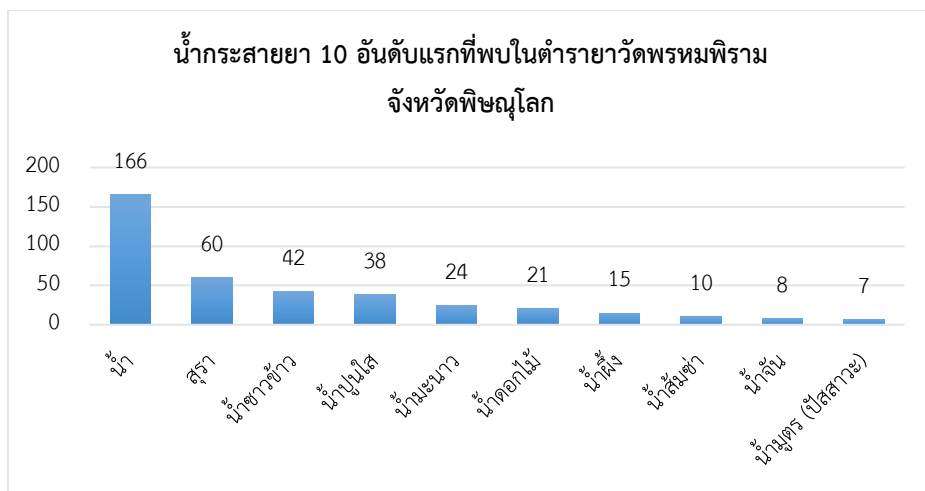

พบธาตุวัตถุทั้งสิ้น 35 ชนิด เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยและแสดงผลในรูปแบบของแผนภูมิได้ ดังนี้

ธาตุวัตถุที่พบมากที่สุด คือ **ดินประสิว** 31 ตำรับ หรือดินประสิขาวเป็นเกลือชนิดหนึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า โพแทสเซียมไนเตรต (Potassium nitrate) มีสูตรเคมีว่า KNO_3 คนโบราณผลิตดินประสิขาวจากมูลค้างคาว ได้จากการนำมูลค้างคาวมาเกรอะ เอน้ำไปต้มเคี่ยว มีสองชนิด คือ ดินประสิแดงได้จากมูลค้างคาวโดยตรง มีสารอื่นเจือปนทำให้มีจุดสีเหลือง ๆ แดง ๆ และดินประสิขาวเป็นดินประสิที่บริสุทธิ์ ขาวสะอาด (วุฒิ วุฒิธรรมเวช 2540: 191) ตำรายาสรรพคุณโบราณว่า ดินประสิขาวมีรสเค็ม ปรี่า เย็น มีสรรพคุณขับลมที่คั่งค้างตามเส้น ถอนพิษ ขับปัสสาวะ ใช้ภายนอกสำหรับทาแก้คันตามผิวหนัง (ขยันต์ พิเชียรสุนทรและคณะ 2560: 367) ดินประสิมีสารไนโตรซามีนเป็นสารที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งได้ (สาธิตา สุขคุ้ม 2564: บทคัดย่อ) หากนำดินประสิไปผสมอาหารในปริมาณที่มากเกินไป เช่น แสม หอมดอก ไส้กรอก ปลาเค็ม กุนเชียง เป็นต้น อาจทำให้เกิดเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งได้ (ศิวนนท์ พองจันทร์และคณะ 2562: บทคัดย่อ)

พบน้ำกระสายยาทั้งสิ้น 71 ชนิด เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยและ
แสดงผลในรูปแบบของแผนภูมิ ดังนี้

น้ำกระสายยาที่พบมากที่สุด คือ น้ำ 166 ตำรับ ยาไทยโบราณนิยมใช้น้ำสุกหรือน้ำร้อนเป็นกระสายสำหรับละลายยาเกิน (ชยันต์ พิเชียรสุนทรและคณะ 2560: 141) ใน 166 ตำรับนี้เป็นการใช้น้ำร้อนจำนวน 43 ตำรับ น้ำร้อนเป็นน้ำใสสะอาดที่ต้มให้เดือดแล้วกลอง นำมาใช้ขณะที่อุณหภูมิยังร้อนอยู่ น้ำร้อนจะช่วยให้ยาเม็ด ยาลูกกลอน หรือยาแท่งละลายได้ง่าย ช่วยให้สะดวกในการกินยา (ชยันต์ พิเชียรสุนทรและคณะ 2560: 165)

โรคที่ปรากฏมากที่สุด 3 อันดับแรกจากผลการวิจัยพบว่า เป็นโรคเกี่ยวกับไข้ ร้อนใน กลุ่มยาประเภทปรับธาตุและกลุ่มยารักษาโรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร ดังนั้น เอกสารทางการแพทย์แผนไทยฉบับนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โรคที่ผู้คนพรหมพิรามในอดีตเจ็บป่วยกันบ่อยที่สุด คือ ไข้ ส่วนอันดับ 2 คือ กลุ่มยาปรับธาตุก็มีความสัมพันธ์กับไข้ เพราะไข้บางประเภทมีกำเนิดจากการที่ธาตุทั้ง 4 ในร่างกาย คือ ดิน น้ำ ลม ไฟไม่สมดุลหรือที่เรียกว่า “ธาตุหย่อน” (พระคัมภีร์ธาตุวิภังค์ 2542: 323) ดังนั้น การวิจัยเชิงเอกสารในครั้งนี้พอจะอนุมานได้ว่า พื้นที่ของชุมชนวัดพรหมพิราม

ในอดีตนั้น ผู้คนมักจะป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับไข้ ตามหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารต้นฉบับ ตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ จังหวัดพิษณุโลกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ด้านการใช้เภสัชวัตถุประเภทต่าง ๆ สำหรับการรักษาโรคในตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ นั้น พบ**ขิง**มีความถี่สูงสุดด้านพืชวัตถุ พบ**งูเห่า**มีความถี่สูงสุดด้านสัตว์วัตถุ พบ**ดินประสิว**เป็นความถี่สูงสุดด้านธาตุวัตถุ และพบ**น้ำ**เป็นความถี่สูงสุดด้านกระสายยา แสดงให้เห็นถึงความนิยมใช้เภสัชวัตถุหลากหลายชนิดในการเภสัชกรรมเพื่อนำมาใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ

การศึกษาเอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ จึงมีคุณค่าสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการรักษาโรคของชาวพรหมพิรามในอดีต ดังจะเห็นได้จากการใช้พืชวัตถุที่ปรากฏในตำรายาฉบับนี้ถึง 742 ชนิด สัตว์วัตถุ 80 ชนิด ธาตุวัตถุ 36 ชนิด และน้ำกระสายยา 71 ชนิด ตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ จึงถือเป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้นชั้นเยี่ยมที่จะนำไปสู่การศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยในอนาคตได้อย่างดีอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม ตำบลพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0259 นี้ คณะผู้วิจัยใช้งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับต้นฉบับเอกสารตำรายาแพทย์แผนไทยของอำเภอพรหมพิราม เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็น**หลัก** เนื่องจากเป็นพื้นที่อำเภอพรหมพิรามเหมือนกัน โดยพบงานที่ศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 5 เรื่อง คือ 1. งานวิจัยของ**ภัทรพล แสงเงิน (2562)** 2. งานวิจัยของ**นันทรัตน์ ยอดกระโหมและคณะ (2564)** 3. งานวิจัยของ**พอลุทัย ปัญญาจักรและคณะ (2564)** 4. งานวิจัยของ**ชลิตา สอนจันทร์และคณะ (2564)** และ 5. งานวิจัยของ**ภัทรพล แสงเงินและอุเทน วงศ์สถิตย์ (2565)**

สารัตถะของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เลขที่ พส.ข.0259 พบว่ามีสรรพคุณใน**รักษาไข้**มากที่สุด จำนวน 167 ตำรับ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ**ภัทรพล แสงเงิน (2562)** ที่ศึกษาตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม อำเภอพรหมพิราม

จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0215 ผลการวิจัยของ**นันทรัตน์ ยอดกระโหมและคณะ (2564)** ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดกรับพวงเหนือ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0235 และผลการวิจัยของ **พอดุทัย ปัญญาจักรและคณะ (2564)** ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดสะพานหิน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0274 โดยงานวิจัยทั้ง 3 เรื่องนั้นพบว่า ยาแก้ไข้ เป็นตำรายาที่พบมากที่สุด ดังนั้นการศึกษาสารัตถะของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เลขที่ พส.ข. 0259 เป็นการยืนยันให้เห็นอย่างชัดเจนที่สุดว่า ชาวพรหมพิรามในอดีตน่าจะเกิดอาการเจ็บป่วยโดยเฉพาะไข้ประเภทต่าง ๆ มากที่สุด ดังหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารชั้นต้นในตำรายาทางการแพทย์แผนไทยของอำเภอพรหมพิรามดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ด้านเภสัชวัตถุของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เอกสารเลขที่ พส.ข. 0259 นั้น มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่องต่าง ๆ จากการวิจัยก่อนหน้านี้ ดังนี้

1. ความถี่สูงสุดด้านพืชวัตถุของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เอกสารเลขที่ พส.ข.0259 คือ **ชิง** มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ชลิตา สอนจันทร์และคณะ (2564)** ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดสันติกาवास อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0239 สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พอดุทัย ปัญญาจักรและคณะ (2564)** ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดสะพานหิน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0274 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ภัครพล แสงเงินและอุเทน วงศ์สถิตย์ (2565)** ที่ศึกษาดำรับยากวาดคอกจากตำรายาแพทย์แผนไทยของอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 18 ฉบับ เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการศึกษาทุกฉบับพบว่า มีการใช้ชิงเป็นส่วนประกอบในการเภสัชกรรมเพื่อรักษาโรคมามากที่สุดถึงความถี่ที่ปรากฏสูงสุดตรงกันในแต่ละฉบับ

2. ความถี่สูงสุดด้านสัตว์วัตถุของตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ เอกสารเลขที่ พส.ข.0259 คือ **งูเห่า** มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ**ชลิตา สอนจันทร์และคณะ (2564)** ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดสันติกาवास อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เอกสารเลขที่ พส.ข.0239 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**นันทรัตน์**

ยอดกระโหมะและคณะ (2564) ที่ศึกษาดำรายาแพทย์แผนไทยวัดกรับพวงเหนือ อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก เลขที่ พส.ข.0235 โดยการศึกษาทุกฉบับพบว่า มีการใช้ส่วนต่าง ๆ จากงูเหลือมเพื่อเป็นส่วนประกอบในการเภสัชกรรมเพื่อรักษาโรคมามากที่สุดตรงกันทุกฉบับ

การศึกษาเอกสารต้นฉบับตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ แสดงให้เห็นถึงความนิยมใช้เภสัชวัตถุชนิดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการรักษาโรคของชาวพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกในอดีตได้ดี และตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิรามฯ ถือเป็นเอกสารชั้นต้นที่สำคัญทางด้านการรักษาโรคด้วยวิธีการแพทย์แผนไทย อันเป็นภูมิปัญญาที่คนในอดีตบันทึกไว้ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนในยุคปัจจุบันควรที่จะสืบสานวิจัยต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กานต์ธีรา จางตระกูล, กุลศรม์ เวชกุล, อาภาภัทร ธนะบุญและภัครพล แสงเงิน. 2563.

“วรรณกรรมเภสัชกรรมวัด ท่านา ตำบลไผ่ล้อม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาเชิงวิเคราะห์.” ใน รายงานประกอบการสัมมนาทางวิชาการ “พิพิธวิชัย วิจิตรวิทยา ภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2562 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก (167-179). พิษณุโลก: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกและราชบัณฑิตยสถาน. 2553.

พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กระทรวงสาธารณสุข. 2564. **รายการตำรับยาแผนไทยแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2564.**

กรุงเทพฯ: กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

เกศินี แก้วนิล, นิสิต เมฆแจ้ง, เพ็ญพิชชา พรหมแดงและภัครพล แสงเงิน. 2563.

“วรรณกรรมเภสัชกรรมวัดสระไม้แดง ตำบลอรัญญิก อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก: การศึกษาเชิงวิเคราะห์.” ศิลป์พิบูล 2 (2): 1-15.

ชยันต์ พิเชียรสุนทร, แม้นมาส ขวลิตและวิเชียร จีรวงส์. 2560. **คำอธิบายตำราพระ**

โอสถพระนารายณ์ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา 5 ธันวาคม 2542. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์และมูลนิธิภูมิปัญญา.

ชลิตา สอนจันทร์, ศิริวรรณ เพ็ชรหมณี, อัจฉราภรณ์ ใจแก้วและภัครพล แสงเงิน. 2564.

“สารัตถะในตำรายาวัตสันติกาवास อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก.” ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิชัย ครั้งที่ 10

มหาวิทยาลัยพะเยา วันที่ 28-29 มกราคม 2564 (4020-4034). พะเยา:
มหาวิทยาลัยพะเยา.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. 2542. “บทนำเสนอ” ใน ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ (1-
14). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ตำรายาแพทย์แผนไทยวัดพรหมพิราม ตำบลดพรหมพิราม อำเภอดพรหมพิราม จังหวัด
พิษณุโลก เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม. เลขที่ พส.ช.0259. เอกสารจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

นันทรัตน์ ยอดกระโทม, สาวิตรี แก้วเกตุและภัครพล แสงเงิน. 2564. “สารัตถะใน
ตำรายาวัตรับพวงเหนือ อำเภอดพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก.” ใน รายงาน
สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจั ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัย
พะเยา วันที่ 28-29 มกราคม 2564 (4035-4048). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

บัญชาหลักแห่งชาติ. 2556. บัญชียาจากสมุนไพร (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาลง
วันที่ 7 สิงหาคม 2556). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระคัมภีร์ธาตุวิภังค์. 2542. ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.

พอดุทัย ปัญญาจักร, มณฑาทิพย์ บุญแก้วและภัครพล แสงเงิน. 2564. “สารัตถะใน
ตำรายาวัตรสะพานหิน อำเภอดพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก.” ใน รายงาน
สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจั ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัย
พะเยา วันที่ 28-29 มกราคม 2564 (3645-3657). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ภัครพล แสงเงิน. 2562. การศึกษาเชิงวิเคราะห์ตำรายาวัตรใหม่พรหมพิราม อำเภอด
พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ภัครพล แสงเงินและอุเทน วงศ์สถิตย์. 2565. “ตำรับยากวาดคอกจากตำรายาแพทย์แผน
ไทยของอำเภอดพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก.” ไทยศึกษา 18 (1): 29-60.

ราชันย์ ภูมา. 2559. สารานุกรมพืชในประเทศไทย (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ : สำนักงาน
หอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า
และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เฉลิมพระเกียรติ

- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา.
- ลัดดาวลย์ คุรุปัญญาภรณ์ (บ.ก.). 2547. **ตำราเภสัชกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทยเดิม.
- วุฒิ วุฒิธรรมเวช. 2540. **สารานุกรมสมุนไพรรวมหลักเภสัชกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริสาร เหมือนโพธิ์ทอง. 2558. “โรคในจาริกสุโขทัยและล้านนา.” ใน **ภูมิปัญญาอาเซียน เวชศาสตร์ในจาริกและเอกสารโบราณ ภาษา-จาริก ฉบับที่ 13 การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวาระฉลองครบรอบอายุ 96 ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร** (139-158). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิวินันท์ ฟองจันทร์, สุริพันธ์ วรพงศธร, พันธ์กร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคามและเกษม ชูรัตน์. 2562. “การป้องกันและควบคุมมะเร็งตับ.” **วารสารโรคมะเร็ง** 39 (2): 64-74.
- สาธิตา สุขคุ้ม. 2564. “บทบาทในการดูแลผู้ป่วยมะเร็งตับหลังได้รับการรักษาโดยใช้เข็มให้ความร้อนด้วยคลื่นความถี่วิทยุ.” **วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา** 29 (2): 105-114.
- สำเนียง เลื่อมใส. 2558. “โรคและการเยียวยารักษาในคัมภีร์พุทธศาสนา.” ใน **ภูมิปัญญาอาเซียน เวชศาสตร์ในจาริกและเอกสารโบราณ ภาษา-จาริก ฉบับที่ 13 การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวาระฉลองครบรอบอายุ 96 ปี ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร** (39-60). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยา : การประกอบสร้างคำในภาษาไทย

วิริยวิศค์ มงคลยศ¹

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” ในภาษาไทย โดยผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตจากคำที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ซึ่งพบลูกคำการใช้คำว่า “ยา” ขึ้นต้นคำเป็นจำนวน 60 คำ การศึกษานี้ได้แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีวิธีประกอบสร้างคำว่า “ยา” เพื่อสร้างคำใหม่ และมีโครงสร้างและรูปแบบการประกอบสร้างคำที่ใช้หน่วยคำมาประกอบกันจนกลายเป็นคำใหม่ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ในด้านลักษณะของการประกอบสร้างคำ มีการใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และใช้หน่วยคำอื่นเป็นส่วนประกอบหรือส่วนขยาย เพื่อบ่งชี้หรือขยายให้เห็นลักษณะเด่นของคำนั้น รวมถึงลักษณะความหมายของการประกอบสร้างคำ เมื่อนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับอีกหน่วยคำแล้วเกิดแนวทางของความหมายที่ไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมหรือต่างออกไปจากความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบ

โครงสร้าง รูปแบบ ลักษณะ และความหมายของคำที่ได้ประกอบสร้างจนกลายเป็นลูกคำของคำว่า “ยา” นั้น ช่วยทำให้มีคำใช้ในภาษาเพียงพอแก่การสื่อสารเพิ่มมากขึ้น จากความมอแงงมของภาษานั้น แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการด้านภาษา ความร่ำรวยของถ้อยคำ รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและสังคม และวิวัฒนาการทางการแพทย์ด้วย

คำสำคัญ: การสร้างคำ, การประกอบสร้าง, การประกอบคำ, ยา

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล: wiriyawis.m@ku.th

² รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: wilaisak.k@ku.th

Medicine or /ja:/ : Word Formation in Thai Language

Wiriyawis Mongkolyos¹

Wilaisak Kingkham²

Abstract

This academic article aims to examine the word formation of the term “medicine” or “/ja:” in the Thai language. From an observation on several hyponyms preceded by the term medicine or /ja:/ in the Royal Institute Dictionary, there are 60 words starting with “/ja:”. The study reveals how the term medicine or /ja:/ is formed with other terms in the Thai language. The structures and formation patterns leading to formation of many new words are also presented. In terms of word formation, the term “medicine” or “/ja:” is the initial morpheme and is combined with other morphemes as their compounding element or modifier to indicate or enhance the distinctive features of the word. In some cases, the term “medicine” or “/ja:” is used with other morphemes, but the meaning is not so different from that of each constituent morpheme.

The structure, pattern, feature, and definition of the hyponyms formed by the term medicine or /ja:/ help create more words in the language for communication. The expansion of language suggests language development, richness of words, progress of the country and society, and medical evolution.

Keywords: Word formation, Construction, Word Compounding, Medicine, /ja:/

¹ The student of the Doctor of Philosophy Program, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University. E-mail: wiriyawis.m@ku.th

² Associate Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University. E-mail: wilaisak.k@ku.th

บทนำ

คำ (Word) หมายถึง การที่หน่วยคำประกอบกันขึ้นเป็นคำ ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดในภาษาที่มีความหมายและปรากฏเป็นอิสระ สามารถปรากฏตามลำพังได้ ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่แยกความแตกต่างระหว่างคำและหน่วยคำ เพราะหน่วยคำมีทั้งประเภทที่ปรากฏเป็นอิสระได้และไม่ได้ ถ้าหน่วยคำใดปรากฏอิสระหรือตามลำพังได้ เราจะเรียกว่าเป็น “คำ” ด้วย คำประกอบขึ้นด้วยหน่วยคำอย่างน้อย 1 หน่วยคำ ในกรณีที่คำประกอบด้วยคำมากกว่า 1 หน่วยคำ หน่วยคำหนึ่งจะเป็นรากศัพท์ และหน่วยคำอื่นจะเป็นส่วนประกอบของคำ (สมทรง บุรุษพัฒน์ 2552: 10)

บรรจบ พันธุเมธา (2523: 80) กล่าวว่า ภาษาไทยจัดอยู่ในตระกูลคำโดด มีลักษณะเป็นคำพยางค์เดียว (Isolating Languages) ซึ่งคำแต่ละคำมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง และคำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นความหมายที่สมบูรณ์ในภาษาได้ทันทีโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่บ้านเมืองเจริญขึ้นความเป็นอยู่เปลี่ยนไปจากสภาพเดิม ความจำเป็นในการใช้คำใหม่ให้พอแก่การพูดจาจึงมีมากขึ้น คำพื้นฐานที่กล่าวนั้นย่อมไม่เพียงพอ ถ้าไม่ยืมคำภาษาอื่นมาใช้ก็ต้องสร้างคำใหม่ ซึ่งการสร้างคำใหม่นั้นส่วนใหญ่จะอาศัยคำเดิมที่มีอยู่แล้ว

การสร้างคำเป็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาด้านคำวิธีหนึ่งทำให้คำในภาษาไทยมีพยางค์มากขึ้น ดังที่ ประยูร กุญสาคร (2527: 106) ได้กล่าวว่า คำในภาษาทุกภาษามีลักษณะเหมือนสิ่งมีชีวิต คือ สามารถเกิด เจ็บ ป่วย และตายได้ปกติ ทั้งนี้เพราะคำในภาษานั้นไม่อยู่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้จากคำในพจนานุกรม

ภาษาแต่ละภาษาต่างมีวิธีการสร้างคำที่แตกต่างกันออกไป บางภาษาสร้างคำด้วยการเติมหน้า (prefix) เติมกลาง (infix) หรือเติมหลัง (suffix) บางภาษาสร้างคำด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปคำ บางภาษาสร้างคำด้วยการนำคำมาเรียงกัน ส่วนในภาษาไทยมีวิธีการสร้างคำขึ้นใช้ด้วยวิธีของไทยเอง 4 วิธีด้วยกัน คือ วิธีแปลงคำ วิธีประสมคำ วิธีซ้อนคำ และวิธีซ้ำคำ วิธีสร้างคำใหม่ในภาษาไทยที่นิยมมากที่สุด คือ การนำคำมาประสมกันเป็นสำคัญ เรียกว่า “คำประสม” สอดคล้องกับที่ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544: 102) ได้กล่าวถึงการสร้างคำไว้ว่า การสร้างคำใหม่ในภาษาไทย คือ คำประสม สร้างโดยนำคำมูลซึ่งเป็นคำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำ ขึ้นไปมาประสมกันเกิดเป็นคำใหม่ มิได้มีความหมาย

คล้ายกันอย่างคำซ้อน โดยใช้คำที่มีความหมายสำคัญเป็นคำหลัก ส่วนคำที่มีความสำคัญรองลงมาเป็นส่วนขยาย

คำว่า “ยา” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 945) หมายถึง น. สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย คำว่า “ยา” ประกอบด้วย “ลูกคำ” จำนวน 60 คำ โดยลูกคำจะใช้เรียกคำ 2 คำเมื่อนำมาประสมกันแล้วมีความหมายต่างไปจากคำเดิม ซึ่งลูกคำของคำว่า “ยา” ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 พบดังนี้

ยากกลางบ้าน ยากวาด ยากันยุง ยาเกร็ด ยาขัด ยาขับเลือด ยาชี้ฝั่ง
ยาเขียว ยาเคี้ยว ยาจิต ยาใจ ยาฉุน ยาชา ยาขัด ยาขับ ยาตอง ยาตำ
ยาแดง ยาตั้ง ยาถ่าย ยาธาตุ ยานัตถ์ ยาบำรุงเลือด ยาเปื้อ ยาประจุ
ยาประสะ ยาประสน้ำมัน ยาเป่า ยาโป้ ยาแผนโบราณ ยาแผนปัจจุบัน
ยาฝอย ยาฝิ่น ยาแฝด ยาพิษ ยาเอี้ย ยาระบาย ยารู ยารุน ยาลูกกลอน
ยาสมุนไพโร ยาสลบ ยาสั่ง ยาสามัญประจำบ้าน ยาสีฟัน ยาสุ่มหัว ยาสูบ
ยาเส้น ยาเส้นปรุง ยาเสพติด ยาเสพติดให้โทษ ยาไส้ ยาหม้อ ยาหม้อใหญ่
ยาหม่อง ยาหมู่ ยาเหน็บ ยาเหลือง ยาอัด ยาอุทัย

(ราชบัณฑิตยสถาน 2556: 945)

ลูกคำที่ปรากฏนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะการประกอบสร้างคำว่า “ยา” ที่น่าสนใจ สืบให้เห็นว่าในภาษาไทยใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำขึ้นต้นซึ่งเป็นคำหลัก และตามด้วยหน่วยคำอื่นมาประสมกันเป็นส่วนขยาย ดังที่ บรรจบ พันธุเมธา (2525: 108) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างคำประสม ไว้ดังนี้

1. นำคำที่มีความหมายสมบูรณ์ที่ใช้ในภาษา 2 คำ หรือมากกว่านั้น มาประสมกัน เข้าให้คำต้นเป็นคำตัวตั้งมีความหมายสำคัญ คำอื่นนอกจากนั้นช่วยขยายความเพื่อบอกลักษณะใหญ่และลักษณะย่อย
2. คำที่ประสมแล้วจะมีความหมายใหม่ ต้องการให้หมายถึงอะไรก็กำหนดตัวตั้งตามนั้น ถ้าต้องการบอกรายละเอียดว่าลักษณะอย่างไร ประโยชน์ใช้สอยอย่างไร หรืออื่น ๆ

ก็กำหนดคำขยายที่ตามมาให้ได้ตามความต้องการ บางที่ต้องอาศัยการย่อความอันยืดยาวลงไว้ในคำเพียง 2-3 คำ หรือบางทีในคำเพียงคำเดียว

บทความวิชาการเรื่อง ยา : การประกอบสร้างคำในภาษาไทย จึงมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงโครงสร้างและรูปแบบการประกอบสร้าง ลักษณะของการประกอบสร้าง และลักษณะความหมายของการประกอบสร้างคำว่า “ยา” เพื่อแสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยมีการใช้คำว่า “ยา” ในการประกอบสร้างคำอย่างไร จึงกลายเป็นลูกคำของคำว่า “ยา” ที่ปรากฏในพจนานุกรมและใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวัน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในบทความ

/	=	ใช้แสดงการจำแนกหน่วยคำ เช่น ยา/เม็ด ยา/น้ำ
+	=	ใช้แสดงการประกอบคำ เช่น ยา+สูบ ยา+แดง

โครงสร้างและรูปแบบการประกอบสร้างคำว่า “ยา”

พยางค์ (Syllable) หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จะมีความหมายหรือไม่ก็ได้ การนับพยางค์จะนับตามเสียงที่เปล่งออกมา ส่วน คำ (Word) หมายถึง หน่วยที่มีความหมายอย่างน้อยที่สุด 1 ความหมาย หรืออาจจะมีมากกว่า 1 ความหมาย และหน่วยคำ (Morpheme) หมายถึง หน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมายในภาษา ซึ่งอาจเป็นคำหรือส่วนของคำที่รวมกันเป็นคำ จะต้องมีความหมายคงเดิมเสมอไม่ว่าหน่วยคำนั้นจะปรากฏอยู่ในที่ใดของประโยค (วิจิตร ภาณุพงศ์ 2520: 8)

จึงเห็นได้ว่า การประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” สามารถนำหน่วยคำมาประกอบกันได้เป็นคำจำนวนมาก ดังจะแสดงให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างการประกอบคำด้านจำนวนหน่วยคำ

การประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” สามารถใช้หน่วยคำมาประกอบกันได้หลายหน่วยคำ จำแนกตามโครงสร้างได้ ดังตัวอย่าง

1.1 โครงสร้างคำว่า “ยา” ที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 2 หน่วยคำ

เช่น ยา/ผง ยา/เม็ด ยา/น้ำ ยา/หม้อ ยา/เส้น

1.2 โครงสร้างคำว่า “ยา” ที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 3 หน่วยคำ

เช่น ยา/กิน/ยุ่ง ยา/ขับ/เลือด ยา/บำรุง/เลือด

1.3 โครงสร้างคำว่า “ยา” ที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 4 หน่วยคำ

เช่น ยา/สามัญ/ประจำ/บ้าน

1.4 โครงสร้างคำว่า “ยา” ที่ประกอบด้วยหน่วยคำ 5 หน่วยคำ

เช่น ยา/เสพ/ติด/ให้/โทษ

การนำหน่วยคำมาประกอบรวมกันอยู่ในโครงสร้างคำว่า “ยา” จะเห็นได้ว่า มีจำนวนหน่วยคำประกอบกันตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป จนถึง 5 หน่วยคำ เพื่อขยายความหมายของคำว่า “ยา” ให้มีมากขึ้น และเป็นที่น่าสนใจว่าเมื่อหน่วยคำประกอบกันมากถึง 5 หน่วยคำ เช่น “ยาเสพติดให้โทษ” ยังคงได้รับการนับว่าเป็นคำไม่ได้รับการนับว่าเป็นประโยค ดังที่ อัญชลี สิงห์น้อย (2548) ได้กล่าวว่า คำประสมมีความแตกต่างจากประโยค เนื่องจากคำประสมมีความหมายที่จำเพาะเสมือนเป็นคำเดี่ยว (idiosyncratic meanings) ไม่ใช่เป็นผลรวมของความหมายจากหลายคำที่นำมาเรียงกัน (compositional meanings) และผลิตผลของคำประสมนั้นขึ้นอยู่กับชนิดที่แตกต่างกันของการประสมคำ

2. รูปแบบการประกอบคำด้านจำนวนหน่วยคำ

หน่วยคำอิสระ คือ หน่วยคำที่จะปรากฏได้ตามลำพังและอาจจะปรากฏกับหน่วยคำอิสระด้วยกัน หรือกับหน่วยคำไม่อิสระก็ได้ (วิจิตรน ภาณุพงศ์ 2520: 8) การประกอบคำของคำว่า “ยา” สามารถใช้หน่วยคำอิสระมาประกอบกันได้ ดังนี้

2.1 หน่วยคำอิสระประเภทเดียวกัน

การนำหน่วยคำอิสระประเภทเดียวกันมาประกอบกัน เป็นส่วนหลักและส่วนขยาย โดยคำที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม คือคำว่า “ยา” ตามด้วยส่วนขยายเป็นคำชนิดเดียวกัน คือ คำนาม ดังตัวอย่าง

2.1.1 นาม – นาม

เช่น ยา/ฝิ่น ยา/สมุนไพร ยา/พิษ ยา/หม้อ

2.1.2 นาม - นาม – นาม

เช่น ยา/แผนโบราณ ยา/แผนปัจจุบัน

2.2 หน่วยคำอิสระต่างประเภทกัน

การนำหน่วยคำอิสระต่างประเภทกันมาประกอบกัน เป็นส่วนหลักและส่วนขยาย โดยคำที่เป็นส่วนหลักจะเป็นคำนาม คือคำว่า “ยา” ตามด้วยส่วนขยายเป็นคำชนิดต่าง ๆ เช่น คำกริยา คำวิเศษณ์ คำนาม ดังตัวอย่าง

2.2.1 นาม – กริยา

เช่น ยา/กวาด ยา/กิน ยา/ฉีดยา/ดม ยา/ประสะ

2.2.2 นาม - วิเศษณ์

เช่น ยา/แดง ยา/เขียว ยา/ขม ยา/หอม ยา/จืด

2.2.3 นาม - กริยา - นาม

เช่น ยา/กิน/ยุ่ง ยา/ขับ/เลือด ยา/ประสะ/น้ำมัน

2.2.4 นาม - นาม - วิเศษณ์

เช่น ยา/หม้อ/ใหญ่

2.2.5 นาม - กริยา - กริยา - กริยา – นาม

เช่น ยา/เสพ/ติด/ให้/โทษ

รูปแบบการประกอบสร้างลูกคำของคำว่า “ยา” ที่พบ สังเกตได้ว่าการนำหน่วยคำอิสระต่างประเภทกันมาประกอบกันเป็นจำนวนมากกว่าการนำหน่วยคำอิสระประเภทเดียวกันมาประกอบ เนื่องจากตามปกติแล้วภาษาไทยมีลำดับการเรียงหน่วยหน้าที่วากยสัมพันธ์ประโยคแบบประธาน - กริยา - กรรม - หน่วยเสริม และคำประสมจำนวนหนึ่งก็เลียนแบบลำดับดังกล่าว แต่มีคำประสมจำนวนหนึ่งที่มีลำดับการเรียงคำแตกต่าง

จากประโยค ซึ่งการเรียงคำที่แตกต่างกันนี่จะเป็นสิ่งที่บอกความแตกต่างระหว่างคำประสมกับประโยคได้อย่างชัดเจน

จากการแสดงโครงสร้างและรูปแบบการประกอบคำด้านจำนวนหน่วยคำ ชี้ให้เห็นว่าการประสมคำด้วยการนำหน่วยคำอื่นมาประกอบกันกับคำว่า “ยา” เป็นการทำให้คำว่า “ยา” ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวมีจำนวนพยางค์เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นการสร้างคำใหม่เพื่อใช้เรียกคำในภาษาไทยให้มีความหลากหลาย อีกทั้งมีภาษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่การสื่อสาร ดังที่พระวรวงศ์วิสิฐ (2505: 79) เคยได้กล่าวถึงมูลเหตุที่ทำให้มีคำประสมว่า คำไทยแท้เป็นคำพยางค์เดียว แต่ต่อมาไทยพบชาติที่ใช้คำหลายพยางค์ จึงหันมานิยมคำที่มีมากพยางค์ และยังมีความจำเป็นที่จะต้องคิดเอาคำที่มีอยู่แล้วมาประสมกัน เพื่อใช้เรียกสิ่งแปลกใหม่ที่ยังไม่เคยพบอีกด้วย

ลักษณะของการประกอบสร้างคำว่า “ยา”

คำว่า “ยา” สามารถประกอบสร้างคำได้หลายลักษณะ เพื่อขยายความคำว่า “ยา” ให้มีความหมายชัดเจนมากขึ้น และเพิ่มความหลากหลายทางความหมาย โดยใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และใช้หน่วยคำอื่นเป็นส่วนประกอบหรือส่วนขยาย ดังต่อไปนี้

1. ประกอบสร้างคำตามลักษณะ (ยา + ลักษณะ)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยลักษณะหรือรูปร่างของยานั้น เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่ายานี้นั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น ผง เม็ด น้ำ ขี้ผึ้ง เส้น ฝอย ลูกกลอน เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามลักษณะ (ยา + ลักษณะ)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาผง	ยา + ผง	น. ยาที่มีลักษณะเป็นผง
ยาเม็ด	ยา + เม็ด	น. ยาที่มีลักษณะเป็นเม็ด
ยาน้ำ	ยา + น้ำ	น. ยาที่มีลักษณะเป็นน้ำ

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาเส้น	ยา + เส้น	น. ยาสูบชนิดหนึ่งที่หั่นใบยาเป็นเส้น ๆ หรือเป็นชิ้นเล็ก ๆ สำหรับมวนสูบหรือใส่กล้องสูบ

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึงลักษณะหรือรูปร่างของยา เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงลักษณะของยาได้อย่างเด่นชัดว่ายามีลักษณะอย่างไร เช่น เป็นผง เป็นเม็ด เป็นน้ำ หรือเป็นเส้น เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถสังเกตหรือทราบลักษณะได้จากคำที่นำมาประกอบกัน สามารถแบ่งประเภทของยาได้ตามลักษณะที่ปรากฏได้ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางการแพทย์อีกด้วย

2. ประกอบสร้างคำตามสี (ยา + สี)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยสีของยานั้น เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่ายาชนิดนั้นมีสีเป็นอย่างไร เช่น แดง เหลือง เขียว ดำ เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามสี (ยา + สี)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาแดง	ยา + แดง	(๑) น. ยาสูบชนิดหนึ่งของจีน เส้นแดง (๒) น. ยาผงชนิดหนึ่งสีแดงใช้ขังกินแก้ร้อนใน (๓) น. ยาน้ำชนิดหนึ่งสีแดง สำหรับใส่แผลสด
ยาเหลือง	ยา + เหลือง	น. ยาน้ำชนิดหนึ่งสีเหลือง สำหรับใส่แผลเรื้อรัง
ยาเขียว	ยา + เขียว	น. ยาแก้ไข้ ทำด้วยใบไม้ล้วน มีหลายชนิด เช่น ยาเขียวใหญ่ ยาเขียวเล็ก ยาเขียวมหาอุดม

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำเรียกสี เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงสีของยาชนิดนั้น ๆ เช่น สีแดง สีเหลือง เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้สามารถสังเกตสีของยาได้อย่างชัดเจนว่ายามีสีใดหรือหากตัวยามีสีดังคำเรียกสี คำเรียกสีนั้นอาจหมายถึงสีของวัตถุดิบหลักที่นำมาผสมเป็นตัวยานั้น เช่น ยาเขียว หมายถึง สีเขียวของใบไม้ ทั้งนี้เพื่อง่ายต่อการสื่อสารของผู้ใช้

3. ประกอบคำตามรสหรือกลิ่น (ยา + รสหรือกลิ่น)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยรสหรือกลิ่นของยานั้น เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่ายาชนิดนั้นมีรสชาติหรือกลิ่นเป็นอย่างไร เช่น ชม หอม ฉุน จืด เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามรสหรือกลิ่น (ยา + รสหรือกลิ่น)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาชม	ยา + ชม	น. ยาที่มีรสชาติชม
ยาหอม	ยา + หอม	น. ยาแผนโบราณที่ใช้สมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย เป็นองค์ประกอบหลักสำหรับกินแก้ลมวิงเวียน และ จุกเสียดท้อง เป็นต้น
ยาฉุน	ยา + ฉุน	น. ยาเส้นพื้นเมืองชนิดหนึ่ง เป็นเส้นหยาบ ๆ มีรสฉุน สีนํ้าตาลแก่ ใช้ใบตองหรือใบจากเป็นต้นมวนสูบ
ยาจืด	ยา + จืด	น. ยาเส้นพื้นเมืองชนิดหนึ่ง เป็นเส้นละเอียด มีรสจืด สีเหลืองนวล ใช้เช็ดปากเช็ดฟันในเวลากินหมากแล้ว ม้วนเป็นก้อนเล็ก ๆ จุกไว้ที่มุมปาก, ยาฝอย ก็เรียก.

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึง รสหรือกลิ่น เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงรสชาติหรือกลิ่นของยาแต่ละชนิด เช่น รสชม รสจืด กลิ่นหอม กลิ่นฉุน เป็นต้น โดยผู้ใช้สามารถรับรู้ได้จากชื่อโดยที่ยังไม่ได้รับรสหรือรับกลิ่น ของยา เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นหรือความเป็นเอกลักษณ์ของยาชนิดนั้น ๆ

4. ประกอบคำตามวิธีทำ (ยา + วิธีทำ)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยวิธีทำของยานั้น เพื่อแสดงให้เห็น ทราบว่ายาชนิดนั้นมีวิธีการทำอย่างไร เช่น ดอง อัด กลั่น ต้ม เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามวิธีทำ (ยา + วิธีทำ)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาดอง	ยา + ดอง	น. ยาที่ใช้เครื่องสมุนไพรห่อแช่เหล้าเป็นต้น กินบำรุงร่างกายหรือแก้โรค
ยาอัด	ยา + อัด	น. ส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นยาสูบซึ่งได้ปั่นหรือย่อยและทำเป็นแผ่นโดยมีวัตถุอื่นเจือปนด้วยหรือไม่ก็ตาม
ยากลั่น	ยา + กลั่น	น. การเอาน้ำยาขึ้นต้ม แล้วเก็บเอาไอน้ำให้กลายเป็นหยดน้ำเก็บไว้ อย่างเดียวกับการกลั่นเหล้า
ยาต้ม	ยา + ต้ม	น. รูปแบบการปรุงยาสมุนไพรที่ใช้มานาน เป็นการใช้น้ำเป็นตัวทำละลายยาสมุนไพร

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึงวิธีทำ เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงวิธีการทำยาแต่ละชนิดว่ามีการผลิตด้วยวิธีการใด เช่น การดอง การอัด การกลั่น การต้ม เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้สามารถรับรู้กระบวนการของการทำยา และกรรมวิธีในการผลิตยาชนิดต่าง ๆ ได้ อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ด้วย

5. ประกอบคำตามกิริยาที่ใช้ (ยา + วิธีหรือกิริยาที่ใช้)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยวิธีหรือกิริยาที่ใช้ยานั้น เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่ายาชนิดนั้นมีวิธีหรือกิริยาที่ใช้อย่างไร เช่น กวาด สูบ เคี้ยว เป่า เหน็บ อดม ฉีด เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 5 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามวิธีหรือกิริยาที่ใช้ (ยา + วิธีหรือกิริยาที่ใช้)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยากวาด	ยา + กวาด	น. ยาที่ใช้ป้ายบริเวณโคนลิ้นเด็กเล็ก ๆ แก้อาการละอองขวาง
ยาสูบ	ยา + สูบ	น. ยาสำหรับสูบ มีทั้งที่เป็นมวนและที่เป็นเส้นสำหรับสูบกลัอง
ยาเป่า	ยา + เป่า	น. ยาผงใช้เป่าเข้าลำคอ แก้อาการเจ็บคอ

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาเหน็บ	ยา + เน็บ	น. ยาที่ใช้สอดเข้าไปในช่องทวารหนักเพื่อให้ออก

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึงวิธีหรือกิริยาที่ใช้ เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงวิธีการใช้หรือกิริยาที่ใช้ยาชนิดต่าง ๆ ว่าต้องทำอย่างไร เช่น การกวาด การสูบ การเป่า การเหน็บ เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าใจยาแต่ละชนิดในการรักษาโรคได้อย่างถูกต้องตามลักษณะวิธีที่ผู้ผลิตกำหนดไว้

6. ประกอบคำตามส่วนผสม (ยา + ส่วนผสม)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยส่วนผสมของยานั้น เพื่อแสดงให้ทราบว่ายาชนิดนั้นมีส่วนผสมหลักเป็นสิ่งที่ใด เช่น ผื่น สมุนไพร เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 6 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามส่วนผสม (ยา + ส่วนผสม)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยาผื่น	ยา + ผื่น	น. ยาเสพติดชนิดหนึ่งทำจากยางผื่น
ยาสมุนไพร	ยา + สมุนไพร	น. ยาที่ได้จากพืชชาติ สัตว์ หรือแร่ ซึ่งมีได้ผสมปรุง หรือแปรสภาพ

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึงส่วนผสม เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงส่วนผสมของยาชนิดนั้น ๆ ว่าทำจากสิ่งใดหรือมีส่วนผสมหลักประเภทใด เช่น ทำจากผื่น ทำจากสมุนไพร เป็นต้น แสดงให้ผู้ใช้สามารถทราบถึงส่วนผสมหลักของตัวยาได้อย่างชัดเจน

7. ประกอบคำตามสรรพคุณ (ยา + สรรพคุณ)

การใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และตามด้วยสรรพคุณของยานั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่ายาชนิดนั้นมีสรรพคุณด้านใด เช่น ป้องกัน ขับ ขา ถ่าย เป็นต้น ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 7 ตัวอย่างการประกอบสร้างคำตามสรรพคุณ (ยา + สรรพคุณ)

คำศัพท์	การประกอบคำ	ความหมาย
ยากันยุง	ยา + กันยุง	น. ยาที่จุดหรือทาเพื่อกันไม่ให้ยุงกัด
ยาขับเลือด	ยา + ขับเลือด	น. ยา กิน เพื่อขับระดู
ยาขา	ยา + ขา	น. ยา ที่ทาหรือฉีดให้ประสาทชา
ยาถ่าย	ยา + ถ่าย	น. ยา ที่กิน เพื่อให้ถ่ายอุจจาระ

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” มาประกอบกับคำที่แสดงถึงสรรพคุณ เป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติของยาแต่ละชนิดว่ามีคุณสมบัติในด้านใด หากใช้ยาชนิดนั้นแล้วจะมีฤทธิ์หรือเกิดผลลัพธ์อย่างไร เช่น กันยุง ขับเลือด อากาชา ขับถ่าย เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้สามารถทราบถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการใช้ยาชนิดต่าง ๆ

ดังนั้น การแสดงลักษณะของการประกอบสร้างคำว่า “ยา” จึงชี้ให้เห็นว่าการนำคำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก มาประกอบกับคำขยายจำพวกลักษณะ สี รส กลิ่น วิธีทำ วิธีหรือกริยาที่ใช้ สรรพคุณ ส่วนผสม โดยประสมเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้คำใหม่ เป็นการขยายให้เห็นลักษณะเด่นของยาแต่ละประเภท สอดคล้องกับที่ นิตยา กาญจนะวรรณ และคณะ (2546: 78) ได้กล่าวไว้ว่า คำเดี่ยวที่นำมาประสมกันนั้นมีความหมายต่างกันหรือไม่เกี่ยวข้องกัน โดยจะให้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักและให้คำที่มีลักษณะรองมาขยายไว้ข้างหลังเป็นคำขยาย

ลักษณะความหมายของการประกอบสร้างคำว่า “ยา”

พรพิลาส เรื่องโชติวิทย์ (2535: 8) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำเป็นส่วนประกอบหนึ่งของคำ คือ ประกอบด้วยรูปและความหมาย ซึ่งความหมายของคำ นอกจากจะระบุถึงลักษณะสำคัญของสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วยังอาจจะระบุถึงประเด็นอื่น ๆ เข้ามา

ได้ด้วย ดังนั้นการประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” เมื่อนำหน่วยคำมาประกอบกัน จึงสามารถเกิดแนวทางของความหมายได้ตามลักษณะความหมาย ดังนี้

1. มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบสร้าง

เมื่อนำหน่วยคำ 2 หน่วยคำ หรือมากกว่ามาประกอบกันแล้วคำที่ได้มีความหมาย ใกล้เคียงกับคำเดิม ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 8 ตัวอย่างหน่วยคำที่นำมาประกอบและมีความหมายใกล้เคียงกับหน่วยคำเดิม

คำศัพท์	ความหมาย
ยาเหลือง	ยาน้ำชนิดหนึ่งสีเหลือง สำหรับใส่แผลเรื้อรัง
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
เหลือง	สีอย่างสีรงทองหรือขมิ้น
ยากวาด	ยาที่ใช้ป้ายบริเวณโคนลิ้นเด็กเล็ก ๆ แก่หละ ละอองซาง
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
กวาด	เอายากวาดป้ายที่โคนลิ้น เรียกว่า กวาดยา
ยาลูกกลอน	ยาที่ปั้นเป็นก้อนกลมเพื่อกลืนกิน
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
ลูกกลอน	เม็ดยาเปี้ยก ๆ ที่ปั้นเป็นก้อนกลมเพื่อกลืนกิน
ยากันยุง	ยาที่จุดหรือทา กันไม่ให้ยุงกัด
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
กัน	กีดขวางไว้ไม่ให้เข้ามาหรือออกไป หรือไม่ให้เกิดขึ้น
ยุง	ชื่อแมลงขนาดเล็ก

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำหน่วยคำมาประกอบกันแล้วความหมาย ที่ได้นั้นยังคงเดิมหรือใกล้เคียงกับหน่วยคำเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ยา/เหลือง ยา/กวาด ยา/ลูกกลอน ยา/กัน/ยุง เป็นต้น สะท้อนได้ว่าผลลัพธ์ที่แสดงออกมาเป็นการ แสดงความหมายที่ตรงตัวหรือเป็นการขยายความของคำให้มีความเด่นชัดเพื่อให้เข้าใจ ความหมายของลูกคำว่า “ยา” มากขึ้น ดังนั้นความหมายในลักษณะนี้จึงแสดงให้เห็นถึง ลักษณะการขยายความเพื่อเพิ่มความหมายของคำ

2. มีความหมายต่างไปจากความหมายของหน่วยคำที่นำมาประกอบสร้าง

เมื่อนำหน่วยคำ 2 หน่วยคำ หรือมากกว่ามาประกอบกันแล้วคำที่ได้มีความหมายต่างไปจากคำเดิม ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 9 ตัวอย่างหน่วยคำที่นำมาประกอบและมีความหมายต่างไปจากหน่วยคำเดิม

คำศัพท์	ความหมาย
ยาหม้อใหญ่	(สำ) สิ่งที่น่าเบื่อ เช่น วิชาคำนวณเป็นยาหม้อใหญ่
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
หม้อ	ภาชนะประเภทหนึ่ง มีรูปทรงต่าง ๆ สำหรับใส่ของหรือใช้งานบางอย่าง
ใหญ่	โต, มีขนาดโตกว่าหรือสำคัญกว่า เป็นต้น
ยาโป๊	ยาชูกำลังให้กระชุ่มกระชวยเหมือนเป็นหนุ่มสาวขึ้น
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
โป๊	ส่งเสริมสิ่งที่บกพร่อง หรือเปลือยหรือค่อนข้างเปลือย
ยาประจุ	ยาที่ขับพิษถ่ายพิษ
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
ประจุ	บรรจุ, ใส่
ยาอุทัย	ยาสำหรับหยุดลงน้ำ มีสีชมพูทำให้น้ำมีกลิ่นหอมชื่นใจ
ยา	สิ่งที่ใช้แก้หรือป้องกันโรค หรือบำรุงร่างกาย
อุทัย	การเกิดขึ้น, การตั้งขึ้น

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการนำหน่วยคำมาประกอบกันแล้วความหมายที่ได้นั้นต่างไปจากหน่วยคำเดิมที่นำมาประกอบกัน เช่น ยา/หม้อ/ใหญ่ ยา/โป๊ ยา/ประจุ ยา/อุทัย เป็นต้น สังเกตได้ว่าหากแยกหน่วยคำกันแต่ละหน่วยคำจะมีความหมายอีกนัยหนึ่ง แต่เมื่อประกอบคำกันจะมีความหมายเป็นอีกนัยหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าเมื่อนำหน่วยคำมาประสมกันแล้วไม่จำเป็นที่ผลรวมของความหมายจะต้องมีความสอดคล้องกันเสมอ

จากการแสดงลักษณะความหมายของการประกอบคำว่า “ยา” ซึ่งให้เห็นว่าหากความหมายที่ได้มีความใกล้เคียงกับคำเดิมที่นำมาประกอบถือเป็นการประกอบ

สร้างคำที่แสดงให้เห็นถึงการขยายความหมายที่ทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นของ “ยา” แต่ในบางคำเมื่อประกอบกันแล้วคำที่ได้อาจมีความหมายต่างไปจากคำเดิมก็เป็นได้ ต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในความหมายนั้น ดังที่ จำนงค์ ทองประเสริฐ (2528: 261) กล่าวไว้ว่า คำประสมที่มีความหมายเดิมเป็นวิธีการอนุรักษ์ภาษาไทยที่ใช้กันมาแต่สมัยโบราณไม่ให้อายุหาย และคำประสมที่มีความหมายผิดไปจากความหมายเดิมเพื่อแสดงความหมายบอกลักษณะต่าง ๆ ของคำที่มีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

สรุป

การประกอบสร้างคำของคำว่า “ยา” ในภาษาไทย แสดงให้เห็นว่าการประสมคำด้วยการนำหน่วยคำอื่นมาประกอบกันกับคำว่า “ยา” เป็นการทำให้คำว่า “ยา” ซึ่งเป็นคำพยางค์เดียวมีจำนวนพยางค์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดการสร้างคำขึ้นมาใหม่จึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดคำใหม่ในภาษา ถือเป็นการสร้างคำใหม่เพื่อใช้เรียกคำในภาษาไทยให้มีความหลากหลาย โดยคำที่นำมาประกอบสามารถช่วยขยายความให้คำหลักมีความหมายเพิ่มมากขึ้น กรณีนี้ถือว่า “ยา” เป็นหน่วยคำหลักที่เป็นฐานของคำให้หน่วยคำอื่นเกาะ เราจึงเรียกส่วนของคำนี้ว่า “ต้นเค้าศัพท์” ประกอบกับในสังคมไทยมีการใช้ยาอยู่หลากหลายชนิด เมื่อต้องการเน้นลักษณะเด่นของยาชนิดต่าง ๆ จึงมีการขยายความเพื่อความชัดเจนและเพื่อง่ายต่อการจดจำและนำไปใช้โดยการระบุชื่อหรือลักษณะลงไป ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของยาชนิดนั้นด้วย สอดคล้องกับที่ ณะอบ โปะชะกฤษณะ (2538: 27) ได้กล่าวไว้ว่า คำไทยเป็นคำโดดหรือคำพยางค์เดียว มีวิธีที่จะสร้างคำใหม่ด้วยการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อสร้างความหมายใหม่ของภาษาไทย มีลักษณะพิเศษออกไป คือ ฟังแล้วเห็นภาพหรือรู้จักหน้าที่ได้เลย คำที่เรียงต่อกันในรูปแบบนี้หาได้ยากในภาษาอื่น ๆ ส่วนความหมายที่ปรากฏหลังจากการประกอบคำแล้วบางคำอาจจะใกล้เคียงกับความหมายเดิมหรือบางคำอาจจะต่างไปจากความหมายเดิมของหน่วยคำที่นำมาประกอบ

กระแสความเจริญทางเทคโนโลยีของโลกปัจจุบันที่มีความรุดหน้าทางวิทยาการ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้เกิดมีการประกอบสร้างคำใหม่เพื่อใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการประกอบสร้างคำว่า “ยา” จึงแสดงให้เห็นถึงการธำรงภาษา (Language Maintenance) เกิดความพยายามของคนในสังคมที่หาหนทางไม่ให้คน ในสังคมใช้ภาษาอื่น และในขณะเดียวกันก็พยายามสนับสนุนให้ใช้ภาษาของตนเพื่อป้องกัน ไม่ให้สูญหายหรือตายไป

โครงสร้าง รูปแบบ ลักษณะ และความหมายของคำจากการประกอบสร้างคำว่า “ยา” จึงแสดงให้เห็นมิติวิถีชีวิตของผู้ใช้ภาษาหรือคนไทยที่มีความเรียบง่าย สื่อสาร ตรงไปตรงมา สามารถเข้าใจความหมายได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วิวัฒนาการด้านภาษา สังคมวัฒนธรรม และวิวัฒนาการทางการแพทย์ด้วย จึงช่วยให้ ภาษาไทยมีคำใช้ในภาษาเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่การสื่อสาร จากคำ พยางค์เดียวกลายเป็นคำที่หลายพยางค์ขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่คำในภาษาไทยมีลูกคำ เป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความร่ำรวยของถ้อยคำ และสะท้อนให้เห็นถึงความ เจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและสังคม

จากผลการศึกษาข้างต้นนำเสนอเพียงการประกอบสร้างคำว่า “ยา” โดยใช้คำว่า “ยา” เป็นหน่วยคำแรก และใช้หน่วยคำอื่นเป็นส่วนประกอบหรือส่วนขยาย (ยา + หน่วยคำอื่น) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น อย่างไรก็ตามสามารถใช้หน่วยคำอื่น เป็นคำแรก และใช้คำว่า “ยา” เป็นส่วนประกอบ (หน่วยคำอื่น + ยา) ได้เช่นกัน หากมี การศึกษาต่อไปในอนาคตจะช่วยให้งานวิจัยเรื่องการประกอบสร้างคำว่า “ยา” มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2528. ภาษาไทยไชขาน. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- นิตยา กาญจนะวรรณ, เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, และ ทิพย์สุนทร อนันมบุตร. 2546. **ลักษณะและการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บรรจบ พันธเมธา. 2525. **ลักษณะการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประยูร กุยสาคร. 2527. ภาษาไทยเชิงภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ผะอบ โปชะกฤษณะ. 2538. **ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- พรพิลาส เรืองโชติวิทย์. 2535. **การวิเคราะห์ความหมายของคำ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2556. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วรเวทย์พิสิฐ, พระ. 2505. **หลักภาษาไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์วิทยาลัยเทคนิค.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. 2520. **โครงสร้างของภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. 2552. **วากยสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2544. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัญชลี สิงห์น้อย. 2548. **คำนามประสม: ศาสตร์และศิลป์ในการสร้างคำไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.